SKOMANTAS

DIEVŲ VALIA

Ankstesnėje knygoje Einius, Uvis ir Zervis atrado Uvio senelio Žvelgotės lobį. Daugiau kaip prieš dvidešimt metų lobis buvo paslėptas Dignojos pilyje esančiame gandralizdyje. Nemažai nuotykių ir pavojų vaikinams teko patirti, kol lobis buvo surastas ir iš po pačios kalavijuočių panosės statinaitėje išvežtas iš pilies...

Ne turto troškimas vertė juos ieškoti senelio krauju įsigyto lobio. Motina Medeina ir sesuo Gailė, išdavikui Ulvarui klastingai talkinant, buvo pagrobtos ir kalinamos Kuoknesės tvirtovėje. Kuoknesės komtūras Haseldorfas nustatė tokią didelę išpirką, kad jų išlaisvinti būtų neįmanoma, ir pagrasino sudeginti abi belaisves ant laužo, kad priverstų žemaičius imtis neapgalvotų žygių. Tai ir buvo tikrasis komtūro tikslas. Tačiau lobio atradimas viską apvertė aukštyn kojom. To komtūras Haseldorfas nesitikėjo!

Kaip pamatysime, jam teks nustebti dar ne kartą.

Skomanto knygos:

Teutonų belaisvis
Pelkių vilkė
Atpildo strėlė
Plėšikų pilis
Užkeiktas lobis
DIEVŲ VALIA
Mėlynojo varno paslaptis

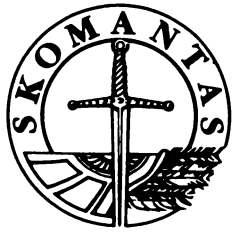

Skomantas

Dievų valia

Apysaka

Skomantas 1995

UDK 888.2

Redaktorius Eugenijus Valotka
Dailininkas Gintaras Jocius

© Skomantas, 1995

ISBN 9986 - 476 - 05 - 4

1

Popiežiaus vienuolis

Sekmadieniui vakarėjant, Dignojos pilies vartus pasiekė kukli keliauninkų pora. Priekyje, tvirtą lazdą nusitvėręs, sunkų krepšį per petį pasikabinęs, žingsniavo kresnas, stipraus sudėjimo keturiasdešimtmetis vyras. Iš paskos ant kantraus, žemai galvą nukorusio asiliuko jojo bent dešimčia metų vyresnis ir daug liesesnis vienuolis. Jis lėtai siūbavo čia pirmyn, čia atgal, tačiau sugebėjo jodamas laikyti prieš akis storą, juodais veršio odos viršeliais knygą.

Buvo akivaizdu, jog keliautojai atvyksta iš toli. Abiejų drabužiai buvo tokie dulkėti, kad nelabai galėjai įžvelgti jų spalvą. Sprendžiant iš galvą dengiančio gobtuvo ir basų, vien tik sandalais apautų kojų, vienuolis priklausė cistersų ordinui, tad jo abitas turėjo būti tamsiai rudas. Tačiau dabar ir jis, ir jo smulkiais žingsniais risnojantis asiliukas atrodė vienodai pilki.

Keliautojai, nesižvalgydami į pilį juosiančius pylimus, ramiai prisiartino prie didžiųjų vartų. Čia jie buvo priversti stabtelėti - nors tiltas buvo nuleistas ir didieji apkaustyti geležimi vartai atverti, tačiau kelią pastojo geležinės, iš viršaus nuleidžiamos grotos. Sargyba, jau iš tolo pro langelį įvertinusi kuklią keliautojų išvaizdą, nejautė reikalo skubėti. Jai, savaime suprantama, būtų labiausiai patikę visai neįsileisti keliauninkų, kurie sutrukdė žaisti kauliukais.

- Kas jūs tokie? Pas ką? - stačiokiškai burbtelėjo sargybinis, jauniausias iš trijų dabar sargybą einančių kareivių. Jis ne per seniausiai tarnavo Dignojoje, todėl būtent jam buvo pavesta pasitikti akivaizdžiai nesvarbius keleivius.

- Garbė Jėzui Kristui, - nusmaukęs nuo galvos dulkėtą megztą kepuraitę, linktelėjo priekyje ėjęs vyras. - Brolis Steponas ir jo kuklus tarnas Rudolfas prašosi įleidžiami...

Sargybinis pažvairavo pro grotas ir atsikrenkštęs nusispjovė į pavartės dulkes - dėl šitokių vargetų nebuvo ko persistengti. Tas brolis Steponas atrodė truputį trenktas, nes net nepastebėjo, kad jie jau atvykę, todėl, nenulipdamas nuo asiliuko, ramiai sau tebeskaitė knygą.

- Iš kur jūs? - tingiai metė sargybinis.

- Keliaujam iš Daugpilio, - atsakė pėsčiasis keleivis. - O esame iš Rygos.

- Iš Rygos... Ir mano blusos iš Rygos. Sakyk pagaliau, ko čia atsibeldėt?

- Turiu garbės pranešti, kad brolis Steponas pageidauja pasimatyti su fogtu Švachu, - taip pat ramiai, tarsi nebūtų pastebėjęs sargybinio įžūlumo, dėstė tvirtai sudėtas vyriškis.

- Ak, matai, kaip! Pageidauja... O ko jis dar pageidauja? Gal ir patį Šventąjį Tėvą pageidautų pamatyti?

- Turiu garbės pastebėti, jog Šventąjį Tėvą brolis Steponas ne kartą yra matęs, bet dabar pageidauja fogto Švacho.

Sargybinis prapliupo juokais.

- Ei, Fricai, ateik čia! - šūktelėjo jis į šalia vartų esančią patalpą. - Pasijuoksi! Čia tokie juokdariai su asilu atsibeldė! Kažkoks brolis Steponas visokių pageidavimų turi. Sako, net Šventąjį Tėvą yra matęs...

Jo didžiai nuostabai, ištartas vardas suveikė tarytum rimbo kirtis - abu, prieš tai ramiai žaidę kauliukais ir gurkšnoję alų vyresnieji jo draugai stryktelėjo ant kojų. Ir brėmenietis Kurtas, ir net pats Dignojos sargybinių viršininkas Didysis Fricas, kuris šiaip jau nesilankstė net prieš patį pilies fogtą, - abu pašoko tarsi nudegę. Vienas stengėsi pirštais prilaižyti išsitaršiusius plaukus, kitas dar bėgdamas nuo odinės liemenės valėsi alaus dėmes.

- Nejaugi pats brolis Steponas?!

- Kelk grotas! Kelk grotas greičiau, tu slunkiau!

Brėmenietis Kurtas jau suko veleną, ir grotos girgždėdamos ėmė šliaužti į viršų.

Didysis Fricas, itin aukštas ir petingas vyras, nelaukdamas, kol grotos pakils iki viršaus, pritūpė, nurepečkojo pro apačią ir pripuolė prie vienuolio:

- Šventasis broli Steponai! Kokia mums garbė, kad neaplenkėte ir Dignojos! Fogtas taip apsidžiaugs! Ir mums visiems didelė palaima ir garbė jūsų atvykimas!

Vienuolis užvertė knygą, kruopščiai susegė sidabrinius viršelių apkaustus ir, tarsi tik dabar būtų pastebėjęs, kad jie jau atvyko, pažvelgė į bokštą, į greta jo išsikerojusią aukštą liepą su gandralizdžiu ant nudžiūvusios šakos.

- Kokia čia pilis? - paklausė vis dar besilankstančio Didžiojo Frico.

- Dignojos, šventasis broli Steponai...

- Garbė Dievui aukštybėse, - atsiduso vienuolis. - Kaip tik čia mums ir reikėjo.

Nusliuogęs žemėn, jis maloniai nusišypsojo Didžiajam Fricui ir, paėmęs asilą už pavadžio, įvedė jį pro vartus į pilies kiemą. Didysis Fricas bėgo priekyje, ir jau vien iš jo rankų mostų, valančių kelią vienuoliui bei jo asiliukui, visiems pilėnams, buvusiems kieme, tapo aišku, jog sargybos viršininkas atveda itin retą ir garbingą svečią.

Mažasis vienuolis žengė žemai nuleidęs galvą, tarytum nepastebėdamas viso aplink jį sukelto šurmulio. Eidamas pro šulinį, prie kurio kareiviai girdė žirgus, sustojo, privedė savo asiliuką prie didžiulio liepinio lovio. Kareiviai, paklusdami įsakmiems Didžiojo Frico mostams, pagriebę už kamanų atitraukė nuo lovio žirgus, o asiliukas neskubėdamas, oriai, beveik kaip jo šeimininkas, palenkė galvą prie vandens. Mažasis vienuolis, pasikišęs storąją knygą po pažastimi, kurį laiką stebėjo, kaip godžiai, lapsėdamas ausimis siurbia vandenį jo pilkasis asiliukas, paskui apsidairė ir dar kartą paklausė:

- Ar tikrai Dignoja?

- Dignoja, Dignoja, šventasis broli Steponai, - vėl žemai nusilenkė Didysis Fricas.

Žinia apie vienuolio atvykimą žaibu pasklido po pilį, nes tučtuojau su trenksmu atsivėrė rūmų durys, pro kurias it kamuolys išriedėjo pats pilies viršininkas - storulis fogtas Švachas. Pribėgo prie mažojo vienuolio ir sustingo it įbestas, nes brolis Steponas vėl, nusigręžęs nuo visų, įdėmiai stebėjo, kaip jo asiliukas geria vande-

nį. Numalšinęs pirmąjį troškulį, gyvulys dabar košė vandenį per didelius gelsvus dantis, viena gudria akimi spoksodamas į savo šeimininką.

Visą šį šurmulį matė likę prie vartų sargybiniai.

- Tai... Tai kas jis toks? - nedrąsiai sulemeno jaunesnysis sargybinis. Jis jau nutuokė, jog buvo padaręs klaidą, tačiau dar nesuvokė jos masto.

- Tai ką? Tave motina ant galvos numetė, kai gimei? Ką? - vos susitvardydamas šnypštė brėmenietis. - Čia juk brolis Steponas! Jis ne tik vyskupo patikėtinis, bet ir Šventojo Tėvo pasiuntinys, tu varganas minkštaproti!

Dabar jau abu sargybiniai išpūtę akis žiūrėjo, kaip fogtas Švachas pro plačiai atvertas duris veda mažąjį vienuolį į didžiąją Dignojos pilies menę.

2
Statinė rūdos

Už kelių varstų prieš srovę nuo Dignojos pilies, tankioje Dauguvos paupio giraitėje, du vaikinai įdėmiai stebėjo, kaip trečiasis atsargiai bandė atmušti viršutinį lanką nuo nedidelės, tačiau sunkios statinaitės. Tamsaus gymio rudakis vaikinukas, prikandęs liežuvį ir pritūpęs, smulkiais smūgiais akmeniu daužė į peilio kriaunas, kurios pamažu stūmė į viršų stangriai priveržtą lanką.

- Na, ar negali greičiau, Einiau!.. - nekantravo puse galvos už jį aukštesnis šviesiaplaukis vaikinas. Jis vilkėjo aptrintą gerai išdirbtos stirnos odos striukę, o jo ilgus šviesius plaukus, kad nekristų ant akių, prilaikė austa juostelė.

Po šių žodžių Einius, atrodė, tapo dar atsargesnis.

- Juk reikės vėl uždaryt, Uvi, - pamokančiu balsu tarė jis. - Jau vieną kartą skubėdamas atidarinėjau. Paskui dar Haseldorfas liepė atidaryt! Ir taip jau žymu, jog dangtis buvo atmušinėtas...

- Va, kiaušinis vištą moko! - pridūrė ant pavirtusio, pusiau sutrešusio beržo kamieno sėdintis trečiasis vaikinas. Jis buvo panašaus amžiaus, kaip ir šviesiaplaukis jo bičiulis, tačiau atrodė vyresnis.

- Jis - ne višta, Zervi, jis - mano brolis... Pats žinai, skubų darbą Pykuolis renka, - atrėžė Einius. Jis kalbėjo truputį iš aukšto. Šį kartą jauniausias rikio Žybarto sūnus turėjo teisę taip šnekėti. Kas atrado lobį gandralizdyje? Kieno pastangomis šis lobis pateko į statinaitę. Kas daugiausia stengėsi, kad ši statinaitė, užvakar dar stovėjusi Dignojos pilies kieme, atsidurtų jų rankose?*

- Einiau, tu iš tiesų esi puikus vyras ir padarei stebuklus! - užtikrino Uvis. - Geriau nei aš, nei bet kas kitas to nebūtų atlikęs. Tas tai gryna tiesa. Bet paskubėt vis vien galėtum.

- Baisi kupeta... - sumurmėjo Einius, tačiau, matyt, ėmė smarkiau daužyti per peilį, nes dar po kelių smūgių statinės viršų veržiantis lankas šoktelėjo į viršų ir nukrito ant žolės. Dabar, užkabinus peiliu, buvo galima ištraukti ir patį dangtį.

---

* Apie tai skaitykite Skomanto knygoje "Užkeiktas lobis". Šioje knygoje patalpintas ir vietų, kuriose vyksta "Dievų valios" veiksmas, žemėlapis.

- Žiūrėkit! Net nesušlapo...

Uvis ir Zervis įdėmiai sužiuro į statinę ir nusivylę pažvelgė vienas į kitą. Statinė iki viršaus buvo pripildyta rausvos spalvos žemių.

- Kur tas tavo lobis? - neištvėręs paklausė Zervis.

- Kantrybės!

Einius pažėrė į šoną šią stropiai išvalytą, Kuoknesės kalviams skirtą pelkių rūdą ir įgrūdo ranką iki pat alkūnės. Kurį laiką graibė, suraukęs kaktą ir užsimerkęs, kol pagaliau, atrodo, užčiuopė, ko ieškojo. Ištraukė ranką ir pakėlė. Rankoje auksu ir sidabru sužvilgo grakšti taurė. Spalvų buvo ir daugiau. Pasukus taurę taip, kad jos šonus kliudė saulė, ji sutvisko tamsiai raudonomis liepsnelėmis.

Uvis ir Zervis neslėpė nuostabos.

- Einiau! Tikrai, tikrai turime!.. Senelio Žvelgotės lobį! - Uvis stipriai apglėbė brolį, abiem rankom patekšnojo per nugarą. - Tai tu būsi išgelbėjęs motiną!

- Baisi kupeta... - sumurmėjo Einius. Vyresnysis brolis visad šykštėdavo jam pagyrimų, todėl dabar jis net sutriko. - Negirk dienos be vakaro. Juk dar toli iki išgelbėjimo... O kas tie raudoni akmenukai?

- Tai rubinai... - Uvis paėmė taurę už koto ir ją pasukinėjo. - Vokiškai vadinasi Kelch. Sidabrinės, paauksuotos. Teutonų žyniai iš tokių per apeigas geria vyną. Tie akmenukai vadinami rubinais... Kiek jų? - skaičiavo, vis pasukdamas taurę, - Vienas.. du... keturi... Aštuoni!

- Brangi taurė?

- Šita? Trys, gal penki žirgai.

- O dievai!

- Kiek tokių ten? - paklausė Zervis.

- Dar berods keturios, - nusišypsojo Einius. - Bet šita, ko gero, gražiausia. Užtat ir ištraukiau. Apyrankių ir žiedų - pats nežinau, kiek. Ir tokie labai puošnūs dalykėliai... Tokie kaip saulės, tik ant koto. Irgi su tais, kaip tu sakai, rubinais ir kitokiais spindinčiais akmenėliais.

- Tai monstrancijos, - rimtai paaiškino Uvis. - Jų žyniai jas nešioja aukštai iškėlę, ir visi toms monstrancijoms lenkiasi.

- Na ir dar kokia dešimtis kryžių. Keli labai puošnūs. Taip ir blizga!

- Tai kiek čia žirgų būtų? - papurtė galvą Zervis. - Visai kariuomenei užtektų.

- Ne žirgus už tai pirksime, - tarė jau rimtu balsu Uvis. Jis prisėdo ant nuvirtusio beržo kamieno. Pirmajam džiaugsmui praėjus, jie aštriai pajuto viso reikalo rimtį ir svarbą. Uvio ir Einiaus motiną Medeiną bei seserį Gailę supo stori tvirtovės mūrai. Kuoknesės komtūras Haseldorfas taip aukštai pakėlė išpirkos sumą, kad niekas jos nesugebėtų surinkti. Jisai pasistengė nepalikti jokios vilties išlaisvinti belaisves. Abi moterys turėjo mirti ant laužo.

Tačiau atrastasis Žvelgotės lobis keitė padėtį.

- Turėtų užtekti, ar ne? - paklausė Einius.

Uvis palingavo galvą.

- Šito Haseldorfas nesitikėjo... Tai, žinoma, gerai. Bet ir blogai, nes nieku gyvu nepatikės, kad mes tokį lobį turime.

- Galėsime gi parodyti!.. - šūktelėjo Einius, bet tuoj pat nutilo, supratęs, jog kalba nerimtai. Kai esi priešų krašte, parodyti reiškia tą patį, kaip ir netekti. - Ne, to negalim! - paskubėjo pasitaisyti. - Tai ką gi daryti?

- Mėginsiu pasikliauti godumu... Pavyzdžiui, ta taurė. Galim išlupti septynis rubinus ir parodyti tik su vienu. - Ir Zervis, ir Einius susiraukė, tad Uvis mostelėjo ranka ir paaiškino. - Auksakaliui juos atgal įstatyti - vieni niekai. O be tų rubinų sidabras, nors ir paauksuotas, ne tiek jau daug ir vertas. Sakei, fogtas Švachas atrodo godus?

- Ir dar kaip! Ir šykštus baisiausiai... Jei galėtų, tai pilėnus vien šiaudais šertų. Ir tai tik supelijusiais.

- Pagirtinos savybės, - palingavo galvą Uvis. - Tokiu atveju aišku, nuo ko pradėti. Haseldorfas, deja, ne toks, kiek teko girdėti. Kalvis Apsingis pasakojo, kad jis garbėtroška. O gal ir daugiau.

- Jis tiki savo dievais, - pridūrė Einius. - Jis laukia, ką dievai jam pasakys, ir tik tada vykdo.

- Teutonai turi tik vieną Dievą, - oriai paaiškino Uvis.

- Žinau! - įsižeidė Einius. - Tuo ir blogiau, kad vieną. Kai vienas Dievas pasako, tai niekaip neišsisuksi, reikia vykdyti. Užtat Haseldorfas ir pavojingas. Aš juk jums pasakojau. Šešios statinės su rūda stovėjo pilies kieme, o komtūras liepė atmušti būtent šitą, su lobiu.

- Bet nerado! - sušuko Zervis.

- Čia jau Žvorūnė apsaugojo, kitaip...

- Žvorūnė pasirodė stipresnė, - mąsliai pridūrė Zervis.

- Ką gi, teks pradėti nuo fogto Švacho, - atsiduso Uvis. - Nuvyksim abu su Zerviu kaip žemaičių pasiuntiniai. Manau, jis susigundys pabūti mūsų tarpininku. Už gerą kainą, žinoma. Statinę čia gerai paslėpsim, ir tu, Einiau, ją saugok.

Uvis apsidairė, tarsi ieškodamas, kur čia geriau paslėpus statinę su lobiu, ir paklausė:

- Ar susidorosi vienas? O gal tau palikti Zervį?

Einius atsainiai mostelėjo ranka:

- Baisi kupeta!..

Uvis išsitraukė iš užančio pakabutį, kurį visad nešiodavo ant kaklo - gintarinį kirvuką - ir atkišo jį jaunesniajam broliui:

- Imk. Pats žinai, čia mūsų giminės ženklas. Tegu jis padeda tau saugoti senelio lobį.

Einius pagarbiai paėmė kirvuką, dar šiltą nuo brolio kūno, atsargiai užsimovė per galvą šikšninę virvutę, paglostė, kad priglustų prie krūtinės. Paskui, netardamas nė žodžio, priėjo prie statinaitės su lobiu. Giliai, iki pat dugno, įgrūdo ranką, ilgai rausėsi, kol pagaliau ištraukė sugniaužtą kumštį.

- Še! - tarė, atgniaužda mas pirštus. - Kad neliktum be apsaugos!

Delne gulėjo keistas daikčiukas: šerno iltis, įtverta į geležinį, dantytą tarytum karūna, aptaisą. Geležis buvo parūdijusi, pajuodusi nuo senumo, tačiau vietomis dar blykčiojo aptrupėjęs paauksavimas.

- Kas čia? - suglumo Uvis.

- Matai auselę? Kažkas šią iltį nešiojo pasikabinęs, kaip tu gintarinį kirvuką. Jei senelis Žvelgotė ją įdėjo tarp visų tų brangenybių, turbūt vertingas daiktas. Gal iš Igaunijos?

- Ačiū, - tarė Uvis. - O pasaitėlį ilčiai nusipinsiu pats... Tu nepyksti, kad neimam tavęs į pilį? Pats gi sakei, kad su šunimis tavęs ieškojo...

- Baisi kupeta!.. Tu vokiškai geriau kalbi, Uvi. Ir dar vyresnis... Bet jei ką sutarsit su tuo fogtu, tai kas toliau? Kuoknesė toli, statinės ligi jos luotu nenuplukdysi. Ordino sargybiniai tikrina visus laivus.

- Kaip dievai duos... Jei jau davė mums visą išpirką, tai kaip nors leis ir ją nugabenti iki pat Kuoknesės.

3

Žemaičių pasiuntiniai

Fogtas Švachas jautėsi tarsi ne savo kailyje. Dar gerokai prieš pietus pats nuėjo į virtuvę priminti, kad šiandien nebūtų taupoma, pats atrakino trečiąjį rūsį, kur buvo laikomas tik jam pačiam skirtas vynas. Ir štai - brolis Steponas, jau sėdintis užstalėje, mandagiai, bet tvirtai nustūmė į šalį keptą bebro uodegą ir zuikio kulšį. Atstūmė nuo savęs ir rūkytą ungurį bei šįryt iš bučiaus ištrauktus, lengvai pakepintus upėtakius, pateiktus tam atvejui, jei vienuolio regula neleistų valgyti mėsos. Visko atsisakė brolis Steponas, pasirinko tik juodos duonos riekę, kurią dabar žnaibė savo išdžiūvusiais pirštais ir lėtai kramtė, retkarčiais užsimerkdamas tarytum smaguris, besigardžiuojantis retu skanėstu. Užsigėrė paprastu vandeniu. Tiesą sakant, vandens iš pradžių ant stalo nebuvo, tik trijų rūšių vynai ir geriausias, devynerius metus išlaikytas ąžuolinėje statinėje Latgalos midus. Tačiau brolis Steponas mandagiai paprašė būtent vandens, ir teko jam atnešti, nes jis pats jau buvo beatsistojąs ir beeinąs prie šulinio pilies kieme.

- Aa, puikus vanduo... Tikra Dievo dovana! - tarė brolis Steponas, siurbtelėjęs iš taurės, ir sučepsėjo plonomis blyškiomis lūpomis. - Tokio Rygoje, deja, neturime. Seklūs šuliniai ir vanduo sūrokas. Tiesą kalbant, ir Romoje vanduo nekoks - trenkia dumblu. O kartais net ir siera! Bet jūs gerkit, mielasis fogte Švachai. Nesivaržykit. Į sveikatą!

Jis pakylėjo vandens pripiltą sidabrinę taurę ir šykščiai nusišypsojo.

Fogtas Švachas stengėsi atsakyti šypsena, bet nepavyko. Jis siurbtelėjo vyno iš savo taurės. Vynas, be abejonės, buvo puikus, atvežtas nuo Reino krantų, daug už jį teko užmokėti, tačiau dabar pasirodė karstelėjęs ir surūgęs.

- Gal, šventasis broli Steponai, pabandysite bent lašelį... Ir mūsų Išganytojas vyno neaplenkdavo...

Brolis Steponas mostelėjo liesa ranka, tarsi nuvydamas įkyrią musę:

- Atleisite man, žinau, kad atleisite. Puikus vanduo, skani duonelė. Ko mano nuodėmingam kūnui daugiau bereikia? Pagaliau tai ir ne taip svarbu. Ne savo varganą kūną papenėti pas jus užsukau, mielasis fogte Švachai...

Jis reikšmingai nutilo, ir fogtas Švachas, mėginęs prisitraukti arčiau taip skaniai kvepiančią keptą krosnyje bebro uodegą, nežymiai nurijo seilę. Ne taip dažnai į jo medžiotojų spąstus pakliūva bebras, ir dar toks riebus!

- Dievo žodžiu, ne tik duona žmogus gyvas, - brolis Steponas bakstelėjo pirštu į gausiai apkrautą stalą, pabrėždamas, jog šiuo atveju žodį "duona" jis panaudojo perkeltine prasme. - O būtent Dievo žodžiui čia sunkiai sekasi... Argi ne taip, mielasis fogte Švachai?

Švachas pasimuistė.

- Trylika apkrikštijom praėjusį mėnesį, - burbtelėjo jis.

- Trylika? - kilstelėjo juodus antakius brolis Steponas. - Ar tikrai trylika?

- Na, gal vienuolika... - pasitaisė fogtas ir atstūmė toliau nuo savęs dubenį su bebro uodega. - Taip, vienuolika! - užbaigė gana tvirtai.

- Norite pasakyti, kad gerai išpurenote dirvą Dievo žodžiui?

- Ne, šventasis broli Steponai, - vėl pasimuistė Švachas. - Nepergiliausiai išpurenome... Tenka sutikti... Taip...

- Kaip tik taip! - pabrėžė brolis Steponas. - Ir kodėl? Puikybė! Štai pirmoji užtvara, kurią mes patys pastatome. Nenorime nulenkti galvų teisėtai bažnyčios valdžiai. Ir godumas. Tai antroji. Siekiame žemių, o ne sielų atsivertimo.

Fogtas Švachas susigūžė. Jei brolis Steponas ir toliau taip skaičiuos, be abejo, bus prieita ir prie apsirijimo užtvaros...

- Pagonys regi mūsų nesutarimus, regi mūsų silpnybes, - tęsė brolis Steponas prityrusio pamokslininko tonu. - Ir jie klausia savęs - ar tai yra tikrasis kelias? Ar tikrasis?

Klausimas liko pakibęs ore, ir į jį būtų tekę atsakyti, tačiau, laimei, atsivėrė durys ir prie stalo priėjo Didysis Fricas. Priėjo

susirūpinęs, visas tarytum sumažėjęs, lyg stengdamasis, kad jo nepamatytų popiežiaus pasiuntinys, ir pasilenkęs kažką pašnibždėjo fogtui į ausį. Fogtas nusišypsojo. Kitu metu, ko gero, jis būtų susiraukęs, gal net kumščiu į stalą trenkęs, tačiau šį kartą nudžiugo:

- Atleiskite, šventasis broli Steponai! Štai man pranešė, kad atvyko du pasiuntiniai iš Žemaitijos. Dėl kažkokių įkaitų... Kažkoks nesusipratimas, nes jokių įkaitų neturiu. Ką mes jiems atsakysime, tiems pagonims?

Brolis Steponas nusišypsojo:

- Pradžiai vertėtų juos pakviesti... Stalas jau padengtas. Ką tik aš paklausiau savęs - kam mums dviems tiek reikia?.. Tokio gausaus stalo? Tačiau štai turime ir atsakymą. Vis dėlto nežinomi Viešpaties keliai...

❖

Bebro uodega buvo puiki. Negalėjai peikti zuikio kulšies, neblogi buvo ir unguriai, tačiau bebro uodega buvo iškepta ypač gerai, beveik kaip Ventėje. Sultinga, su tinkamu padažu, turbūt iš šviežių bruknių. Be abejo, prisidėjo ir alkis. Po to, kai vaikinai paliko svetingus kalvio Apsingio namus, jie mito tuo, ką pavykdavo sumedžioti supusiose pilį pelkėse. Uvis šveitė atsakančiai, neatsiliko ir Zervis. Fogtas Švachas, kuriam šiaip būtų buvę gaila, kad toks geras maistas tenka pagonims, per daug nesikrimto. Kadangi nekviestieji svečiai kirto taip uoliai, ir jis pats galėjo nesivaržydamas prisikrauti savo lėkštę.

Brolis Steponas retkarčiais liesais pirštais atsižnybdavo gumulėlį juodos duonos ir lėtai žiaumodamas stebėjo valgančius vaikinus.

- Bet jei atvykote dėl Haseldorfo laikomų įkaitų, tai kodėl čia, o ne į Kuoknesę? - staiga paklausė jis.

- Garbusis broli Steponai, - nepriekaištinga vokiečių kalba atsakė šviesiaplaukis, pavydėtinai grakščiai sudėtas vaikinas. -

Komtūras Haseldorfas yra... Būkim atviri - su juo neįmanoma susitarti. O štai gerbiamas fogtas Švachas net Žemaitijoje žinomas kaip daug paprastesnis žmogus. Tai ir atvykome prašyti, kad jis tarpininkautų...

Fogtas Švachas anksčiau niekad nebūtų pagalvojęs, kad kada nors pasijus dėkingas kažkokiam pagonių jaunuoliui. Tačiau dabar jis net nuraudo iš malonumo.

- Gal perdedat truputėlį... - sumurmėjo. - Ar galime pasiūlyti dar vyno?

- Ne, dėkui. Bet tos uodegos dar pamėginsiu, - tarė Uvis ir, nelaukdamas, kol jam paduos, pats prisitraukė dubenį. - Puikiai iškepta. Taigi taip. Mes siekiame tik taikos, garbusis broli Steponai. Nors komtūras ir pareikalavo tikrai neįmanomos išpirkos, bet mes vertiname savo moteris. Stengsimės užmokėti... Ne tik stengsimės, bet ir užmokėsime!

- Aukštą kainą užkėlė, tas teisybė! - pritarė fogtas Švachas. Išgirdus išpirkos kainą, jį jau anksčiau graužė pavydas, tačiau jam ir į galvą neatėjo, jog Haseldorfas gali tokią sumą gauti. O dabar viskas apsiverčia kitaip. Negi šitie pagonys iš tikrųjų sumokės? Nėra pasaulyje teisybės!

- Mes esame pasiruošę tinkamai atsidėkoti gerbiamam fogtui už tarpininkavimą... Nes, atleiskit už atvirumą, visos derybos su Haseldorfu gali baigtis nė neprasidėjusios... Kad paskui netektų išpirkinėti ir mūsų...

Fogtas nusišypsojo truputį per anksti, nes brolis Steponas pamojo savo liesa kaip šakaliukas ranka.

- To nereikės, - tarė jis. - Nereikės tarpininkauti gerbiamam fogtui. Štai aš esu pakeliui į Kuoknesės pilį. Galėsiu užtarti žodį. Ir užmokesčio neprireiks. Vadinasi, jūs tvirtinate, kad turite išpirką?

- Turime, garbusis broli Steponai... - kramtydamas kąsnį patvirtino Uvis. - Iš senų laikų dar...

- Lydiniais ar daiktais?

- Zervi, parodyk broliui Steponui, ką atnešėme. Tai, žinoma, tik pavyzdėlis...

Zervis, pasirausęs prie diržo pritvirtintame odiniame krepšelyje, ištraukė taurę. Tik vienas rubinas švytėjo jos šone.

Brolio Stepono akys sužvilgo. Jis paėmė taurę plonais pirštais ir, apvertęs ją, įdėmiai apžiūrėjo kojelės dugną.

- Kiti septyni rubinai yra. Niekas nepradingo, - pridūrė Uvis. - Čia tik parodyti atsivežėm.

- Tukumo bažnyčia, - apsukęs taurę, tarė brolis Steponas. - Šis kielikas Bremene padarytas Tukumo bažnyčiai. Kada ji buvo nusiaubta?

Jis klausė fogto Švacho, tačiau storulis tik nežymiai trūktelėjo pečiais.

- Prieš dvidešimt ketverius metus... - pats sau atsakė brolis Steponas. - Ir štai dabar šis kielikas privalo tapti išpirka. Tukumo bažnyčios kielikas. Išties, nežinomi Viešpaties keliai.

Mažasis vienuolis susimąstė ir žvelgė į auksu blizgantį taurės vidų.

- Taip. Nežinomi... - pakartojo. - Ir ne mums jiems prieštarauti. Štai aš dabar kaip tik esu pakeliui į Kuoknesę. Ten pasakysiu komtūrui Haseldorfui, kad jūs atvyksite su juo tartis dėl belaisvių išpirkos.

Uvis liovėsi kramtęs. Jis svarstė, ar šis vienuolis kalba rimtai, ar paprasčiausiai nepažįsta Haseldorfo.

- Bet kas man užtikrins, kad aš pats neatsidursiu Kuoknesės rūsiuose? - tarė jis. - Arba dar blogiau?

- Šitas užtikrins... - Iš gilios abito kišenės brolis Steponas ištraukė žiedą ir per stalą stumtelėjo jį Uvio pusėn. - Ar žinai, kieno čia atvaizdas?

Uvis papurtė galvą.

- Tai popiežius Grigalius Devintasis. Aš jo pasiuntinys, o čia - mano žiedas. Jis užtikrins. O aš paimsiu taurę. Ar sutinkat su tokiais mainais?

- Manau, kad taip... - Uvis tyrinėjo žiede išrėžto vyro veido bruožus. Nė ant vieno piršto, net ant mažylio, žiedo negalėjai

užmauti, nes buvo per mažas. Kokios to brolio Stepono rankos! - Devintasis? Ar tiek daug jų buvo?

- Bažnyčiai jau dvylika šimtų metų, sūnau.

Uvis suraukė kaktą ir susimąstė. Tiek daug amžių buvo sunku aprėpti.

- Bet ar?.. Ar Haseldorfas sutiks? - paklausė, įsipildamas vandens iš vienuolio ąsočio.

- Haseldorfas privalės sutikti, - įsiterpė fogtas Švachas, pajutęs, kad šis keistas reikalas, ko gero, susilauks visai neblogo galo. Vistik yra pasaulyje teisybė! Tas pasipūtėlis Haseldorfas praras ir belaisves, ir išpirką. O jam, Švachui, neteks siųsti savo kareivių į Kuoknesę, kaip reikalavo Haseldorfas. - Komtūras neturi kitos išeities - tik sutikti. Jis gi turi laikytis žodžio! - Fogtas Švachas patylėjo ir atsargiai pridūrė: - Bet štai, žiūrėkit, šventasis broli Steponai, išeina, kad jie siūlo iš bažnyčių pagrobtą turtą. Vadinasi, reikės bažnyčioms jį ir grąžinti.

- Taip ir yra. Bažnyčioms... - linktelėjo galvą vienuolis. - Turtą Haseldorfas perduos toms bažnyčioms, kurioms jis kažkada priklausė.

- Visą? - paklausė fogtas Švachas.

- Kiekvienas elgiamės pagal savo sąžinę, mielasis Švachai, - tarė vienuolis. - Štai kad ir tie septyni rubinai, kurių trūksta. - Jis pažvelgė į Uvį. - Juos atvešit, tiesa?

- Be abejo, taip! - užtikrino Uvis. - Jei atgausime abi moteris, bus ir rubinai.

- Be to, - tęsė brolis Steponas, įsidėdamas taurę į drobinį krepšį prie knygos sidabriniais apkaustais, - komtūras yra pareikalavęs išpirką įteikti iki švento Bernardo dienos. Būtent iki šventojo abato Bernardo dienos, ir nei viena diena vėliau! Tą jūs žinote?

- Žinome, - ramiai atsakė Uvis.

- Ir žinote, kada bus šventojo Bernardo diena?

- Žinome, - taip pat ramiai pakartojo Uvis.

- Ir žinote, kas laukia jūsų moterų, jei nespėsite? - kilstelėjo juodus kaip anglis antakius vienuolis ir atsigėrė vandens, tarytum staiga būtų perdžiūvusi burna.

- Žinome ir tai.

- Esate jaunas ir, atrodo, nelabai sugadintas žmogus, - vienuolis vėl gurkštelėjo vandens iš savo taurės ir užsimerkė. - Manau, kad negalvojate vilkinti laiką, sutelkti jėgas ir užpulti Kuoknesę. Bandyti išvaduoti įkaites. Tai bergždžias darbas, mano sūnau. Aš daviau tau popiežiaus žiedą, ir tau liko trys savaitės iki švento Bernardo dienos. Iki tos dienos, kai komtūras Haseldorfas lieps užkurti laužą.

4
Audra

Diena buvo visai pakenčiama, nors ir tvanki. Tačiau vakarop visas besibaigiančios vasaros šutas ūmai susitvenkė į juodą debesį. Debesis tvino, pūtėsi ir leidosi prie neramiai raibuliuojančios bangomis Dauguvos. Upės viduriu, pusiau nuleidęs didelę trikampę burę, pasroviui greitai plaukė didokas laivas. Smaila jo nosis, aukštai iškeltas priekis ir tvirtas stiebas su ilgu skersiniu ženklino, jog tai vienas naujausių Dauguva plaukiojančių prekinių laivų, upeivių vadinamas vytine. Tokie laivai bet kokiu metu laiku, išskyrus, žinoma, tas savaites, kai upė užšaldavo, gebėjo greitai pervežti krovinius nuo Rygos ne tik iki Daugpilio, bet ir toliau - už Polocko, iki pat tolimojo Vitebsko. Reikėjo tam, žinoma, prityrusio vairininko, nes ypač aukštupyje Dauguvoje netrūko rėvų bei sunešto smėlio atabradų. Laivugalyje prie vairo stovintis vyras, sprendžiant iš išvaizdos, šiam darbui tiko. Jis buvo augalotas, plačiapetis, vėjų nugairintu veidu, skvarbiom, pusiau primerktom akim. Kad jam teko patirti audrų ne tik upėje, bet ir padauguvio smuklėse, liudijo perplėšta ir nedailiai sugijusi dešinė ausis bei gilus randas virš kairiojo antakio.

Štai ir dabar atrodė, jog kylanti audra tik pakėlė jo ūpą. Vairininkas plačiai išsišiepė prieš šiltą vėją, stipria ranka laikydamas laivą upės viduryje.

- Krutila, kur stosime? - šaukė jam per vėjo kauksmą laivo priekyje stovintys upeiviai. Keleiviai, jei jų būta laive, atrodo, buvo sulindę į jiems skirtą dengtą kajutę.

- Ėgi Dignojos prieplauka už posūkio. Suspėsim!

- Šventoji panele Marija! Dignojos!.. - ūmai sukliko vienas upeivis. - Juk sakiau tau, Krutila.. Ar pasiutai? Pražudyt mane nori?

Vairininko veidas išbalo.

- Kad juos kur visi belzebubai!.. - suriaumojo jis. - Tas prakeiktas vėjas visai iš galvos išpūtė... Vyniokit burę! Spėriai, spėriai!..

Upeiviai kibo į darbą.

- Akmuo! Akmuo!.. - staiga suklykė Krutila.

Jis visa meškino jėga užgulė vairo buomą. Vanduo suputojo po irklu, tačiau nuotolio iki didžiulio kyšančio iš bangų akmens liko

per mažai, kad būtų galima išvengti nelaimės. Laivas, pasisukęs šonu, nesulaikomai plaukė į baltų putų purslais apvainikuotą, grėsmingai kyšančią iš tėkmės Dauguvos pabaisą. Atsitrenkus šonu, neišlaikys netgi nauji laivo sienojai!

- Stumkit! Stumkit! - griaudė gergždžiančiu balsu Krutila.

Pagaliau du upeiviai sugebėjo spirklus - ilgas kartis, kuriomis atsistumiama nuo kranto - permesti per dešinįjį bortą.

- Čia! Duokit čia! - staiga išgirdo Krutila nepažįstamą, ne žiemgalių ir ne sėlių tarme šaukiantį balsą. Jis pasistiebė, neišleisdamas iš rankų vairo. Upėje, įbridęs iki juosmens, stovėjo tvirtai sudėtas šviesiaplaukis vaikinas. Prie jo, nešinas storu basliu, skubėjo kitas. Vaikinas su besiplaikstančiais vėjyje šviesiais ilgais plaukais pagriebė upeivio permestą spirklą ir įsirežęs stūmė vytinę. Antrasis atsineštą baslį įkišo tarp akmens ir jau pasisukusios šonu vytinės sienojų. Nuo borto, įtempę visas jėgas, pakibę ant spirklų, laikė laivą abu upeiviai. Vytinė sugirgždėjo, kryptelėjo ir, užuot trenkusis į didįjį rėvos akmenį, pradėjo slysti jo šonu ir suktis. Jos nosis brėžė upe lanką, kol pagaliau atsigręžė į krantą ir įsirėžė į smėlio atabradą. Sutratėjo visi laivo sienojai, suplazdėjo ne iki galo susukta burė, ir laivas, dar kartą suvirpėjęs, sustojo.

Palengvėjimo atodūsis nuvilnijo per denį. Kažkas iš upeivių, neištvėręs įtampos, net nusikvatojo.

Audra jau visai rimo. Drungė smulkus lietutis, virš upės tvyrojo ramybė.

- Oi vyrai... Oi vyrai, vyručiai!.. - dar neatsigaudamas priėjo prie borto Krutila. - Išgelbėjot mums vytinę... Ir iš kur jus čia dievai atnešė?

- Iš toli... - nusibraukęs nuo kaktos šlapius ilgus plaukus, tarė pirmasis vaikinas. - Sėdim sau pakrantėje ir matom, kad jus tiesiai į tą kvailą akmenį neša... Na, mažumėlę padėjom.

- Oi vyrai, kad padėjot, tai padėjot... Būtumėm skėlę tiesiai, o ten juk ir daugiau tų akmenų yra...

Jis mostelėjo pasroviui, kur bangos lūžo virš dar bent tuzino panirusių į vandenį akmenų.

- Oi būtų pakratę mūsų sienojus ir mūsų kaulus... Krutila vadinuosi. O kas jūs tokie?

- Čia Zervis, o aš - Uvis...

Jūreiviai sveikindamiesi pakėlė kepures. Ant denio išėjo keli peršlapę keleiviai - bangos, lūždamos per bortą, buvo užliejusios ir kajutę.

- Va, žiūrėkit, mūsų sprandus išgelbėjo geri žmonės. - Krutila nusibraukė delnais plaukus ir nusilenkė. - Prašom į laivą, prašom! Užteks jums toje Dauguvoje mirkti... Duokit jiems ranką, vyrai!

❖

Vanduo varvėjo nuo drabužių, viskas ant į smėlėtą dugną atsirėmusio laivo denio buvo šlapia, tarytum ką tik būtų praūžusi liūtis. Svarbiausia, kad visi buvo gerai nusiteikę: taip būna, kai grėsusi didelė nelaimė virsta tik smulkiu nepatogumu.

- Nieko, nieko... - numojo ranka upeiviai. - Prie smėlio seklumų mes pripratę.. Netrukus vytinė vėl plauks!

Vairininkas Krutila abu vaikinus pasikvietė į savo kajutę. Uvis, anksčiau gyvenęs Rygoje, žinojo upeivių papročius, tad, vos įėjęs į patalpą, žemai nusilenkė ir pabučiavo stalą.

- Tai mat, iš karto aišku, kad jūs geri vyrai! - patenkintas tarė Krutila. - Ne veltui Dauguvos upės dievai siuntė jus saugoti nuo to šimtą kartų prakeikto akmens...

- Ne nuo akmens saugojom, o ant kranto sėdėjom ir pakeleivingo laivo laukėm.

- Man nesvarbu, ką jūs ant kranto veikėt. Svarbu, kad sumanumo ir drąsos turit, štai kas. O tu, ko gero, esi upeiviu buvęs, ar ne? - atsisuko jis į Zervį.

- Teko, - linktelėjo Zervis. - Kai dar vaikas buvau.

- Ir tu iš Žiemgalos?

- Irgi tiesa. Bet laive neilgai tarnavau.

- Matyt, pakankamai, nes žinojai, kad reikia tą baslį atnešti... - Krutila atsiduso. - Ką jau ir sakyti - mes visi jums dėkingi. Kaip dabar atsilyginsim?

- Gal ir galit atsilyginti. Sakiau juk, kad mudu laivo laukėm.

- Laukėt laivo, ir laivas yra! Geresnio visoje Dauguvoje nerasit. Jokios audros jam nebaisios! - Krutila pliaukštelėjo plačia kaip meškino letena sau per lūpas, nes vos pasakęs suvokė, jog iš šalies viskas gali atrodyti truputį kitaip. - Štai kad ir šita audra!.. Upės viduriu būtumėm pralėkę kaip dievai. Bet staiga teko sukti į šoną, nes čia Dignoja už posūkio, o vienas mano vyrų... Na, jam pavojinga prie pilies išlipti, tad skubiai pasukom į krantą, ir še tau... Labai jau ne laiku pasukom. Tokios tokelės... O kam jums laivo?

- Statinę į Kuoknesę nuplukdyti reikia.

- Kiek tų statinių?

- Viena.

Krutila skėstelėjo rankom.

- Nors ir dešimt, vyrai! Smulkmena! O dar geriau būtų, kad prie mūsų prisidėtumėt. Vienas mūsų vyras toliau Dignojos neplauks, o kitas dar nežinia, ar gyvas liko, kai banga jį nuplovė. - Jis persižegnojo, nes, kaip ir daugelis latgalių, buvo pakrikštytas, nors

tebetikėjo ir savo senaisiais dievais. - Tai ką, vyrai? Nutūpkite pas mane. Dar nė vieno doro upeivio nenuskriaudžiau. O jei nepatiks upės duona, per jėgą nelaikysiu.

- Turim svarbių reikalų, - sumurmėjo Uvis.

- Kas jų neturi, tų svarbių reikalų. Va, kad ir tas mano vyrukas, kuris taip Dignojos nori išvengti. Be abejo, priežastis yra, bet aš, aišku, neklausiau. Taigi, jei ir jus kas spaudžia, kokia priežastis, galime įvesti į sąrašus pagal nuskendusius. O pasiekus jūrą, bet kuriame laive darbo atsiras.

- O jei ne iki jūros, jei tik daliai kelionės?

- Man žmonių reikia ne vienai dienai. Bet kaip jums, vyrai... Sąlygų nekeliu... Kiek norėsite, tiek ir būsite. Sutariam?

Uvis ir Zervis susižvalgė ir beveik vienu metu linktelėjo galvom.

❖

Audrai nurimus, nustumti vytinę nuo seklumos pasirodė ne taip jau ir sudėtinga. Vienoje laivo pusėje vyrai įkalė kuolus į upės dugną, kad, pririšę prie jų virves, galėtų traukti vytinę gervėmis. Iš kitos pusės tuzinas žmonių darbavosi kastuvais. Po to pakišo po dugnu spirklus, ir vytinė netrukus vėl suposi ant vandens. Statinę įboginti padėjo du upeiviai. Nors jie ir nusistebėjo, kad rūda tokia sunki, tačiau užkėlė statinę ant denio be didesnio vargo.

Einiui teko likti krante - plaukti pro Dignoją jis nesiryžo. Be to, būtinai reikėjo pranešti į Ventę, kad lobis surastas, kad išpirka yra, ir gauti žinių iš ten. Gal jau grįžo tėvas su Daubaru iš tolimo žygio į rusinų žemes? Einius nenoriai skyrėsi su broliu. Tiesa, išsiskyrimą truputį lengvino tai, kad atgal jam teks joti ant Trabanto. Kiti du žirgai galės risnoti laisvi.

- Būk atsargus, broli! O jei kas pastotų kelią, - susirūpinęs dėstė Uvis, - tik duok Trabantui valią... Išneš iš bet kokių pinklių! Kiti žirgai - mat juos šimtas!

- Kad tik Trabantą išgelbėčiau!

- Nekalbėk niekų. Kad tik save išgelbėtum, broli!

- Nepražūsiu... - ryžtingai tarė Einius. - Didelė čia kupeta... Tik žiūrėkit man, kad nepražudytumėt lobio!

- Žiūrėsim! - rimtai atsakė Uvis. - O tą žiedą nešioju ant krūtinės, kartu su šerno iltim. Taigi, iš pradžių josi iki pat sutemų į vakarus. Kai sutems, geriau sustok. Ten prasideda pelkės, kad tik neįklimptum su visu Trabantu.

- Žinau! Aš juk ne mažas vaikas. Eik jau geriau į laivą.

Einius kietai sučiaupė lūpas ir suraukė kaktą. Žinia, būdamas jo amžiaus, Uvis jau ne tokius žygius buvo atlikęs.

- Eik į tą savo laivą... Upeiviai nerimauja, - pakartojo ir stumtelėjo brolį laivo pusėn. - Ir saugokit lobį kaip savo akį! Kito jums nerasiu!

Einius apkabino Uvį, paskui - Zervį ir dar ilgai stovėjo saulėtame Dauguvos krante žvelgdamas, kaip tolsta nuo kranto laivas, kaip nuo borto prie borto blaškosi upeiviai, ilgais spirklais atsistūminėdami nuo grėsmingų akmenų - tarp jų - ir jo vyresnysis brolis su savo bičiuliu - kaip pamažėle kyla į stiebą trikampė, viesulo gerokai apdraskyta burė.

Sužvingo juodasis Uvio žirgas Trabantas. Kai laivas pagaliau dingo už upės vingio, Einius įsikniaubė veidu į nenustygstančio žirgo karčius ir garsiai pravirko. Trabantas pakreipė galvą, dėbtelėjo suprantančia akim į vaikiną, lyžtelėjo karštu liežuviu jo veidą. Einius krūptelėjo ir supyko ant savęs, kad taip išskydo.

- Baisi kupeta! - tyliai pasakė. Nusibraukė kumščiu ašaras ir pamėgino vienu šuoliu, kaip Uvis, stryktelėti į balną. Iš pirmo karto nepavyko, koja išsprūdo iš balnakilpės, bet čia, tuščiame Dauguvos krante, niekas to nepastebėjo.

Po kelių akimirkų Einius jau sėdėjo ant žirgo. Jo laukė ilgas ir pavojingas ne vienos dienos kelias iki Ventės.

5
Vytinės keleiviai

Putojanti ir šniokščianti réva liko už vytinės paskuigalio. Upeiviai padėjo į šalį spirklus, gerai pritvirtino audros apkramtytą burę, ir Uvis su Zerviu pagaliau galėjo pasidairyti po laivą. Palikęs prie vairo pagalbininką, Krutila paaiškino, jog ši vytinė priklausanti Polocko kunigaikščiui. Ja į Kuoknesę, Salaspilį, Rygą gabenama daugybė vertingų prekių. Be medaus, vaško, kailių, plukdomi ąžuoliniai šulai, degutas medinėms vežimų ašims tepti, kanapių pakulos laivams sandarinti, ąžuolo pelenai stiklui gaminti, apyniai, dembliai. O grįždami jie pasikraus geležies, druskos, gelumbės.

Paaiškėjo, jog, be vairininko kajutės, esama dar dviejų, skirtų keleiviams ir upeiviams. Šalia pirmosios durų ant suoliuko sėdėjo liesas, išblyškusiu veidu vyriškis, kurį Uvis su Zerviu buvo pastebėję dar tada, kai užlipo į laivą pirmą kartą. Žmogus vilkėjo žvilgančia geltona šilko liemene. Tokios pat spalvos apvali, siuvinėta raudonais karoliukais kepuraitė pūpsojo ant tankių juodų garbanų. Juodos, kaip naktis žaižaruojančios akys įdėmiai žvelgė į slenkančius pro laivo bortą krantus. Pamatęs besiartinančius vyrus, jis pakilo, pridėjęs prie krūtinės ranką, nusilenkė ir tarė:

- Esu karaimas perpirklis. O mano vardas yra Anapas ben Erachas!

Uvis pastebėjo ant visų vyriškio pirštų tviskančius žiedus. O šis vėl nusilenkė - dar žemiau, ir į denio grindis barkštelėjo prigludęs prie šlaunies lenktas tarsi jaunas mėnulis kalavijas.

- Esu be galo dėkingas, kad ne su upės žuvimis, o su jumis, jaunikaičiai, dabar kalbuosi! - pridūrė vyriškis.

Ištaręs šiuos žodžius, jis nusimovė nuo vieno piršto žiedą ir įteikė Zerviui. Paskui, išsitraukęs iš už šilkinės juostos durklą sidabru papuoštose makštyse, padavė Uviui:

- Būsiu pagerbtas, jei priimsi nuo karaimo Anapo ben Eracho!

Uvis sutriko. Tačiau juodos karaimo akys žibėjo tokiu nuoširdumu, kad nebeliko nieko kito, kaip paimti dovaną.

- Turėk ir prisimink, - tarė pirklys,- kad šis durklas iš stebuklingos geležies nukaltas. Mano tėvas kalnuose sykį rado didelį juodos

geležies luitą. Mūsų senoliai pasakojo, kad prieš šimtą metų iš dangaus lijo geležim. Matyt, ir tas luitas tada bus nukritęs. Meistrai iš tos dangaus dovanos nukalė puikų ginklą. Gal Anapo ben Eracho gyvybė jo ir neverta, bet tebūnie tai mudviejų draugystės ženklas!

Jis papasakojo, kad prieš ateidamas tarnauti Polocko kunigaikščiui, dvejus metus mokėsi pirklio amato šauniame Kafos mieste. Dabar, kai jau davė ištikimybės savo verslui priesaiką, turįs teisę nešioti signetą - žiedą su antspaudu - ir kalaviją prie šono. Pats dvasiškas karaimų valdovas bachanas šį kalaviją yra palaiminęs! Pirklys turi būti ne tik doras su žmonėmis, sąžiningas sandėriuose, bet ir mokėti apginti jam patikėtą turtą kalaviju. Tačiau Anapo ben Eracho ginklas dar nesuteptas žmogaus krauju!

- O kur tas Kafos miestas? - paklausė Uvis.

- Toje pusėje, kur jūsų gervės skrenda žiemoti. Prie šiltos jūros, kuri niekad neužšąla, už aukštų kalnų, yra tokia sala Krymas.

- Sala?

- Na, ne visai sala, galima ir sausuma į ją patekti, bet ten gyvena klastingos gentys, todėl mes plaukiame jūra.

- Ar toli ta jūsų sala?

- Iš pradžių reikia kilti Dauguva aukštyn iki Vitebsko ir dar toliau, kol gali praplaukti laivai, paskui keliauti sausuma iki kitos didelės upės - Dnepro, tada leistis juo žemyn, pro didelį rusinų miestą Kijevą, iki tos šiltos jūros, kurią mes vadiname Juodąja, paskui plaukti jūra, kol pamatai savo kalnus...

Anapo ben Eracho akys sudrėko. Atrodė, kad jis tuoj pravirks.

- O kas tave verčia gyventi taip toli nuo namų? - paklausė Uvis.

- Pirklys turi būti greta savo prekių, - nubraukęs šykščią ašarą, tarė karaimas. - Labai daug prekių keliauja šiomis upėmis iš šiltų kraštų į šaltus ir atvirkščiai... Kai grįšiu iš Rygos, kol neužšalo upės, keliausiu į savo gimtinę, kur persų pirkliai mano tėvui turėjo atplukdyti šilko ir prieskonių...

Tarsi vėjas būtų nupūtęs visą širdgėlą nuo pirklio veido. Jis nusišypsojo ir pamojo Uviui su Einium:

- Einam, parodysiu tau savo gyvas prekes!

Uvis jau anksčiau buvo pastebėjęs kresną kreivakojį žmogėną su ilgais, vos ne iki kelių marškiniais, tupinėjantį prie pintų iš vytelių narvų, sukabintų stiebo pašaknyje. Ant žmogėno krūtinės žėrėjo gelsvu šilku išsiuvinėtas erelis išskėstais sparnais. Už baltos veltinės kepurės atvarto kyšojo raiba paukščio plunksna. Atidaręs vieno narvo dureles, kreivakojis vyriškis ėmė atsargiai kaišioti nedidelius žalios mėsos gabaliukus. Uvis išgirdo, kaip visuose narvuose sucypė, sukleketavo paukščiai. Priėjęs arčiau, išvydo į save atkreiptus jų plėšriai pražiotus lenktus snapus, piktus, veriančius žvilgsnius.

- Tai Polocko kniaziaus vyresnysis sakalininkas Murliukas, - paaiškino karaimas. - Jis lydi medžioklinius sakalus. Kniazius įsakė man brangiai parduoti tuos paukščius vokiečių ar švedų prekijams. Laimė, kad prieš pakylant viesului narvus stipriai pririšome prie stiebo...

Anapas ben Erachas paplojo kreivakojui vyriškiui per petį:

- Ei, Murliuke, kaip jaučiasi tavo paukšteliai?

Primerkęs traiškanotas akis, sakalininkas pasižiūrėjo į vaikinus. Tai jiems turėjo būti dėkingas, jog netapo vėžių ir ungurių patiekalu! Uvis iš Murliuko lūpų norėjo išgirsti, kaip rusinai tuos sakalus gaudo ir jaukina. Pasirodo, visi tie sakalai baigę Polocko medžioklinių paukščių mokyklą, kuri įsteigta neseniai, ir sakalininko pareigos kunigaikščio rūmuose - naujas, negirdėtas dalykas.

- Už tokį gabų gražuolį galima gauti grynakraujį žirgą, - meiliai, net kiek pasididžiuodamas, piršto galu pakuteno baltakrūčio sakalo pagurklį Murliukas. - Bet kiek prisikankini, kol išmokai. Ir šiaip su jais daug vargo... Pašėrus reikia išvalyti narvus, karštu vandeniu nuplikinti lakštas, kad paukščių neapniktų ligos. Vaje, vaje, jei kuris nugaištų ir tektų išmesti už borto! Kniaziaus iždininkas taip tiesiai ir pasakė: "Gyvam kailį nudirsiu ir ant Polocko vartų padžiausiu, jei su nuostoliais grįši..." Ačiū, jums vaikinai, kad laivą išgelbėjot!

- Tiek to, - atsainiai tarė Uvis.

- Tik iš šalies mano darbas žaidimą primena, - guodėsi sakalininkas. - Šitaip vien tik neišmanėliai gali teigti. Kiek prakaito išlieji, kol jauniklį iš lizdo išimi arba suaugusį po tinklu prisivilioji. Sykį, lipant

prie gūžtos į eglės viršūnę, sakalo patelė vos akių neiškabino. Štai nagų žymės, - parodė gilius melsvus randus kaktoje. - Kokius metus teko laimė dirbti sakalų mokykloje. Ten tai bent! - nušvito Murliuko veidas. - Vargo, aišku, nemažai teko patirti, užtat viską atperka pirmoji tavo mokinio medžioklė!..

- Kodėl sakai - "teko"? Jau nebedirbi toje mokykloje?

Kramtydamas ūso galą, Murliukas susimąstė.

- Nebedirbu... - atsiduseęs tarė. - Kniazius įsakė lydėti sakalus iki pat Rygos. Geriausias iš visų - sakalas, parvežtas iš Pavolgio stepių... Va šitas, kuris žiūri nekaltom akutėm, - Murliukas parodė stambų paukštį su šviesia, rudais dryžiukais pamarginta krūtine. - Puikiai išmokiau, o dabar pats vežu parduoti. Tokia jau kniaziaus valia! Gailą man šito paukščio, labai sumanus medžiotojas. Net lapę įveikia, nekalbant jau apie kiškius, kurapkas... Matytumei, kaip šauniai atrodo prieš medžioklę, sidabriniais antuodegiais ir antsparniais išpuoštas...

- Gal parodytum, ką tavo augintiniai sugeba?

- Luktelėk. Kai kur nors ilgėliau apsistosime, būtinai parodysiu. Nusipelnėt, vaikinai!

Dryžuoti, banguoti laukai lėtai plaukė už borto. Gūdžius miškus keitė krūmokšniai. Tamsmėlynį dangų užliejusi purpurinė banga pranašavo artėjantį vakarą. Mieguistoje tyloje sutilindžiavo prie didžiosios kajutės durų kybantis varpelis, kviečiąs vakarienės. Visiems susėdus už ilgo siauro stalo, atėjo vairininkas ir užėmė savo vietą gale. Medinėje jo krėslo atkaltėje buvo išdrožtas inkaras, apjuostas grandine. Už jaučio pūsle aptraukto langiūkščio pleveno dulksva šviesa. Įkypas besileidžiančios saulės spindulys įšoko pro duris ir suvirpėjo virš pasieniuose įtaisytų dviaukščių gultų. Apatiniai gultai atstojo suolus. Palubėje ant kartelių suposi džiovinamos žuvys, kvapnių žolių ryšeliai. Priešais kiekvieną vyrą buvo padėta po storiausią riekę duonos, po gabalą geltono, varvančio sviestu

sūrio ir puodelį raugintos klevo sulos. Pirklys Anapas ben Erachas su sakalininku Murliuku išsigelbėjimo proga iš vežamų parduoti statinaičių atnešė kupiną dubenį medaus. Palaukęs, kol visi numalšino alkio kirminą, atsistojo vairininkas Krutila:

- Turime pagerbti tą, kurį taip netikėtai pasišaukė į savo mirtiną glėbį klastingoji upė, bet kartu ir mūsų maitintoja Dauguva...

Krutila plačiais mostais persižegnojo. Uvis pastebėjo, kad jis žegnojasi kitaip, negu vokiečiai: kietai suspaudęs du pirštus ir pradėdamas nuo dešiniojo peties. Kiti vyrai pakilo, nulenkė galvas, kai kurie taip pat persižegnojo. Karaimas Anapas, lyg prausdamasis, persibraukė delnais per liesą veidą ir kažką sumurmėjo savo kalba.

- O dabar, - vėl prašneko Krutila, - metas pasveikinti stojusius nuskendusio vieton ir padėkoti jiems už pagalbą. O jūs, vyrai, - kreipėsi jis į Uvį su Zerviu, - užmirškite, kaip jus motina vadino, kol esate mano laive. Gerai įsiminkite žuvusių vardus, nes įtrauksiu vietoj jų į sarašus. Jei kas imtų tikrinti, šaukiami atsiliepkite! Dar kartą jums dėkui, Vasilijau ir Agafonai, ir tegu jums padeda Kristus ir visi žiemgalių, sėlių ir latgalių dievai!

Visi paspaudė ištiestas Uvio ir Zervio rankas, o vairininkas paaiškino naujokų pareigas. Uvis nuo šiol padės kelti, nuleisti ir valdyti burę, o Zervio darbas - prie vairo. Savaime suprantama, jog visų pareiga - gintis nuo plėšikų. Kiekvieno žinioje yra kirvis ant ilgo, tvirto koto su plačiais lenktais ašmenimis. Pakanka ir iečių, yra ir keli kalavijai.

- Ar žinote, kas mes tokie? - šyptelėjo Uvis. - O kas, jeigu mes esame susidėję su plėšikais?

- Mūsų vyrų neapgausite, - nusijuokė Krutila. - Per šitiek plaukiojimo metų ne tik rusiškai, vokiškai, net ir lybiškai šnekėti išmokome, bet ir ėmėme atskirti, su kuo žmogus atvyksta: su duona, ar akmeniu užantyje. Niekadėjai nebūtų gelbėję laivo.

- Tas tiesa, - sutiko Zervis, žvelgdamas į juodo, ilgai mirkyto ąžuolo duris, kurios darinėjosi į vidų, kad pavojaus atveju galima būtų užremti. Todėl ir statinė su Žvelgotės lobiu buvo atgabenta į

didžiają kajutę. Uvis dėl viso pikto statinę apdengė plaušine. Atrodė, kad ji čia, kajutėje, stovi nuo pat Vitebsko...

Taupydama laiką, vytinė plaukė, kol visiškai sutemo. Kai aplink pakabintą ant stiebo skersinio žibintą ėmė blaškytis naktiniai drugiai, Krutila įsakė sustoti. Sugirgždėjo besisukantis velenas, nuo kurio vyniojosi inkaro grandinė, supleveno besileidžianti trikampė burė.

- Kodėl neplaukiame naktį? - paklausė Uvis, priėjęs prie Krutilos.
- Mudu skubame į Kuoknesę. Svarbu, kad mūsų krovinys suspėtų laiku...

- Manote, kad geležies rūda atpigs? - nusikvatojo vairininkas. - Nebijokit, ji gali tik pabrangti. Teutonai kala ginklus, ruošiasi atremti žemaičių užpuolimą.

Uvis negalėjo pasakyti tikrosios jų skubėjimo priežasties, todėl pasiūlė:

- Jei bijote, kad naktį plėšikai neužpultų, mudu su bičiuliu galime budėti už visus.

- Ne taip jau mes tų plėšikų bijome! - žibinto šviesoje Uvis audrų nugairintame upeivio veide pamatė šypseną. - Nauja tvarka dabar Dauguvoje! Ne mus baimė vairuoja, o ką kitą. Ordinas uždraudė naktį plaukti pro jo pilis. Žemaičių bijo! Va, matai tolumoje švieselę? Tai Dignojos pilis.

Virš girių, melsva šviesa užliedamas miegančią upę ir padauguvio pievas kilo jaunas mėnulis. Tolumoje pasigirdo balsai, sugirgždėjo velenas, pūkštelėjo į vandenį inkaras. Įtempęs akis, Uvis per strėlės skrydį išvydo dar vieną laivą, kuris taip pat ruošėsi sustoti nakčiai.

Palikę denyje sargybinį, vyrai didžiojoje kajutėje išsitiesė ant dviaukščių gultų. Veikiai į lentinį stogą ėmė barbenti lietus. Nors ir gulėdamas, Uvis liko budėti. Juodu su Zerviu taip susitarė: kai vienas miega, kitas saugo brangųjį krovinį. Besivartydamas nuo šono ant šono, Uvis galvojo, kad dievai tikrai jiems nutarė padėti, pasiųsdami pirklių vytinę. O gal Uvio dėdės Surgmino vėlė ištiesė savo sūnėnui pagalbos ranką...

6

Pabėgėlio paieškos

Prieš auštant Uvį vos nenumarino miegas. Jau norėjo pažadinti Zervį, kad šis jį pakeistų, kai staiga išgirdo teškenimą. Pašoko, išbėgo į denį ir nustėro: prieš srovę kelios poros irklų sunkiai varė ilgą valtį. Jos priešakyje, laikydamas rankoje traškantį deglą, sėdėjo vyriškis, retkarčiais rikteldamas irkluotojams vokiškai:

- Links! Ich sage: links! *

Valtis suko prie jų vytinės. Uvis galvotrūkčiais įpuolė į kajutę, pribėgo prie Krutilos, smarkiai papurtė:

- Plėšikai! Vairininke, plėšikai!

Krutila pašoko, nesiaudamas naginių, vienais baltiniais išpuolė į denį ir, patrynęs kumščiais akis, sodriai nusikeikė:

- Kad juos vanduo prarytų! Kad dangus prasiskirtų ir Perkūnas nutrenktų! Kad jų valtis prakiurtų! Baisiau už plėšikus! Čia Ordino kareiviai! Jau trečią kartą nuo Polocko!

Kol Krutila keikėsi, valtis priartėjo prie vytinės. Kaukštelėjo kobinys.

- Ei, jūs, laive! Ordino vardu! Priimkit svečius!

Išgirdę balsus, į denį murmėdami rinkosi upeiviai. Uvis pažvelgė į kalavijuočių valtį ir nustėro: jos paskuigalyje, laikydamas rankoje deglą, sėdėjo Didysis Fricas, prieš tris dienas palydėjęs juodu su Zerviu pas fogtą Švachą! "Žvorūne! - paprašė Uvis. - Tegul jis pasilieka, tegul nepakyla į laivą!"

- Nuleiskit jiems kopėčias! - burbtelėjo Krutila.

Upeiviai, patyliukais keiksnodami, permetė per bortą virvines kopėtėles. Valties priekyje atsistojo ir vėl susvyravęs atsisėdo nedidelis žmogelis. Sėdėdamas jis bakstelėjo pirštu į vieną, po to į antrą jūreivį:

- Du Hans! Und du, Joachim!**

Abu paminėtieji pakilo nuo irklų, uždegė deglus nuo Didžiojo Frico deglo ir kopėtėlėmis ėmė ropštis į vytinę. Po jų vargais

---

* Kairėn! Aš sakau: kairėn! (*Vok.*)

** Tu, Hansai! Ir tu, Joachimai! (*Vok.*)

negalais užlipo ir kareiviams įsakinėjęs žmogelis, Ordino valdininkas.

Pasišviesdami deglais, kareiviai ėmė naršyti po laivą, o valdininkas pareikalavo, kad visi upeiviai išsirikiuotų denyje.

- Ieškome bėglio iš Dignojos pilies, - sušniaukrojo valdininkas pro kreivą nosį. - Prašom parodyti laivo įgulos sąrašus.

Uvis su Zerviu susižvalgė.

- Kokio bėglio? - didžiai nustebo Krutila. - Jo šviesybės Polocko kunigaikščio laivai skirti ne nusikaltėliam vežioti ar kokiems bėgliams slėpti.

- Gal šokam per bortą? - pašnibždomis paklausė Uvio Zervis.

- O statinė?

- Statinė... - sutriko Zervis. - O jei mudu pažins?

- Kokia bus dievų valia, tokia ir bus, - ramiai tarė Uvis. - Ligi šiol dievai mums padėjo.

- Penktą kartą nuo Polocko tikrinate! - staiga pakėlė balsą Krutila. - Ir dar tris dienas Daugpilyje užlaikėt! Upė skirta visiems plaukioti, ne tik Kuoknesės komtūrui! Aš skųsiuos jo šviesybei kunigaikščiui!

- Skųskis kam tik nori! - plonai suzyzė panašus į uodą ilganosis valdininkėlis, vedžiodamas pirštu ties laivo knygoje surašytomis ir Polocko kunigaikščio antspaudu patvirtintomis pavardėmis.

- Perpirklis Anapas ben Erachas!

- Ko reikia iš manęs?! - piktai prunkštelėjo karaimas.

- Vyresnysis šviesybės sakalininkas Murliukas!

- Aš! Jau penktą dešimtį toks...

- Virėjas Stepanas!

- Na? Ko prikibote?

Šašuoti, prakaitu ir prarūgusiu alumi dvokiantys kareiviai prikišdavo prie kiekvieno atsiliepusiojo deglą ir leisdavo valdininkui apžiūrėti. Tikrintojai tikėjosi, kad laivo vairininkas neiškęs to nuobodaus knaisiojimosi ir pagaliau pasikvies juos į kajutę kaušui midaus. Tačiau Krutila buvo kietas vyras - jis kantriai laukė viso šio tikrinimo pabaigos.

- Vairininko padėjėjas Vasilijus!

- Aš, - vos neapsižioplinęs krūptelėjo Zervis.

- Burių tvarkytojas Aga... Aga...

- Agafonas, - pataisė tarp raidžių pasiklydusį valdininką Uvis.

- Gylio matuotojas Mitrofanas!

- Nuskendo per audrą, amžiną jam atilsį, - persižegnojo Krutila. - Dabar matai, pone, kad be reikalo čia triukšmauji, - pasibaigus sąrašui, vėl pakėlė balsą Krutila. - Doriems žmonėms ilsėtis neduodi. Užuot ieškojęs sąraše nesančio nusikaltėlio, pagalvok apie Dignojos garbę!

- Darbą dirbam... Geriau patylėtum.

- Saikas viskam yra! - nesusivaldė Krutila.

Kareiviai dar pabaksnojo iečių kotais tarp dėžių, apvertė vieną kitą ryšulį. Vienas kareivis netyčia kyštelėjo ranką prie pat paukščių narvo ir kad sužviegs! Tai sakalas snapu pašventino kareivio nykštį. Čiulpdamas sukruvintą pirštą, kareivis keikė ne tik sakalą, bet ir visą Polocko laivą, kartu su jo savininku rusinų kunigaikščiu.

- Lyg ir viskas tvarkoje... - grąžindamas vairininkui knygą, suniurnėjo valdininkas. - Mes ieškome iš Dignojos pilies pabėgusio juodbruvo šlubio, maždaug šešiolikos metų.

- Užuot sąrašą tikrinęs, tu, ponas valdininke, galėjai mano vyrų kojas patikrinti, - įgėlė Krutila. - Juk šlubį lengviau pastebėti, nei rusų raštą perskaityti!

- Dėl mano raštingumo prašau neabejoti! - įtūžo valdininkas. - Tavo žiniai, mano senelis kilęs iš Jersikos. Buvo stačiatikis ir puikiai krimto jūsų raštą. Jis ir mane išmokė!

Anapas ben Erachas, daugiau už tą valdininkėlį mokslų ragavęs, neiškentė:

- Ar dar ilgai mus gaišinsite? O gal mums, Kafos pirkliams, pasukti kitu keliu, per Lovatę ir Ilmenio ežerą?

Išvydęs ant pirklio rankos platų auksinį žiedą su antspaudu, valdininkas nuleido balsą, net kiek apsigando. Gal iš tiesų persistengta? Su prasčiokais jis buvo pratęs elgtis kaip tinkamas, bet kilmingųjų prisibijodavo. Ypač svetimšalių.

- Atminkite, kad Ordino žemėje neturite teisės į savo laivą priimti jokių keleivių! - pagrasino, eidamas prie borto, ilganosis valdininkas. - Jūsų laivą dar ir kiti tikrins... Jei koks įtartinas šlubis apie laivą šlaistysis, tučtuojau praneškite į pirmąją Ordino pilį, pro kurią plauksite!

Neprašyti svečiai, taip ir nesulaukę vaišių, vienas po kito nusileido į valtį.

- Laimė, kad neužkliuvote tiems pusgalviams, - lengviau atsiduso Krutila. - Ordino žemėje tikrai uždrausta imti keleivius į kitos šalies laivus.

- Mes ne keleiviai, -nusijuokė Uvis. - Mes upeiviai...

- Čia visai ne Ordino žemė! - piktai nusispjovė Zervis. - Ar jei kas sugeba pavogti, tai jau jo?

- Ne taip garsiai, - pritildė jį Krutila. Prieš audras ar kitus upeivius smuklėse jam drąsos išties netrūko, tačiau karti patirtis išmokė su Ordino žmonėmis elgtis atsargiai. - Jie netoli. Dabar į kitus laivus kraustysis.

- Bet juk čia latgalių ir sėlių kraštas... - nenurimo Zervis.

- Jaunasis bičiuli, - tyliai įsiterpė pirklys Anapas ben Erachas, - kieno galia, to ir valia. O galia dabar jų.

Jis nutilo, nes per strėlės skrydį nutolusiame nuo jų laive po šūkaliojimų buvo pagaliau nuleistos virvinės kopėčios. Deglai kilo į viršų, apšviesdami laivo stiebą ir apsiblausiusius veidus.

- Ei, ar girdėjai? - paklausė Uvis. - Ar tik nepliaukštelėjo vanduo?

Krutila turėjo gerą klausą ir neblogesnę nuovoką.

- Ten kažkas įšoko į upę, - tarė jis. - Suspėjo pačiu laiku.

Uvis nusileido į kajutę ir atsigulė. Iki aušros statinę saugos Zervis. Žvorūnė vėl juos išgelbėjo! Įkišęs ranką į užantį, jis užčiuopė odinį pasaitėlį, ant kurio buvo užvėręs Žvelgotės lobyje rastą keistai įtvertą šerno iltį ir auksinį žiedą su vyriausio krikščionių žynio atvaizdu. Po derybų su Grigaliaus Devintojo pasiuntiniu Uvis buvo užmezgęs ant raištelio dvidešimt vieną mazgą. Tik trys savaitės liko iki tos dienos, kai Kuoknesės pilies kieme turėjo suliepsnoti laužas!

Tris dienas smėlingoje Dauguvos pakrantėje jie laukė laivo, tačiau upė buvo lyg išmirusi. Uvis žinojo, kad tomis dienomis Dauguva keliavo pats Kuoknesės komtūras Haseldorfas, todėl kitiems laivams, kad komtūras būtų saugus, buvo uždrausta plaukti. Kad ir kaip ten būtų, kiekvieną vakarą Uvis atrišdavo vieną savo raištelio mazgą ir pagalvodavo, kad diena buvo praleista veltui, kad gal vis tiek vertėjo, nepaisant pavojų, pakrauti statinaitę į luotą ir patiems leistis pasroviui. Tik nelaukta audra padėjo jiems patekti į Krutilos vytinę. Šią naktį, atpalaiduodamas dar vieną raištelio mazgą, Uvis su palengvėjimu atsiduso: vytinė plaukia greitai, neprabėgs nė savaitė, kai jie atsidurs Kuoknesėje!

Į lentinį stogą vėl ėmė barbenti lietus. "Visur teška, - pamąstė migdamas Uvis. - Ir viršuje, ir apačioje. Upe pasiklojome, dangumi užsiklojome. Ačiū tau, Žvorūne!"

7

Žiedo galia

Komtūras Haseldorfas, nusisukęs į didžiuosius, viršun smailėjančius menės langus, įtemptai galvojo. Tai, ką tas sudžiūvęs kaip mumija, jo nekenčiamas vienuolis kalbėjo, keitė visą padėtį. Kokčiausia, kad iš vyskupo patikėtinio brolis Steponas buvo iškopęs net iki popiežiaus pasiuntinių. Kada ir suspėjo? Juk tik prieš mėnesį išjojo ant savo ilgaausio iš Kuoknesės į Rygą! Ir ten beveik neužsibuvo, o lakstė po visas Dauguvos pilis... Sako, kad popiežius pavedęs jam ruošti savo legato, Modenos vyskupo, kelionę į šiuos Dievo užmirštus kraštus. Netrūko trikdžių ir anksčiau, tačiau dabar su vienuolio nuomone reikėjo ne tik sutikti, bet ir padaryti tai kuo mandagiau. Vyskupo galia baigėsi prie jo tvirtovės mūro sienų, o popiežiaus valia siekė visur.

- Ir jūs tvirtinate, kad jie sugebės laiku užmokėti išpirką... - lėtai, pasverdamas kiekvieną žodį, tarė komtūras. Stigo laiko sugalvoti kokią nors priimtiną popiežiaus patikėtinio ausiai kliautį. - Tai garbė Dievui aukštybėse...

- Garbė Dievui, o jo bažnyčioms neabejotina nauda. Nes, kaip sakiau, tai buvęs pirmųjų bažnyčių šiaurėje turtas. Ten jis turi ir grįžti. - Brolis Steponas ką tik nulipo nuo savo ištvermingo asiliuko, kuriuo jojo keturias dienas, sustodamas tik nakvynei, tačiau nuovargio pėdsakų jo veide nesimatė. Atrodė, kad jis net nepraalko toje ilgoje kelionėje. Atsiriekė juodos duonos, bet valgyti neskubėjo.

- Taip. Sakėte... - numykė komtūras. Pridurti nieko negalėjai, nes brolis Steponas ir pats puikiai žinojo, jog dabar tos bažnyčios yra Danijos karaliaus valdoje, todėl, gražindamas joms turtą, iš tiesų remsi priešą. Jis žinojo, ir ką brolis Steponas pasakytų, jei tai būtų jam priminta.

- Suprantu, kas jus neramina, broli komtūre. Kad šiaurės bažnyčios dabar Danijos karaliaus valdžioje, - tuo prakeiktai švelniu balsu dėstė brolis Steponas. - Dėl šito susimąstėte, ar ne, broli komtūre?

- Ne... Vadinasi... Taip, ir apie tai pagalvojau.

- Pagalvoti galima. Bet priminsiu jums, broli komtūre, kad šventoji Motina Bažnyčia visur ta pati. Ir teisybė turi būti atstatyta.

- Be abejo, taip, - atsiduso Haseldorfas.

- Privalo būti atstatyta! - pabrėžė brolis Steponas. - Jo šventenybė popiežius Grigalius Devintasis tai ypač pabrėžia. Visur ir visada atstatyta. Tam jo šventenybė ir siunčia į šiuos kraštus savo legatą. - Brolis Steponas patylėjo ir tęsė: - Deja, netgi pačios didžiosios nuodėmės, pasirodo, nėra svetimos bažnyčios tarnams. Didžiausia iš jų - puikybė. Nenoras nulenkti galvą teisėtam bažnyčios...

- Supratau, - atsisuko į stalo pusę Haseldorfas. Šį pamokslą jis jau buvo girdėjęs ne kartą. - Bet dabar laikas kalbėti dalykiškai. Gerai. Tie jūsų pagonys sakosi, kad turi pagrobtą bažnyčių turtą ir kad atvyks čia derėtis dėl belaisvių perdavimo. Brolio Stepono manymu, tai tiesa?

- Kieliką matote?

Kielikas stovėjo ant stalo šalia juodos duonos kepalo ir varškės sūrio gabalėlio. Komtūras Haseldorfas per gerai pažinojo brolį Steponą, kad siūlytų jam ką daugiau.

- Gerai. Bent kieliką jie turi. Nesiginčiju, gal ir daugiau. Ateis derėtis, tada ir išsiaiškinsim. Bet kaip man juos pažinti? Pagonių miškuose daug, ir visi panašūs.

- Tiesą sakote, broli komtūre, tačiau pagonių ir jūsų pilyje netrūksta... - Brolis Steponas atsižnybo iš šalia padėtos riekės gabalėlį ir, sumaigęs gumuliuką, įsikišo į burną. - Tie pagonys, apie kuriuos šnekėjau, turės žiedą. Nedidelį auksinį žiedą su Grigaliaus Devintojo atvaizdu.

- Jie pagrobė ir žiedą?

- Ne... - brolis Steponas kramtė ilgai, tarytum tai būtų visa duonos riekė. Pagaliau nurijo ir tik tada pakėlė akis. - Aš pats jiems daviau tą žiedą. Tai mano žiedas, kurį man įteikė jo šventenybė. Popiežiaus vardu juos užtikrinau, kad bus saugūs, kai ateis derėtis... Kažkodėl jie buvo nutarę, kad jūsų žodžiu pasitikėti negalima. Negi toks gandas net iki Žemaitijos eina apie komtūrą Haseldorfą?

- Ką jie sakė?.. Ką? - pasviro į priekį Kuoknesės valdovas.

- Ką sakė?.. Tiek to. Popiežiaus vardas...

- Tai šmeižtas! Mes neatlaidūs tikėjimo priešininkams, todėl ir visokios paskalos. Bet nesirūpinkit, broli Steponai, jei jie tikrai tie, kas sakosi esą, jiems nė plaukas nenukris nuo galvos, kai parodys man jūsų žiedą. Patikėkit, aš ir pats tomis kalinėmis atsikratyti noriu!

Brolis Steponas buvo jautrus žmonių kalbai. Dabar jis Haseldorfo balse pagavo nuoširdumo gaidą.

- Atsikratyt norite, bet nebūtinai atiduoti. Ar ne taip, broli komtūre?

- Ta vyresnioji, ji iš tiesų ragana. O ta jaunoji...

- Taip, komtūre?.. - paklausė brolis Steponas, nes Haseldorfas atsiduso ir nutilo.

- Ta jaunoji turi grožio nuodėmę.

- Grožis - Dievo dovana.

- Ne toks. Juk jos abi pagonės. Tas grožis - iš velnio. Ir pilyje, kur visa Ordino brolių jėga privalo būti pašvęsta tikėjimo gynimui... Toks grožis kliudo, jis naikina.

- Suprantu. - Brolis Steponas dar atsilaužė duonos, pažvelgė į gabalėlį rankoje, bet nevalgė. Padėjo atgal į lėkštę. - Jau keturis kąsnius suvalgiau. Pakaks.

- Taip. Aš noriu jomis atsikratyti. - Haseldorfas vėl žvelgė pro atvirą langą. Po to atsigręžė į vienuolį. - Tas teisybė!

- Žinau. - Brolis Steponas žvelgė komtūrui į veidą įdėmiai, tarsi bandydamas užčiuopti, kas glūdi akių dugne. - Aš jiems, tiems pagonims, pasakiau, kad turi suspėt iki švento Bernardo dienos. Jie, atrodo, suprato... Vienas jų labai gerai kalba vokiškai. Neatskirsi nuo vokiečio.

- Manote, kad jie suspės?

- Ryžtingi tie pagonys. O taurė - tikriausiai iš jų karaliaus Žvelgotės grobio, kuris taip tada ir nebuvo surastas. Išgaravo, lyg jų dievai būtų į dangų pasiėmę. - Brolis Steponas gūžtelėjo pečiais.

- Tiek to. Svarbiausia, kad relikvijos grįžtų į savo vietą. Tikiuosi, komtūre, jūs laikysitės žodžio?

Haseldorfas norėjo įsižeisti, bet nutarė, kad neverta - per didelė jėga slypėjo už menkų šio džiūsnos pečių. Todėl jis tik oriai linktelėjo ir neskubėdamas paliko menę.

❖

Smilkstančių žolių kvapas beveik svaigino. Medeina įdėmiai stebėjo, kaip ant įkaitinto akmens padėti žolių stiebeliai raitėsi ir anglėjo. Paėmusi iš puokštės, kurią Gailė laikė rankoje, ji atrinko dar kelis stiebelius ir padėjo ant akmens. Vienas iš jų staigiai užsiplieskė mėlyna liepsna. Šitą Medeina paėmė dviem pirštais ir įmetė į židinį.

- Pelenų juk būna, jei ir užsiliepsnoja... - nustebo Gailė.

- Bet ne tokių, vaikeli. Tada žolės jėga išlekia su dūmais. Ji turi pasilikti pelenuose.

Medeina įdėmiai dar kartą apžiūrėjo žoles, kurias Gailė laikė rankose, bet daugiau tinkamų nerado. Žąsies plunksna sušlavė suanglėjusius pelenus ir sužėrė juos į vamzdeliu susuktą beržo tošį. Anglimi pažymėjo tošį trim stačiais brūkšniais ir vienu įžambiu, o po to padėjo į lentyną, kur rikiavosi jau daugiau kaip tuzinas tokių vamzdelių.

- Žinai, kam reikės šitų?

Gailė suraukė savo lygią kaktą, pagalvojo. Paskui, nedrąsiai žvelgdama į motiną, tarė:

- Naudojai tepalui, kuriuo gydei to juokingo raštininko Kalatozio koją.

- Teisingai. Nors tepalas būna geresnis, jei sumaišai su bebro sruogliais. Meškos taukai irgi neblogai, bet jau ne tas. Išties daug man čia ko trūksta... Daug ko...

Ji apsižvalgė po nedidelę kamarėlę, kurioje abi dabar gyveno, ir atsiduso. Nenorėjo, kad balse suskambėtų nuoskaudos gaida. Tačiau net Medeina ne visada sugebėjo to išvengti. Jau trys

mėnuliai nuo pavasario, kai jodvi su dukra įkalintos tarp Kuoknesės tvirtovės mūrų. Tiesą sakant, pirmaisiais dviem mėnuliais buvo kur kas blogiau - tada belaisves laikė uždarytas viename iš bokštų. Jas pasikeisdami stropiai saugojo sargybiniai. Tik Gailei kartą per dieną leisdavo išeiti prie šulinio pilies kieme pasisemti vandens. Bet ir ten ją it pavojingą galvažudį lydėdavo sargybinis su ietimi ir kalaviju. Tiesa, tai truko ne taip jau ilgai, tik iki tos dienos, kai Kuoknesės pilėnus pasiekė gandas, kad kilmingoji belaisvė - ne paprasta nuošalios Žemaičių pilies gyventoja, bet garsi žiniuonė, mokanti ne tik atnašauti pagonių dievams, bet ir gydyti žmones. Pirmasis jos pagalbos pasiprašė sargybinis, krikštytas žiemgalis Johanas, atvedęs savo nepagydomai sergančią žmoną Ilzę. Medeina neatsisakė padėti. Koks buvo visų pilėnų nustebimas, kai Ilzė pagijo! Garsas apie Medeinos sugebėjimus pasiekė ir patį komtūrą Haseldorfą. Jis nekentė savo belaisvės pagonės, tačiau, kai mirtinai susirgo jo sekretorius Kalatozis, žmogus, be kurio komtūras tiesiog negalėjo išsiversti, neturėdamas kitos išeities, pasiūlė jai išgydyti savo ištikimą tarną, mainais pažadėdamas kalinei daugiau laisvės. Savo pažadą Haseldorfas ištesėjo. Dabar Medeina jau galėjo - tiesa, su ginkluota iki dantų palyda - išeiti į aplinkines lankas ir girias pasirinkti vaistams žolių. Komtūras net pasiuntė žmones į pačią Rygą, kad pargabentų sekretoriaus gydymui reikalingo geltakmenio ir kitų svarbių priedų. Laimei, sekretorius Kalatozis pasveiko. Tada Haseldorfas jas abi iš bokšto ir perkėlė į šią stropiai saugomą kamarą su židiniu pirmame aukšte, netoli virtuvės. Žinoma, jos tebebuvo kalinės, tačiau dauguma pilėnų jas gerbė, o kiti prisibijojo.

- Ko taip susirūpinai, mama? - paklausė Gailė, nes Medeina vis dar sėdėjo susimasčiusi.

Medeina papurtė galvą ir pažvelgė į savo jauniausią dukrą. Nors jas kartais ir išleisdavo iš pilies, dukra vis tiek buvo pablyškusi, nes saulės ji tematė tiek, kiek jos spinduliai pasiekdavo gilų pilies kiemą.

- Kaip nesirūpinsi, vaikeli. Greitai jau bus trys mėnuliai, kai mudvi čia uždarytos. Jei dar negrįžo, tai netrukus grįš iš žygio tėvas ir Daubaras.

Pablyškę Gailės skruostai truputį paraudo. Ji nusišypsojo ir sušnibždėjo:

- Bet tada jie išgelbės mus! Juk tikrai taip, ar ne?

Medeina palingavo galva.

- Stengsis išgelbėti, tas teisybė. Todėl ir rūpinuos. Nujaučiu, kad šito ir laukia komtūras.

8

Smūgis iš pasalų

Uvis pradėjo nerimauti. Visą dieną Ordino sargybiniai, užtvėrę Dauguvą, nė vienam vienam laivui neleido plaukti pasroviui. Po to dvi dienas vytinė plaukė iki Krustpilio, kur vairininkas Krutila buvo numatęs gerai apžiūrėti ir sutaisyti audros aplamdytą laivą. Visa tai turėjo užtrukti dar kelias dienas.

Kai vytinė pagaliau atgirgždėjo prie sandėlių, kur vyko prekyba rąstais, dilėmis, lentomis ir kita padarine mediena, saulė jau leidosi. Todėl Krutila nutarė atidėti darbus rytojui.

- Buvai žadėjęs parodyti, ką tavo paukšteliai sugeba, - tarė jis sakalininkui Murliukui.

- Murliukas veltui žodžiais nesišvaisto! - išdidžiai atsakė šis. - Kviečiu visus į medžioklę! Ir paskubėkite, kol saulė nenusileido...

Murliukas oriai užsimovė ant rankos odinę pirštinę, patupdė ant jos didįjį sakalą. Paukščiui ant galvos užmovė kepuraitę, po to išdidžiai nulipo nuo vytinės borto padėta lenta į krantą. Ant Murliuko rankos suposi sakalas. Raibos jo plunksnos žvilgėjo saulėje.

Netruko susirinkti ir žioplių. Be Krutilos vytinės, prie kranto buvo pririšti dar trys įvairaus dydžio ir senumo laivai. Vienas jų buvo visai sukežęs, su aprūkusiais šonais ir įtartina, gerokai apdriskusia įgula. Tačiau tokiu atveju žiūrovų nepasirinksi. Jie būriu apsupo Murliuką ir visi drauge patraukė į netoliese plytinčią padauguvio lanką. Čia, tarp aukštų, beveik iki krūtinės žmogui siekiančių žolių, šmirinėjo putpelės ir tilvikai, pakrantės švendrėse turškėsi antys. Paskui Murliuką žygiavo pora tuzinų žiūrovų, tad netruko ir pabaidyti paukščius. Vienas putpelių pulkelis birte pabiro jiems iš po kojų. Iš pradžių jos sklendė pažeme virš pievos, po to pakilo į viršų, matyt, pasiruošusios smukti į pakrantės mišką.

Murliukas jau spėjo nuimti sakalo galvą dengiančią kepuraitę. Kilstelėjo ranką, ir sakalas šaute šovė viršun. Paukštis beveik statmenai kilo į upės pusę, atrodė, tarsi visai nekreipdamas dėme-

sio į glaustu būreliu skrendantį putpelių pulkelį, tada apsisuko ir suglaudė sparnus.

Tarsi pilkas žaibas trenkė tarp putpelių! Paukšteliai pasklido į visas puses, tik vienas kaip akmuo krito į pievą. Sakalas nesivijo putpelės. Keliais galingų sparnų mostais vėl atsidūrė virš dabar jau paskirai sprunkančių paukščių ir suglaudė sparnus.

Dar viena putpelė apsivertė ore ir krito žemyn. Už jos ore lėtai suposi besileisdamos kelios smūgio išpeštos plunksnos.

- Dvi išsyk!

- Oo, tai paukštukas...

- O antį? Ar antį nutrenkti gali?

Sakalas, apsukęs nedidelį ratą, grakščiu lanku smigo žemyn ir jau suposi ant pirštinėtos Murliuko rankos. Šeimininkas tučtuojau padavė jam žalios mėsos gabalėlį. Paukštis kaptelėjo, užvertęs galvą prarijo ir ėmė žvalgytis aplinkui, sukiodamas galvą. Jo skvarbios geltonos akys blizgėjo įniršiu.

- Va, matot... - paaiškino Murliukas. - Savo grobio jis nelesa, medžioja tik šeimininkui. O dėl anties, tai nėra ką ir kalbėti! Tik plunksnos parūks. Matysit...

Netrukus jie gavo progą įsitikinti, kad Murliukas ir čia nesumelavo. Žiūrovai vėl aikčiojo ir gėrėjosi sakalo sugebėjimais. Ypač vienas podrūtis,kiek praplikęs vyras net išsižiojo, sekdamas sakalo skrydį, kratė galvą ir stebėjosi. Trynė delnu savo neskustą smakrą ir kažką pusbalsiu murmėjo. Jo gelsvos, apvalios kaip katino akys, kai jis žiūrėjo į sakalą, žvilgėjo godumu.

❖

Trečią stovėjimo Krustpilyje dieną pagrindiniai darbai vytinėje buvo baigti - plyšiai užkimšti pakulomis ir uždervuoti. Teliko sulopyti atsarginę burę, ir būtų galima tęsti kelionę. Upeiviams, išskyrus burininkus, laive darbų nebeliko, o diena pasitaikė neįtikėtinai karšta. Vėjas visai nurimo, ir Dauguva tekėjo rami, nuo vandens sklido gundanti vėsa.

- Tai ką, vyrai, gal verta nusiplauti prakaitą? - pasiūlė Krutila, per galvą nusivilkdamas drobinius marškinius.

- Ne tiek jau daug prakaitavom...

- Oo, dar bus darbo, dar paprakaituosim! Reikia iš anksto nusimazgoti.

Krutila užmetė marškinius ant borto, nusimovė drobines kelnes, nusispyrė nagines ir, nelaukdamas vyrų, pūkštelėjo į upę. Jo pavyzdžiu skubėjo pasekti ir kiti.

- O tu, Uvi? - šūktelėjo jau vienmarškinis Zervis.

Nelaukdamas atsakymo, jis nėrė nuo borto ir, prisijungęs prie besitaškančių upėje, šūktelėjo:

- Ko lauki? Vanduo šiltesnis nebus!

Uvis lėtai nusivilko odinę striukę, po to marškinius. Truputį delsė, nes po kaklu, kartu su iltimi iš Žvelgotės lobio, nešiojo liesojo vienuolio duotą žiedą su vyriausiojo krikščionių žynio atvaizdu. Žiedo prarasti jokiu būdu nebuvo galima, nes jis turėjo motinos ir sesers gyvybės kainą. Uvis trumpai pasvarstė - gal palikti jį su drabužiais? Tačiau lenta į krantą buvo permesta, o aplinkui žmonių netrūko. Žiedas buvo pririštas tvirtai suvyta šikšnine virvele, tad saugiausia vieta jam vis dėlto buvo ant kaklo. Uvis suskaičiavo, kiek liko mazgelių ant šikšninės virvutės, ir giliai atsiduso: tik vienuolika naktų skyrė juos nuo tos krikščionių šventės, iki kurios jie turi įteikti išpirką Kuoknesės komtūrui...

Nusirengęs nuėjo į laivo paskuigalį, toliau nuo besitaškančių upėje vyrų. Geriau būtų, kad apie tą žiedą jo niekas nepaklaustų... Vanduo visur tas pats. Uvis žemyn galva šoko nuo borto, paniro iki pat dugno ir ilgai, kol užteko kvapo, yrėsi prieš srovę. Švelnios vandens žolės vos juntamai kuteno kūną, į šonus spruko mažų žuvyčių spiečiai. Uvis išlaikė kvapą, kol pasiekė gana toli stovintį svetimą laivą, apsisuko po vandeniu, atsispyrė nuo laivo šono ir iškilo.

Kai nubraukė nuo veido vandenį, pastebėjo, kad nuo laivo denio jį stebi dvi apvalios gelsvos akys raupų paženklintame veide.

- Ko nesimaudai? - vokiškai šūktelėjo jam Uvis. Vyriškis susiraukė ir paniekinančiai mostelėjo ranka:

- Zu kalt! *

- Užtat smagu! Žiūrėk, ir tavo draugai susigundė.

Išties, gal tai sekdami jų vytinės vyrais, gal patys nutarę, tolėliau pririšto laivo upeiviai jau visu būriu šoko į vandenį.

- Et, prisimaudžiau prieš porą dienų...- metė vyriškis ir spjovė į kitą laivo pusę. - Dignojoj, kai Ordinas krėtė laivą.

- Šit kaip? - Uvis pažvelgė jau įdėmiau.

Vokiškai vyriškis kalbėjo sunkiai, bet va nepabijojo prisipažinti, jog bėgo nuo Ordino sargybos per laivo patikrinimą.

- Negi tavęs Ordinas ieško?

- Gal taip, o gal ir kitaip... - mįslingai pridėjo vyriškis, nežymiai šyptelėjęs į retus ūsus. Dabar jis atrodė truputį panašus į nušiurusį girinį katiną.

Nardydami po raibuliuojančias Dauguvos bangeles, kaimyninių laivų vyrai netruko susipažinti. Šalia vytinės prisišliejęs aprūkęs laivas pasirodė esąs iš Daugpilio. Jo įgula buvo atsargi, kalbėjo nedaug, tačiau upė turbūt visus suartina, nes laivo škiperis, drūtas vokietis Brandefontas, pasikvietė polockiečius į savo erdvią kajutę, net paliepė atkimšti statinaitę midaus. Užstalėje prie Uvio netrukus prisėdo tas kukulakis vyriškis su katino ūsais, su kuriuo jie jau buvo persimetę keliais žodžiais. Netyčia perpylęs iš kaušo midų, jis žemaitiškai nusikeikė:

- Rupūžėle, tai nuostolis!

- Tu moki žemaitiškai? - nustebo Uvis.

- Nagi būta ko nemokėt. Ten gimęs, ten augęs, - atsipalaidavusiu nuo midaus liežuviu ėmė malti kukulakis. - Vokiškai dar nelabai sekasi balbatuoti, nors jau susišneku.

- O kaip pakliuvai į Daugpilio komtūro laivą?

- O kas tau darbo?

---

* Per šalta! (*Vok.*)

Uvis truktelėjo pečiais:

- Nieko... Bet kad saviškis, tai, maniau, paklausiu...

- Et, man tai visi saviškiai, kas midaus įpila...- Vyras, primerkęs apvalias akis, patyrinėjo Uvio veidą, kreivai šyptelėjo ir pakratė galvą: - Man atrodo, kad tu dediesi...

- Kuo deduosi?

- Upeiviu apsimeti... Toks tu ir upeivis! Iš snukio matau, kad esi rikio sūnus. Pažįstu žemaičius kaip nuluptus, rupūžėle mieliausia!

- O kuo tu vardu?

- Johanas! - tarė kukulakis ir, pamatęs nuostabą pašnekovo akyse, paaiškino: - Aš krikštytas...

- Žemaitis - ir krikštytas?! - gūžtelėjo pečiais Uvis. - Iš kokios pilies?

- Iš sudegusios... - nutęsė kukulakis Johanas ir savo ruožtu paklausė: - O tu kuo vardu?

- Jei tu Johanas, tai aš Agafonas! - šyptelėjo Uvis. - Tvarkoj?

- Tvarkoj, tvarkoj... Verčiau išgerkim. - Kukulakis vėl įsipylė sklidiną kaušą ir užsivertęs ištuštino. - Būk sau Agafonas... O kokius pakabeklius ant kaklo nešioji, kokių dievų garbei, man irgi nė motais... Na, negersi?

"Visai ne pakabeklius", - norėjo atsakyti jam Uvis, tačiau susilaikė. Tas kukulakis vis dėlto ne toks žioplas, jei Uviui besimaudant pastebėjo ant jo kaklo žiedą. O kad niekuo nepasitiki, tai, matyt, turi tam priežasčių. Ne iš gero gyvenimo žemaitis bus patekęs į Ordino žemes ir tarnybą. Ir net apsikrikštijęs. Tiesą sakant, Uviui pirmą kartą pasitaikė sutikti savo dievus išdavusį žemaitį. Kas galėjo jį priversti taip pasielgti?

- Tai gersi, ar negersi? - pamosavo tuščiu kaušu Uviui prieš nosį naujasis pažįstamas.

- Paragaukim, - sutiko Uvis ir vėl palietė lūpomis liepinio kaušo kraštą. Prisiminė tėvo žodžius: "Midus liežuvį atriša, bet protą užriša." Tuo labiau dabar, kai jiedu su Zerviu veža išpirką, pasigerti būtų nuodėmė. Nors Zervis ir sėdi jų kajutėje prie statinaitės su

lobiu, Uviui greitai teks jį pakeisti. - Daugiau nieko neklausiu. Ir žinot nenoriu, - pridūrė, - bet jei reikėtų kokios pagalbos... Pats žinai, visko gyvenime būna!

- Būtent! - sukrizeno Johanas. - Kai ko iš tavęs reikia, tai visi saviškiai... O kai tau ko prireiks, tai gumbą į kaktą gausi, ir tai ne už ačiū.

- Visokių žmonių pasitaiko... - numykė Uvis. Žemaitis Johanas jam jau spėjo nusibosti, ir jis užkalbino kitoje pusėje sėdintį blaivesnį upeivį.

❖

O vis dėlto krikštytam žemaičiui Johanui pagalbos iš Uvio prireikė - ir palyginus greitai.

Pirmoji sargyba tą naktį atiteko Uviui. Netoli Krustpilio pilies sienų, kitų laivų apsuptyje, pavojus negrėsė, tad ir sargybą Krutila išstatė daugiau iš įpročio, negu iš reikalo. Upeiviai traukė burtą, nes nesmagiausia būna sargyba prieš rytą. Uviui tuo požiūriu, galima sakyti, pasisekė. Jam teko budėti vos sutemus.

Po šiltos dienos, po maudyklės ir miegas neblogai ima, tad netrukus visi jau knarkė kajutėje. Uvis, bijodamas užmigti, lėtai žingsniavo laivo deniu.

- Agafonai... - staiga išgirdo jis tylų balsą. Matyt, vis tiek truputį snudūriavo žingsniuodamas, nes iš pradžių pagalvojo - kas čia naktį galėtų šaukti kažkokį Agafoną?

- Agafonai... žemaiti... - pakartojo balsas truputį garsiau, ir dabar nebeliko abejonių, nei į ką kreipiamasi, nei iš kur šis balsas sklinda. Uvis persisvėrė per bortą. Iš kranto pusės, įbridęs virš kelių į vandenį, stovėjo krikštytas žemaitis Johanas. Pakako mėnulio šviesos, kad jį atpažintų.

- Kas nutiko? - taip pat tyliai paklausė Uvis.

- Svarbus reikalas...

- Koks?

- Negaliu čia...

- Tai kur?

- Įleisk. Pasakysiu.

Kaip ir priderėjo, nakčiai lenta, kuria upeiviai vaikščioja į krantą, buvo nuimta. Uvis dar svarstė, ar permesti lentą į krantą, o Johanas jau brido gilyn į vandenį, artėdamas prie laivo.

- Tik paduok ranką. Užsikeberiosiu.

Prie pat laivo vanduo siekė juosmenį. Persisvėręs per bortą, Uvis padavė ranką, ir Johanas vikriai kaip katinas užsiropštė į viršų.

- Tai koks gi reikalas? - paklausė Uvis.

- Tuoj pasakysiu... Čia vienas toks žmogus... Bet veizėk, kas ten laivo gale?

Uvis atsigręžė pažiūrėti, bet tą patį akimirksnį mėnulis aptemo ir pavirto aklina juoduma.

9
Praradimas

Galva ūžė, spengė ausyse. Duslus skausmas pakaušyje laikė jį prispaudęs prie denio. Uvis stengėsi praplėšti akis, jas truputėlį pravėrė, tačiau skausmas pakaušyje tapo nebepakeliamas, ir jis vėl užsimerkė.

- Gyvas...

- Jau atsimerkė!

- Vandens, greičiau neškit vandens!

Balsai buvo lyg svetimi, lyg pažįstami. Uvis negalėjo atspėti, kas šneka, nes garsai pasiekdavo jo sąmonę tarsi per kokį keistą šydą. Kai vėl prisivertė atplėšti akis, deglo šviesoje pamatė Zervio veidą.

- O dievai, tu gyvas!

"Matyt, gyvas... - pro skausmo gūsius atplaukė mintis. - Bet kur aš? Kur?" - Uvis vėl užsimerkė.

Kažkas jam prikišo prie lūpų indą, ir jis pasistengė nuryti vandenį, nes kitaip būtų užspringęs.

- Svarbiausia, kad gyvas... - kartojo susirūpinęs Zervio balsas. - Viskas bus gerai. Viskas bus gerai.

"Niekas nebus gerai..." - galvojo Uvis. Kažkas tikrai buvo negerai, kažko labai trūko...

- Mano sakalai! - išgirdo jis kitą, išsigandusį balsą. - Kur mano sakalai? Nejaugi pavogė?

"Sakalai?" - Uvis užsimerkė, ir pro skausmo ratilus į jo sąmonę prasiskverbė gelsvos, nemirksinčios akys.

Taip... Sakalai... Laivas... Žvelgotės lobis...

Ir žiedas! Jis privalo turėti žiedą!

Uvis pasisuko ir pabandė atsisėsti. Sekėsi sunkiai. Jį parėmė Zervio ranka. Vos tik atsisėdo, dešinę ranką pakišo po marškiniais. Kūnas, kurį Uvis apčiuopė, buvo prakaituotas, karštas ir svetimas. Ne jo kūnas! Ir ant kaklo nebuvo žiedo...

Jokio žiedo, tik nupjauta, prakaitu permirkusi šikšninė virvutė su dvidešimt vienu mazgelių.

Ne! Ten dabar tik vienuolika mazgelių, ant tos virvutės. Vienuolika dienų ir naktų!

❖

Kai jis atsibudo antrą kartą, jau buvo šviesu ir, nors galvą smarkiai gėlė, dar nepraplėšęs akių, Uvis jau žinojo, kas buvo nutikę. Žinojo, tačiau vis tiek reikėjo dar kartą įsitikinti, kad ir kokia baisi būtų tiesa. Jis pakišo ranką po marškiniais. Žiedo nebuvo.

- Kur virvutė? - paklausė jis šalia sėdėjusio Zervio. - Ir ką ten sakė apie sakalus?

- Kam tau virvutė? Tau galvą, ko gero, praskėlė kaip reikiant. Stipriai tvojo.

- Johanas... Žemaitis Johanas man tvojo... O dievai, aš pats jį įsileidau į laivą.

- Ar žinai, kad kliedėjai? - atsidudo Zervis. - Galvojau, kad mirsi. O žiedą atgausim!

Nebodamas draugo draudimo, Uvis atsistojo. Susverdėjo ir vos nenugriuvo. Teko pasilaikyti už sienos. Pasirodo, jį buvo įnešę į kajutę ir paguldę. Galva ūžė, tarsi į ją būtų įsimetęs įsiutusių bičių spiečius. Tvinkčiojo kaklas, gėlė pakaušį. Uvis palietė skaudančią vietą, užčiuopė sulipusius plaukus. Atsistojus aptemo akyse, bet tik trumpam. Kai vėl atsimerkė, galėjo eiti net nesvyruodamas.

❖

Trijų sakalų kaip nebūta! Liko tik vanagas - jis buvo labai piktas ir svetimiems į rankas nesiduodavo. Saugodamasis nuo paukščių nagų, vagis buvo apsimovęs storomis kumštinėmis pirštinėmis, nes viena mėtėsi palikta narvelyje. Kiek atokiau vairininkas aptiko virvutę, kokiomis paprastai užrišami maišai. Vagis, matyt, baisiai drebino kinkas - sukišęs į maišą paukščius, net užrišti jo nebespėjo.

- Galas man, galas! - blaškėsi paklaikęs, nepanašus į save Murliukas. - Mane rykštėmis užkapos! Arba kniazius pasakys: "Eik ir pasikark!"

Sakalininkas prisiminė ne vieną atsitikimą Polocke, kai nusižengusieji visagaliui kunigaikščiui, nenorėdami mirti plakami, pasirinkdavo virvę ant kaklo.

Rudi Murliuko ūsai nukaro šlapi nuo ašarų. Vargšelis sakalininkas jau matė savo našlaičius vaikus, kuriems teks prašyti išmaldos. Ne mažiau krimtosi ir karaimas Anapas ben Erachas. Juk sakalai - jo prekė, kurią Murliukas turėjo saugoti, kaip savo akį, o jis - pelningai parduoti.

- Daugpiliečių darbas! - gniaužė kumščius Murliukas. - Pasikvietė į savo geldą, paskui patys pas mus užsuko, apžiūrėjo kas kur. Ir griebė pačią vertingiausią prekę - už kiekvieną sakalą susišluos krūvelę aukso.

- Aš tai netikiu, kad tie vyrukai visi vagys, - susimąstęs prabilo vairininkas. - Gal tik keli iš laivo į tą reikalą įsipainiojęs.

- Škiperį Brandefontą pažįstu, - įsiterpė Anapas ben Erachas. - Gana atsargus žmogus.

- Tai tas kukulakis Johanas! - tarė Krutilai Uvis. - O kad įsibrovė, tik mano kaltė. Pasitikėjau saviškiu.

- Jis buvo vienas?

- Nebent po to dar koks bendras užlipo. Bet trenkė man per pakaušį Johanas. Greičiausiai pamanė, kad užmušė, užtat nepribaigė.

Apie dingusį žiedą Uvis nutylėjo. Buvo aišku, jog auksinį žiedą Johanas pagriebė tik tarp kitko, pasitaikius progai, - pagrindinis masalas buvo sakalai.

- Na palauk, niekše, nudobsiu tave! - pašėlo Murliukas, čiupdamas ilgakotį kirvį. - Sukaposiu kaip blakę! - Sakalininko ašaros jau išdžiūvo, o paraudusios akys svaidė žaibus.

- Atsargiai su kirviu! - pasitraukė atatupstas Krutila. - Mes gi čia niekuo dėti!

- Vistiek sukaposiu! - riktelėjo Murliukas, tačiau pakluso vairininkui ir padėjo kirvį į vietą.

- Manai, kad jis tuos sakalus laive laikys? - bandė atvėsinti Murliuko įkarštį visuomet ramus, kiekvieną žingsnį apskaičiuojan-

tis ir kiekvieną žodį pasveriantis Anapas ben Erachas. Tačiau sakalininkas nutarė negaišdamas nė akimirkos pradėti paieškas. Uvis vaikščioti dar nelabai galėjo, tad su polockiečiu teko eiti Zerviui.

❖

Daugpilio vytinė ruošėsi išplaukti. Po denį zujo upeiviai, keli jau įlipo virvinėmis kopėtėlėmis į stiebą ir sutūpė ant skersinio, pasirengę išvynioti burę. Škiperis Brandefontas, pasipuošęs keista kepure su iki pečių nuleistais bryliais ir susiveržęs liulantį pilvą auksu atausta juosta, rėkavo užkimusiu balsu, siuntinėdamas kitus įgulos vyrus nuo vieno borto prie kito.

Kai Murliukas su Zerviu priėjo prie aprūkusios vytinės su aplopytais šonais, plati stora lenta, kuria vakar jie visi buvo suėję į Daugpilio komtūro laivą, jau buvo įtraukta per bortą. Todėl ir šneka su škiperiu buvo trumpa.

- Nėra to išverstakio! Nėra! - aiškino tas, besidairydamas į šalis ir tarsi pats ieškodamas akimis Johano. - Po nakties kažkur išgaravo! Vargas man su tokiais, atsiprašant, upeiviais. Komtūras į laivą atsiuntė man kelis pašlemėkus, kurie Daugpilyje prisivirė košės. Ar aš kaltas, kad ant manęs krauna?

- Mes juk nesakom, kad jūs kaltas, - užtikrino jį Murliukas. - Bet gal tas vagis čia kur nors slapstosi?

- Nuo mano akių niekas nepasislėps! - išdidžiai pareiškė Brandefontas. - Į turgų nusidangino, ne kitaip. Paskubėkit, jei norit jį surasti.

Daugpilio škiperis, atrodo, kalbėjo nuoširdžiai. Murliukas, žinoma, mielai būtų apieškojęs laivą, tačiau Brandefontas, taip ir nepasiūlęs permesti į krantą lentos, nusisuko ir oriai nužygiavo prie kajutės, mostelėjęs savo vyrams, kad atrištų lynus, siejančius vytinę su krantu. Neliko nieko kito, kaip ieškoti sakalų turguje.

Per gerą varstą nuo prieplaukos, prie niūrių Krustpilio tvirtovės sienų šliejosi kelios smuklės, amatininkų dirbtuvėlės, pirklių na-

mai. Negrįstomis kreivomis gatvelėmis girgždėjo dviašių vežimų ratai. Nuo Dauguvos dvelkė vėsa ir pašvinkusia žuvimi. Daugiausia žmonių zujo turgaus aikštėje. Šioje gausiai lankomoje vietoje kasdien vyko prekyba. Prakutę prekeiviai, plačiai atvėrę namelių duris, išsijuosę gyrė savo prekes. Kiti, dar tik pradėję verslą, skirtus parduoti daiktus buvo susikrovę tiesiog ant rėčkų ar rąstgalių ir stengėsi įpiršti kokį blizgutį ar užjūrio skanėstą. Stora raudonskruostė moteriškė kvietė pasivaišinti virtomis pupomis, o jos liesas kaip šiekštas vyras iš kubilo pilstė ištroškusiems girą. Kad neprikristų musių ir nepridulkėtų, girą dengė storas ruginių šiaudų sluoksnis. Gelda su pupomis buvo užklota pakuliniu maišu. Murliukas pribėgo prie šios prekeivių porelės.

- Gal kas siūlė pirkti sakalus? - viltingai pažvelgė jis į rudas pupų pardavėjos akis.

- Aa? - nesuprato moteriškė. - Kokius šakalius?

- Sakalų, medžioklinių sakalų ieškom... - kantriai paaiškino Zervis.

Murliukas tuo metu iš nevilties pakėlė dulkiną pakulinį maišą, kuriuo buvo uždengtos pupos, tarytum po juo galėtų tupėti paukščiai.

- Man jokie sakalai-makalai ne galvoj! Kur rioglini tiesiai į geldą! - storu balsu riktelėjo moteris, o jos vyras krūtine užgulė kubilą su gira, tarsi jame iš tiesų būtų paslėpti medžiokliniai paukščiai. - Akių neturi! Dar man pupas sumaigysi! Vyrui girą priterši! Sakalų užsigeidė, mat!

Išsigandęs Murliukas pasitraukė atatupstas ir vos neužkliuvo už išdėliotų tiesiai ant žemės spragilų, kultuvių, verpsčių ir medinių šaukštų.

- Atsargiai! - riktelėjo senukas, sėdėjęs ant kaladės prie savo prekių ir skaptavęs šaukštą. - Čia tau ne pupos, brač!

Murliukas turbūt vėl prisiminė, kas jo laukia, grįžus į Polocką, nes tik patrynė kumščiais akis ir tarė Zerviui:

- Einam geriau į laivą, vis tiek sakalų nerasim.

- Kokių sakalų? - paklausė senukas. - Ar medžioklinių?

- Medžioklinių... - sukluso Murliukas.

- Mačiau anksti rytą, - pakėlė šaukštą senukas. - Vienas toks drūtas vyriškis parodė maiše ir klausė, ar ką nors galėtų mūsų turguje medžiokliniai sakalai dominti. Sakiau, kad mūsiškiams turčiams jie per brangūs. Sakiau, tegu veža į Rygą ar bent į Kuoknesę.

- O kaip tas... tas pardavėjas atrodė?

- Sakiau gi, toks drūtas, galva beveik be kaklo ant sprando įtupdyta. Geltonomis katino akimis, veltinine kepure ir dryžuotais trinyčiais.

- Ar neapsirinki, žmogau? - paklausė Zervis.

- Štai bičiulis, kuris molinėmis švilpynėmis prekiauja, neduos sumeluoti. Jis iš laivo. Mačiau, kaip į prieplauką nuėjo. Berods į Kuoknesę tas laivas plaukia.

Švilpynininkas pritardamas palingavo galvą.

- Kieno tas laivas?

- Daugpilio komtūro. Tą laivą gerai pažįstu, nes jis kelis kart per vasarą pro mus praplaukia...

- Kad jis kur prasmegtų, tas Brandefontas! - visa gerkle suriko Murliukas, galutinai išgąsdindamas pupų pardavėją. - Šitaip mane apmauti!

Jis pasisuko ir bėgte leidosi į prieplauką. Zerviui neliko nieko kito, kaip kulniuoti iš paskos. Kai jiedu iš gatvelių raizgalynės išniro į Dauguvos pakrantę, abu dar spėjo pamatyti prie upės vingio pilką, daug kartų lopytą Daugpilio vytinės burę. Murliukas iš nevilties sugniaužė kumštį ir pagrasino tolstančiam laivui. Tačiau šis buvo per toli, kad jo denyje kas nors būtų sugebėjęs įžvelgti išraiškingą sakalininko mostą.

Uždusę abu atbėgo prie savo vytinės. Uvis sėdėjo ant gulto kajutėje ir sudrėkintu rankšluosčiu stengėsi apmalšinti galvos skausmą.

- Vis vien mano kaltė... - tarė jis, kai Zervis papasakojo, ką jie sužinojo.

Polockiečių vytinė jau ruošėsi tolimesnei kelionei. Upeivius skubino Murliukas ir Anapas ben Erachas. Dėl sakalų praradimo kaltas jautėsi ir Krutila. Tad stengėsi visi iš paskutiniųjų ir netrukus atsistūmė nuo krantinės.

Pūtė palankus vėjas, vyrai iškėlė burę. Pro šalį praslinko ant skardžio kūpsanti smuklė, kitame krante - Pyplės kalvynas. Buvo vaiski, rami, su pirmomis besidraikiančių voratinklių gijomis diena. Dar ne ruduo, bet jau nebelikę kankinančių vasaros karščių. Tokią dieną tik grožėtis praplaukiančiais pro šalį vaizdais! Tačiau Murliukas stovėjo laivo priekyje ir įsitempęs žiūrėjo į priekį - ar nepamatys pilkos, daug kartų lopytos burės.

10
Vitebsko pirklio dukra

Pavyti škiperio Brandefonto laivą vis nesisekė. Ir vėjas, ir upės srovė visiems buvo vienodai palankūs, o daugpiliečiai išplaukė gerokai anksčiau. Ir pakrautas jų laivas buvo kur kas mažiau...

Krutila stengėsi vairuoti pačia sraunuma, iškėlė naująją burę, bet viskas buvo veltui. Įtempęs akis, Uvis žvelgdavo į tolį, kai laivas apsukdavo naują upės vingį, tačiau pilkosios Daugpilio laivo burės vis nesimatė. Išvydęs plaukiantį prieš srovę laivą, Krutila klausinėdavo apie daugpiliečius, tačiau atsakymas būdavo vienas: Daugpilio laivas yra aplenkęs juos bent pusdieniu kelio. Jei vijimasis būtų priklausęs nuo Uvio ar nuo Murliuko, jie būtų plaukę ne tik dieną, bet ir naktį. Tačiau laivą valdė prityręs vairininkas Krutila, kuris gerai žinojo, jog su didele vytinės grimzle tamsoje jie nenuplauktų nė pusės mylios.

- Jei luotą turėtum, - aiškino jis nekantraujančiam Murliukui, - ar kokią geldą, tai galėtum sau plaukti į sveikatą. Bet čia ne gelda, čia vytinė! Yra grimzlė, yra kilis... Kaipmat užsikabintum už kokio akmens ar užčiuoštum ant seklumos. Nesirūpink, ir jie nakčiai turi išmesti inkarą. Mums tik reikia nesnausti ir keltis vos prašvitus. Pasivysim! Į šoną nepasuks! Bent jau prieš Rygą tai juos tikrai nutversim.

- Lengva tau kalbėti! Ne tavo sakalai, ne tavo kailis... O jei tas kukulakis kur pakrantėje išlipo su visais mano paukšteliais?

Krutilai teliko skėstelėti rankomis.

- Sakalai - ne adata, neprapuls, - drąsino jis Murliuką. - Neišleis juk jų į girią. Neiškeps vakarienei. Vis vien parduot bandys!

Tai ir buvo vienintelė viltis. Sakalų medžioklė - didžiūnų užsiėmimas, medžiokliniais paukščiais domisi net prasčiokai, tad kiekviena proga - ir sustoję nakčiai, ir prasilenkdami su kitais laivais - jie klausinėjo, ar niekas negirdėjo, kad kas nors pardavinėtų sakalus.

Ir upeiviai, ir keliaujantys pirkliai tik pečiais gūžčiojo: tokie paukščiai - retas dalykas! Šiuose kraštuose, jei kas ir turi, niekam neparduos...

Vyrai iš prasilenkiančių laivų pasidalindavo paskutinėmis naujienomis, permesdavo vienas kitam obuolį, kriaušę ar kokią rūkytą žuvį. Didelių ir mažesnių žuvų Dauguvoje netrūko. Ir lašišos, ir sterkai, ir unguriai, jau nekalbant apie ešerius ir kuojas. Meškerioti iš plaukiančio laivo buvo nelengva, bet kai vėjas pasitaikydavo nepalankus ir laivą nešė vien tik srovė, turint kantrybės ir laimės, šį tą pagauti pasisekdavo. Truputėlį atsigavęs ir dar negalėdamas padėti tvarkyti burių, Uvis paprašė Krutilą meškerės. Gal pavyks pagauti kokią lydekaitę įgulos pietums? Uvis merkė savo meškerę gerą pusdienį, kol plūdė paniro ir daugiau nebeiškilo. Meškerykotis net sulinko nuo sunkaus laimikio. Pasirodė, kad tai dviejų sprindžių ilgio žiobris. Jų paskui laivą plaukė, matyt, visas tuntas, nes netrukus tuzinas įmitusių žiobrių jau blaškėsi kubiliuke. Betraukiant paskutinį, itin stambų žiobrį, jį užkalbino barzdotas senyvas pirklys iš gretimo, ta pačia kryptimi plaukiančio laivo. Abu laivus nešė ta pati srovė, tad jie jau senokai judėjo vienodai nutolę, tarsi būtų surišti nematomu lynu. Pirklys vilkėjo aksominiu durtiniu su žvilgančiomis kaulinėmis sagomis ir ilgomis, beveik iki žemės nutįsusiomis rankovėmis. Dviejų tarnų padedamas, iš talpios skrynios jis traukė žvėrių kailius ir kabino ant ištemptų nuo stiebo iki kajutės virvių. Matyt, bijojo, kad nesukapotų kandys.

- Vaikine, parduok kelias žuvis! - paprašė senyvas pirklys Uvio. - Mano dukrelė susirgo, sūdytos mėsos širdis nepriima.

- Yra to gero... Prašom!

Uvis nutvėrė didžiausią žiobrį už uodegos ir, apsukęs aplink galvą, švystelėjo į kaimyninį laivą. Paskui antrą, trečią...

- Gana, pakaks jau!.. - sumosavo rankomis barzdočius. - Tai kuo gi tau atsilyginti?

- Ko man reikia, kažin, ar turit... - šyptelėjo Uvis.

- Ne taip greit spręsk. Vežamės visko!

- O sakalų turit?

- Aš pirklys, - palingavo galvą barzdočius. - Medžioklei neturiu laiko. Bet kai sustosite Sėlpilyje, užsuk į mano laivą! Nors Vitebsko midumi pavaišinsiu.

Pakilęs vėjas atbloškė Vitebsko vytinę tolyn, prislopino pirklio kalbą. Nuo kranto atvilnijo dusli, į aimaną panaši daina. Ji lyg sengirės ošimas liejosi virš Dauguvos vandenų. Prisidengęs ranka nuo besileidžiančios saulės akis, Uvis išvydo vilkstinę žmonių, prieš srovę tempiančių strugą - dvigubai ilgesnį už jų vytinę sunkiai pakrautą laivą. Užsimovę pačių pasigamintus pakinktus, lyg nusikamavę arkliai, jie klampojo per pažliugusią pievą. Ilgi, bemaž iki kelių drobiniai marškiniai buvo pajuodę nuo prakaito, ant sprandų išsišovusios už kumeldėlę storesnės gyslos. Sulinkę per pusę, vyrai ėjo raudonai nušvitusiu vakarės saulės taku ir traukė jai skirtą giesmę.

- Vargdieniai maloičiai atkūprina! - suklego upeiviai. - Mat kokį sunkų laivą tempia. Toks būrys, o vos kruta.

Ne kartą Uvis buvo girdėjęs, jog šiurpesnės dalios už maloičių - laivavilkių - dar niekam neteko patirti. Per rudens darganas ir vidurvasario karščius, kruvindamiesi basas kojas į aštrius akmenis, šie žmonės šimtus mylių tempia laivus prieš srovę. Neretai ir galą paupy suranda.

❖

Tilo nutilo, ištirpo žalioje lankoje sunkų darbą ženklinanti laivavilkių daina, nugrimzdo į kuplių alksnynų giraites ir vakarop slenkanti saulė. Beveik tuo pat metu pakvipo ir Sėlpilio trobų dūmais, pasigirdo nepiktas miesto šunų ambrijimas. Uvis žvelgė į artėjančią prieplauką. Atrodė, kad Sėlpilis - kol kas stambiausia iš jų aplankytų vietovių. Beveik miestas! Vos galėjai įžiūrėti krantinę pro susigrūdusius, braškančius, linguojančius laivus. Uvis pabandė juos suskaičiuoti. Vienas, du... penki, dešimt... Keliolika laivų susitelkė nakčiai ties Sėlpilio prieplauka, tačiau tarp jų vėl nebuvo Daugpilio komtūro vytinės...

Šiaip taip suradę laisvą tarpelį, Krutilos upeiviai įspraudė savo vytinę tarp kitų laivų, o patys leidosi pramankštinti kojas. Jau temo, tačiau, nusistovėjus šiltiems orams, niekam nesinorėjo miegoti.

Pakrantėje šmirinėjo vaikigaliai, slankiojo elgetos, tikėdamiesi iš atplaukusiųjų ką nors iškaulyti. Vagišiai sekiojo paskui apgirtusius smuklės lankytojus, tarp kurių pasitaikydavo ir pinigingų pirklių, iš nuobodulio nutarusių praplauti gerklę. Murliukas nuolat dairėsi į sutiktuosius - bene kur blykstelės gelsvos žemaičio Johano akys? Buvo galima pasikliauti, kad sakalininkas nepražiopsos nė vieno bent truputį panašaus į Johaną žmogaus, tad Uvis nutarė nueiti prie pilies, kai staiga ties laivų dervavimo pašiūrėmis jam ant peties nusileido kažkieno delnas. Atsigręžęs vaikinas išvydo barzdotąjį pirklį, apsirengusį rusinų drabužiais - ilgais iki kelių marškiniais, plačiomis kelnėmis, suleistomis į raudono tymo batus. Ant pečių jis buvo užsimetęs dygsniuotą durtinį.

- Kviečiu į savo laivą, - priglaudęs midumi kvepiančią dvišaką barzdą prie pat Uvio ausies, kažkodėl pašnibždomis pakvietė pirklys. Kalbant senioko liežuvis juokingai kyščiojo pro išretėjusius dantis, o barzdos plaukai kuteno Uvio skruostą. - Tavo žuvys turbūt stebuklingos. Jų paragavusi, mano brangioji dukrelė Taisa iškart atsigavo, net pašviesėjo.

- Jau temsta, - nustebo Uvis.

- Eikš, nesispyriok, - tempė Uvį paskui save pirklys.

- Na gerai, bet neilgam, - nenorom sutiko Uvis.

Zervis, likęs laive, vienas saugo statinaitę su lobiu. Jį seniai reikia pavaduoti. Be to, pusdienį pamosavus meškerykočiu, stipriai įsiskaudo sumušta galva.

Iš tolimojo Vitebsko atlingavęs laivas stovėjo po mieguistu Sėlpilio dangumi. Jo mėlyna su raudonais apvadais vėliavėlė plevėsavo ant stiebo tarp kitų miestų vėliavų. Daug buvo tų vėliavėlių, tačiau Daugpilio juodai raudonos, deja, nesimatė. Jie užkopė ant švariai nuplauto denio ir pravėrė kajutės duris. Nedideliame, malksnomis dengtame būste jautėsi rūpestinga moters ranka: prie ugniakuro kabojo švariai nušveisti žalvariniai puodai, mažytį, užšaunamą nakčiai lenta langelį dengė nertinės užuolaidėlės. Netrukus pasirodė ir pati šeimininkė. Aukšta, prinokusių kviečių spalvos plaukus prisidengusi šilkine skarute, ji dėvėjo keistą

drabužį, panašų į aukštai, beveik iki pat pažastų užtemptą sijoną, prilaikomą dviem raišteliais. Panašų apdarą Uvis buvo matęs Raktėje per nenusisekusias savo sesers Jundos vestuves. Jį dėvėjo iš Pskovo kilusi pilies valdovo žmona. Tiesa, Raktės valdovo žmona Marfa buvo kresna, juodbruvo gymio, o liekna laivo šeimininko dukra su šiuo keistu mėlyno šilko apdaru ir rausvais siuvinėtais marškiniais po juo priminė ką tik pražydusią piliarožę.

- Čia Taisa, mano dukrelė, - storomis lūpomis palietė merginos skruostus pirklys. - O mane gali vadinti tiesiog Onufrijumi. Mūsų giminė pirklio amatu verčiasi nuo šventojo Vladimiro laikų.

Pirklys nusimetė ilgąjį durtinį, nusimazgojo rankas.

- Taisa, sodink svečią užstalėn!

Mergina norėjo į žibinčių įsprausti balaną - vakaras gerokai patamsino upės vandenį, - bet Onufrijus ištraukė iš stovinčios kampe skrynios storą, geltoną kaip medus žvakę, taupomą tik svečiams.

- Taisa užaugo viena, be seserų, brolių, - prisėdęs ir kiek palinkęs Uvio pusėn, porino pirklys. - Vaikystėje ją buvo paėmę įkaitu totoriai ir išsigabenę į savo stepes. Įsivaizduoji, koks likimas mergaitei?

Uvis įdėmiai pažvelgė į merginą. Taisa tvarkėsi kajutės gale ir tarsi negirdėjo, kad kalbama apie ją.

- Nepavydėtinas likimas... - atsidusęs toliau dėstė pirklys. - Ten jinai ir išmoko skraidyti raita ant žirgų, valgyti žalią mėsą, net ir kariauti jai teko. Kai ją iš nelaisvės išpirkau, buvo bemaž pamiršusi gimtąją kalbą... Ar teisybę sakau, Taja?

Mergina suraukė nosį ir pabėrė į liepinį dubenėlį krūvą geltonų riešutų.

- Nebuvo taip jau blogai, - nusišypsojo ji.

- Nebuvo blogai! Tik paklausykit! O kad vargšo tėvo širdis plyšta iš nežinios? Bet, Taja, o kurgi midaus ąsotėlis?

Taisa griežtai pažvelgė į tėvą:

- Tau, tėve, jau pakaks, o svečias dar per jaunas midų gerti.

- Visa į motiną, duok, Visagali, jai lengvą žemelę, - atsiduso Onufrijus, imdamas iš dubenėlio riešutą. Uvis irgi nutarė paskanauti Vitebsko riešutų. Trim pirštais spustelėjęs, lengvai sutraiškė kevalą. Taisa akimirkai dirstelėjo į vaikiną savo didelėmis akimis, bet kai jų žvilgsniai susitiko, skubiai jas nuleido.

- Ar gali įsivaizduoti, - mostelėjo Onufrijus, - kad jai arklio netgi plaukiant upe reikia?..

- Ne arklys tai, o žirgas, tėve. Apie laivus tėvas nusimano, bet apie žirgus - nė truputėlio.

- Žirgas? - nustebo Uvis. - Iš kurgi laive žirgas?

- Ai, mat, kai stepėse augusi, tai kitaip negali. O man tik vienas vargas!

- Tik neklausyk, ir tėvui mano žirgas patinka!

Onufrijus pasiglostė dvišakę žilą barzdą:

- Tai kas, kad patinka. Bet kiek kailių vietoj jo galėčiau pasikrauti! Be to, kailiai ir ėsti neprašo. Na, bent parodyk jį svečiui...

- Jei tik svečias nori...

- Žinoma, noriu! - užtikrino Uvis.

- Eiva, parodysiu, - stačiokiškai nutvėrė Uvį už alkūnės pirklio dukra.

Laivugalyje stūksojo neaukšta pašiūrė, prie kurios besiartinant, pasigirdo tylus žvengimas. Taisa su deglu pakvietė į vidų, ir Uvis išvydo trumpakartį arkliuką, spalva primenantį laukų pelėną - pilkšvai rusvą, su tamsia juosta per nugarą. Taisa meiliai paglostė jo kaklą, padavė žiauberę duonos.

- Čia tarpanas. Laukinis arklys, - paaiškino. - Jį visai mažą stepėse sugavo.

- Mūsų giriose irgi panašių yra, - tarė Uvis. - Atrodo, jaukus.

- Užaugo iš rankų šeriamas, prie balno pati pripratinau. O jau koks eiklus! Joks naminis ištverme jam neprilygtų!.. Su tėvu leisdamiesi į kelionę, nutarėme jį pasiimti. Tėvas tik taip sako, jis irgi nenori su tarpanu ilgam išsiskirti. Naktį, kai laivas prie kranto, aš jį pievose ganau ir prisijodinėju iki valiai... Daugpilyje už tarpaną man didelius pinigus siūlė, bet nepardaviau.

- Saugok, kad tavo žirgelio kas nenujotų, - perspėjo merginą Uvis. - Mūsų vytinę jau apiplėšė.

- Jis man kaip akies vyzdis. O ką jums pavogė?

- Tavo tėvui jau pasakojau. Sakalus.

Užmovusi kamanas, mergina nusivedė žirgelį į krantą. Vakaro tamsoje po prieplauką šmirinėjo šešėliai, sklido prislopinti balsai. Tai iš smuklių grįžo prisivaišinę upeiviai. Uvis dėl viso pikto suspaudė prie diržo prikabintą Anapo ben Eracho dovanotą durklą. Tai pastebėjusi, Taisa įkišo ranką į savo keisto rūbo iškirptę ir staigiu mostu ištraukė ant pasaitėlio pakabintą ilgą peilį odinėse makštyse.

- Aš - tėvo sargybinis, - tarė ji rimtai. - Manai, nemoku su šituo apsieiti?

- Tikiu, tikiu...

- Bet tu taip nusišypsojai, - Taisa vėl įleido ginklą į rūbo iškirptę taip, kad jo nebesimatė. - Čia visi mano, kad moteris nieko negali. Bet kai augau pas totorius, tai buvau stipresnė už jų bernus. Ir joti ne blogiau mokėjau. Tiesą pasakius, tebemoku. Netiki?

- Tikiu, - vėl nusišypsojo Uvis. - Turiu seserį. Junda vardu. Jai labiau patinka arbaletai, negu vaikinai.

- Na, man tai... - Taisa nusigręžė, nors vakaro prieblandoje Uvis negalėjo pastebėti, kad ji nuraudo. - Aš nesakiau, kad man... Ar ji tikrai panaši į mane?

- Junda? - Uvis papurtė galvą. - Ne visai. Na, ji aukštesnė. Beveik lygi su manim. O tu... Na, švelnesnė, manau...

- Švelnesnė?.. - nusijuokė Taisa, tačiau pašaipos juoke nebuvo. Ji minkštai kaip katė įsliuogė į tarpano balną ir dabar sėdėjo jame tvirtai, tarsi suaugusi su savo žirgeliu. - Gaila, kad tamsu... Parodyčiau, kaip mes mokam ir per tvoras šokinėti... Nuo! Nuo! Parodyk, ką moki...

Sušmėžavo merginos apsiaustas, ir ji nušuoliavo į balzganomis bangomis liulančią paupio miglą. Uvis pasuko galvą, stengdamasis įsižiūrėti, kur nujota, ir staiga susiraukė. Pakėlęs ranką, palietė savo pakaušį. Karaimas Anapas ben Erachas anksti rytą kvepiančiu

tepalu ištrynė jam galvą, sutinimas atslūgo, tačiau staigiai pasisukus žaizdą vėl užgėlė.

Minkštą paupio pievų žemę kapojančių kanopų garsas nutolo, po to vėl priartėjo. Taisa išniro iš miglos ir pristabdė savo tarpaną.

- Joji kaip vyras! - pagyrė Uvis. - Ir žirgas reto eiklumo.

- Gal nori pabandyti?

- Aš? Mielai norėčiau, bet... - Galva vis dar tvinkčiojo. Pašuoliavus, ko gero, įsiskaudėtų kaip reikiant. - Gal kitą kartą...

- Jei ne, tai ne... Tada būk sveikas, tarpanui būtina pramankštinti kojas.

- Ei... Palauk!..

Taisa pristabdė žirgelį ir atsigręžė.

- Norėjau pasakyti, kad dabar negaliu... O mano draugas, tas tai mielai pajodinėtų...

- Ak, draugas... - Net tamsoje matėsi, jog Taisa nusišypsojo. - Pagalvosiu! Būk sveikas!

- Lik sveika... - Uvis kilstelėjo ranką, ir Taisa vėl išnyko migloje. Dunksėjo greit tolstančio žirgelio kanopos, kažkur pievoje smaginosi griežlė. Nykus paukščio balso aidas sklido virš nematomos, bet vėsiu drėgnumu dvelkiančios upės.

Uvis pasuko atgal prie laivo. Reikėjo pavaduoti Zervį.

11
Zervis išjoja

Karaimas Anapas ben Erachas stebėtinai švelniais pirštais ant Uvio ištinusio pakaušio ir sprando uždėjo lipnaus, svaiginančiai kvepiančio tepalo ir įtrynė jį pirštų galiukais. Švelniau tai vargu ar būtų padariusi net pati Uvio motina Medeina.

- Gyja neblogai, jaunuoli... - nusprendė jis patenkintas. - Bet ir ta tavo galva tarsi kaladė. Taip tvota! Tvirtą ranką turėjo tas bjaurybė...

"Nebūtų žemaitis," - tyliai sumurmėjo panosėje Uvis. Po vakar nakties, kai pirklio Onufrijaus dukra parodė savo laukinio žirgo eiklumą, jį kamavo viena mintis.

Vairininkas Krutila, dar nepriplaukus Sėlpilio, ėmė skųstis, kad vytinė vėl praleidžia vandenį ir teks dar porą dienų sustoti - kamšyti pakulomis, ko gero, net dervuoti dugną. Vien pagalvojus apie tai, Uvį nukrėtė šiurpas. Mazgeliai ant odinės virvelės tirpo kas vakarą, jų jau buvo likę tik devyni iki tos baisios dienos, kai motinai ir seseriai Kuoknesėje bus užkurtas laužas. Kartais Uviui atrodydavo, kad žmonės ir dievai susimokė prieš juos ir ryja dieną po dienos, neleisdami priartėti prie išganingo tikslo. Dvi dienas Sėlpilyje jie tikrai užtruks!

- Klausyk, Anapai, ar tu pažįsti tokį pirklį Onufrijų? - paklausė Uvis.

- Iš Vitebsko, taip? Su dvišake barzda? Nors, tiesą sakant, Vitebske beveik visi pirkliai tokias barzdas užsiauginę. - Jis užvožė apvalios sidabrinės dėžutės, kurioje laikė žaizdoms skirtą tepalą, dangtelį. - Pažįstu. Esu su juo ne vieną sandorį sudaręs. Kietai derasi, bet po to tvirtai laikosi žodžio. Ir žento ieško. Nors gal jau rado?..

- Nerado...

Anapas ben Erachas nusišypsojo, jo tamsios akys sublizgėjo linksmomis liepsnelėmis:

- Dukros, tiesa, nemačiau. Bet turto Onufrijui tikrai netrūksta. Jei nežvaira ir nosis viduryje veido, tai tavim dėtas susigundyčiau. Mačiau, kaip tave pasikvietė į savo laivą.

- Nežvaira. Ir nosis ten, kur nosiai vieta. Bet aš ne apie tai. Ji turi laive žirgą. Ir gerą.

Karaimas truktelėjo pečiais.

- Dėl vieno gero žirgo vargu ar apsimoka vesti. Bet kraitis būtų kur kas didesnis... Laivas, tarp kitko, jo paties, o ne Vitebsko kniaziaus. Labai turtingas pirklys.

Uvis nekantriai mostelėjo ranka:

- Žmonos neieškau, jau sakiau. Tu nesupratai, ko aš noriu. Juk Dauguvą pažįsti. Krutila man minėjo, kad upė dabar suka didelį vingį. Pirma kairėn, paskui atgal, po to kairėn, o tik tada vėl pirmyn.

- Krutila žino, ką šneka.

- To Daugpilio laivo tikrai nepavysim, jie taip ir liks kokią pusę dienos priekyje. Bet jei lanką nukirstume sausuma, galėtume užbėgti jiems už akių. O jei rastume tą laivą, tai galėtume patikrinti, ar dar yra ten tas Johanas...

- Gal ir taip, - sutiko karaimas ir patylėjęs paklausė: - Tau labai svarbu pagauti tą Johaną, ar ne?

- Murliukui svarbu.

- Murliukui - be abejo. Nors jau kelinta diena matau, kad ne mažiau svarbu ir tau. Bet jei manai pats joti, tai aš savo tepalo daugiau neeikvosiu. Gaila gero daikto, nes galvą vis tiek pakratysi. Tepalas iš pačios Indijos per dykumas vežtas, per jūras plukdytas!

- Nebijok, nekratysiu aš galvos, - Uvis ir dabar galvą laikė kiek galėdamas tiesiau. Tepalas skverbėsi gilyn, pakaušį ir sprandą tarsi apėmė ugnis. - Zervis - geras raitelis. Ir į žentus pirkliui Onufrijui jis kur kas labiau tiktų.

❖

Zervis net pats nustebo, kad jam taip pasisekė! Kai Uvis papasakojo apie dosnų ir turtingą rusų pirklį Onufrijų, apie jo žavią dukrą ir apie tai, kad Vitebsko laive jo laukia vakarienei, Zervis pamanė, jog iš jo juokiamasi. Visą dieną jis plušėjo su kitais įgulos nariais,

kamšydamas plyšius vytinės dugnę, tačiau vakare, kai buvo baigti svarbiausieji darbai, prie laivo trapo iš tiesų priėjo plačiabarzdis pirklys ir pakvietė jį į savo laivą! Zervis ne juokais susirūpino, kur čia galėtų būti šuo pakastas... O pasirodo, kad rūpinosi be reikalo. Vakarienė buvo kaip reta skani, ne Krutilos virėjo, o moteriškų rankų gaminta, be to, ir apie pirklio dukrą Uvis nepasakė net pusės teisybės!

Nuostabi mergina ta pirklio Taisa, kitaip jos nepavadinsi. Prinokusių kviečių spalvos plaukai, skruostai raudoni kaip prisirpę obuoliai, akys taip ir žaižaruoja!.. Na, gal kiek smarkoka...

Pasirodo, kaip Uvis sakė, net žirgą laive turinti. Ir ne bet kokį! Gal net smarkesnį už ją pačią!

Pats tėvas pasiūlė jam pasijodinėti... Žirgas išties kaip ugnis. Jam per naktį nurisnoti ir dešimt, ir antra tiek mylių - vieni juokai.

- Žinai, tokiu tai galėčiau joti visą naktį! - šūktelėjo jis Taisai, apjojęs nedidelį ratą pakrantės lankoje. - Atrodo, tuoj ims ir nuskris su visu raiteliu!

- Tavo bičiulis sakė, kad norėsi truputį pajodinėti nakčia, - susimąsčiusi tarė Taisa. - Ar tik dėl to atėjai svečiuosna?..

- Oi ne! Jokiu būdu! Net neįsivaizdavau, kad tu... - Zerviui užsikirto balsas, nes su merginom jis nebuvo pratęs kalbėtis. - Kad tu tokia puiki... - užbaigė jis tyliai.

- Ką tu sakei?

- Kad tu puiki, bet... bet nemoku to gerai pasakyti...

Užuot atsakiusi, ji sukikeno ir delnu užsidengė burną. Gerai, kad buvo tamsu, naktis paslėpė raudonį skruostuose - ir Zervio, ir Taisos.

- Taigi sakiau, kad nemoku šnekėti, - sulemeno Zervis. - Et, gali juoktis, kiek tik nori...

- Oi, aš ne dėl to! Tikrai iš tavęs nesijuokiu. - Ji papurtė galvą ir atsiduso. Kurį laiką abu tylėjo. Tarpanas suprunkštė ir mostelėjo galva. Jis visą dieną stovėjo ankštoje pašiūrėje ir dabar nerimavo, norėdamas dar pašuoliuoti. Taisa paglostė jo sprandą.

- Žinau, žinau... Tu pasilakstyti nori, mano mažasis žirgeli. Gerai! Žirgeliui reikia mankštos. Ar labai toli josi?

- Apie penkias mylias, na ir atgal...

- Et, jam tai vieni niekai... Skubėk sugrįžti, žirgeli, aš lauksiu, - tarė ji ir pabučiavo savo tarpaną į šnervę.

❖

Mėnulis nespėjo įveikti net pusės dangaus skliauto, kai Zervis atsidūrė kitoje Dauguvos vingio pakrantėje, į kurią vandeniu tektų keliauti beveik visą dieną. Atsidūrė taip greitai, kadangi žirgas tikrai buvo eiklus, o kelias tiesus kaip strėlės skrydis. Turbūt daugelis tokiu būdu trumpino savo kelionę. Prieš dvi naktis buvo pilnatis, tad ir dabar vos pradėjęs dilti mėnulis net ir pro retus debesis pakankamai ryškiai apšvietė pilkšvą kelio juostą.

Dabar tereikėjo pasukti pakrante ir joti padauguviu prieš srovę. Čia žirgelis risnojo lėčiau, nes laivavilkių ištryptas takas buvo klampus, o kai kur netgi dingdavo vandeny. Prajojo tris panašius į ieškomą prie kranto pririštus laivus. Visus juos iš toliau Zervis atsargiai apžiūrėjo ir, įsitikinęs, kad čia ne Daugpilio vytinė, patraukė toliau. O ketvirtąjį būtų ir pražiopsojęs, nes čia Dauguvos krantas buvo užpelkėjęs, iš vandens styrojo aukštos, nors laivavilkių ir gerokai aplaužytos švendrės. Tiems vargšams, ko gero, teko klampoti per patį švendryną iki kaklo dumble... Zervis nesitikėjo čia rasti laivo, tad pasuko tarpaną toliau į krantą. Užkopęs ant kalnelio, sustojo, leisdamas žirgeliui atsipūsti. Atsigręžė apsidairyti, nes tą akimirką mėnulis kaip sykis išlindo iš debesies, ir pamatė, kad kaip tik toje klampynėje, už aukštos švendrių sienos, pasislėpęs tūno laivas.

Zervis pririšo tarpaną tankiame eglyne ir nusileido prie upės. Dabar jau buvo galima tvirtai pasakyti, kad tai tikrai daugpiliečių laivas. Ir dar buvo aišku, kad jų sąžinė nešvari. Kodėl reikėjo nuleisti inkarą tokioje klampynėje, kai netoliese nestokojo sauso

kranto? Mėnulis švietė ypač skaisčiai, ir Zerviui nebeliko abejonių, jog tai škiperio Brandefonto vytinė.

Bet svarbiausias klausimas liko neatsakytas - ar tebebuvo laive žemaitis Johanas?

Su Uviu jie buvo aptarę, kaip reikėtų veikti. Zervis privalėjo triukšmingai prijoti prie laivo, pažadinti miegančius upeivius ir pasiteirauti, ar teisybė, kad čia parduoda sakalus. Pasiūlyti gerą kainą. Vien iš to, kaip daugpiliečiai elgsis, būtų galima spręsti, ar sakalai ir tas kukulakis dar laive. O gal net pavyktų pamatyti ir paukščius, ir patį niekadėją...

Deja! Taip jau visad būna: žmogus nutaria vienaip, o dievai viską surikiuoja kitaip! Prie švendryne paslėpto laivo neprijosi, o jei priklamposi iki kaklo išsidumblinęs, tai negi įtikinėsi vidury nakties, kad esi gandą nugirdęs medžioklinių sakalų mėgėjas?

Kas liko daryti?

Dumble kurkė varlės, už švendrių mieguistai čiurleno Dauguvos srovė, eglyne ūbavo apuokas. Gerai įsiklausius, tamsiame laive galėjai girdėti lyg ir knarkiant.

Šiaip viską aplink gaubė nakties tyla. Nesimatė ir sargybinio. Gal jie, pasistatę laivą už tankių ir aukštų švendrių, nutarė, jog sargybinio ir nereikia?

Zervis, atsargiai traukiodamas dumble giliai grimstančias kojas, prisikapstė prie pat laivo borto. Vanduo čia siekė beveik iki pažastų, o kojos vos ne iki kelių grimzdo į dumblą. Priglaudęs ausį prie laivo sienojų, jis jau aiškiai girdėjo, kad viduje iš tiesų knarkiama - netgi ne vienu balsu, o keliais. Ir storais, ir plonais, ir su pavinguriavimais...

Bet ar buvo ten žemaitis Johanas? Negi atskirsi, kas knarkia žemaitiškai, kas vokiškai, kas dar kitaip? Kitos išeities nebuvo! Zervis, maknodamas per dumblą, nusigavo iki laivo paskuigalio. Laivo vairo mentė buvo nukreipta į upės pusę. Jis užsliuogė ant jos ir palaukė, kol bent šiek tiek nuvarvės vanduo ir dumblas. Po to pasistiebė, užsikabino rankomis už borto ir užsliuogė į laivą. Kojos minkštai šleptelėjo ant denio lentų.

Visur tebetvyrojo tyla. Mėnulis kaip tyčia beveik visas pasislėpė už debesies, tačiau Zervio akys spėjo prisitaikyti prie įsivyravusios tamsos, ir jis galėjo kai ką atpažinti iš to, kas buvo laive. Denis buvo užgriozdintas ryšuliais, dėžėmis ir statinėmis. Kai kas matėsi visai neblogai, tačiau daug kur tvyrojo aklina tamsa ar tūnojo šešėliai. Toliau, laivo priekyje, galėjai įžvelgti kažkokius apvalius daiktus, panašius į didelius krepšius. Tokiuose galima laikyti ir sakalus! Zervis ėmė atsargiai slinkti prie tų krepšių. Debesys visiškai paslėpė mėnulį, todėl kojas reikėjo dėlioti dvigubai atsargiau. Zervis vos neužlipo ant, kaip jam atrodė, sumestų ant denio skudurų krūvos, kai staiga naktį suvirpino mieguistas riksmas:

- Ei, žioply! Nevarvink ant manęs!

Tai buvo ne skudurų krūva, o miegantis upeivis! Iš netikėtumo Zervis trumpam prarado šaltą protą ir staigiai puolė tolyn. Koja vėl užkliuvo už minkšto daikto. Pasirodo, jis pataikė ant kito miegojusio denyje upeivio!

- Vėpla, žiūrėk, kur rioglinies!

- Hansai, ar čia tu?

- Ne, čia ne aš! Čia svetimas!

Zervis dar būtų spėjęs nerti per bortą, tačiau iš to netikėtumo puolė atgal ir pajuto, kad prieš tai jau pažadintas upeivis griebė jį už kojos! Pabandė sprukti, bet koją laikęs upeivis truktelėjo, ir Zervis išsitiesė kaip ilgas.

- Turiu! Kas čia per paukštelis?

- Šviesą! Neškit šviesą! - aidėjo balsai.

Sujudo ir gulintys kajutėje. Įvairiabalsis knarkimas nutilo. Kajutėje sužibo deglas. Turbūt kažkuris rado ugniakure žariją ir iš karto uždegė. Upeivis, nutvėręs Zervį už kojos, taip ir nepaleido, o pribėgęs kitas atsisėdo jam ant krūtinės.

- Šlapias kaip varlė!..

- Ei, pašvieskit čia greičiau!

Deglo šviesa sužibo čia pat, ir Zerviui apraibo akys. Jis pakėlė delną prie kaktos, užsimerkė.

- Ne mūsiškis...

- Ei, ar pažįstat kas?

- Ne. Toks dumblinas...

- Į žmogų nepanašus.

- Tvokit per pakaušį - ir per bortą! - pasigirdo sunkiai vokiškai tariantis žodžius balsas. Zervis stengėsi įžvelgti besiblaškančios deglo liepsnos apšviestą veidą. Apvalios akys ir raupų išmarginti skruostai! Be abejo, tai žemaitis, naujakrikštas Johanas, apie kurį šnekėjo Uvis. - Ko laukiat?

- Turbūt vagišius...

- Kas čia dedasi? - pasigirdo tvirtas, matyt, įpratęs įsakinėti balsas. - Ką, neprašytų svečių sulaukėm?

Vyrai prasiskyrė. Tikriausiai čia buvo laivo vyresnysis. Pilvotas, susijuosęs plačia, gelsvai blizgančia deglo šviesoje juosta. Pažvelgęs į Zervį, pakraipė galvą:

- Šit kaip! Kas gi toks esi? Iš kur atsiradai? Ką pametei Daugpilio komtūro laive? Sakyk!

Nors ir laikomas dviejų vyrų, Zervis jau atsikvošėjo ir pabandė išsigelbėti.

- Aš visai nekaltas, garbusis škiperi!.. - sulemeno jis, stengdamasis atsistoti. - Paleiskit, vyrai!.. Na, nulipkit, aš gi niekur nepabėgsiu! Mano šeimininkas vagies ieško, ir mane pasiuntė... Jis Sėlpilyje laukia su vyrais...

Laivo vyresnysis nusikvatojo:

- Ką? Pats turbūt esi vagišius, o mūsų laive vagių ieškai? Nieko sau!

- Tvosit jam per galvą ar ne? - karščiavosi Johanas. - Ko laukiat?

- Ramiau! - pertraukė jį škiperis. - O tu, Zepai, atsistok, parodyk mums tą balandėlį...

Krūtinę prisėdęs upeivis lėtai atsistojo. Pakilo ir Zervis, tačiau negalėjo žengti nei žingsnio, nes kitas vyras laikė jį už kojos.

- Kalbėk aiškiai! - riktelėjo laivo vyresnysis. - Ir nemeluok! Ko atsibeldei?

- Aš ištikrųjų vagies ieškau, garbusis škiperi... Aš žinau, jūs dori komtūro upeiviai. Jūs su vagimis nesusidedat! Nejaugi jums nemalonumų reikia?

- Ak tu, šunkara! - sugriaudėjo Johanas. Jis įdėmiai įsispitrijo į Zervio veidą ir pagaliau jį atpažino. - Jis iš to laivo! Duokit man kirvį!

- Neklausykit jo! Jau pranešta į Kuoknesę apie pavogtus sakalus! Ir Sėlpilyje visi žino!.. - visu balsu sušuko ir Zervis. - Jei jūs slėpsit vagį...

Jis nutilo, nes Johanas, aukštai iškėlęs kirvį, tą akimirką puolė jo pusėn. Upeivis, kuris laikė už kojos Zervį, pamatęs kirvį, spruko į šoną. Zervis susigūžė, sulenkęs kojas, įsispraudęs tarp ryšulių stirtų. Trauktis atgal nebeliko galimybės, todėl pasilenkė dar žemiau ir panarinęs galvą staigiai šoko į priekį. Kirvis sušvilpė ore, ir tą pačią akimirką Zervis trenkė galva Johanui į paširdžius. Smūgis buvo toks stiprus ir nelauktas, kad šiam net išsprūdo iš rankų kirvis. Visi, net ir deglą laikęs upeivis, krito ant denio, nes kirvis tamsoje nušvilpė nežinia kur. Johanas aiktelėjo ir susmuko. Deglas užgeso, ir iš karto nusileido aklina tamsa, kurioje aidėjo išsigandę balsai:

- Laivo nepadekit!

- Laikyk, laikyk...

- Griebkit tą šunkarą!

- Atsargiai, kur lipi!

Zervis nusirideno deniu. Prisilaikydamas ryšulių, tuoj pat atsistojo ir šoko dešinėn. Skaudžiai atsitrenkė į laivo stiebą, bet dabar jau žinojo, kur esąs. Atsistūmė nuo stiebo taip stipriai, kad vienu šuoliu perskriejo bortą. Paniro į juodą vandenį, beveik iš karto pasiekė kojomis minkštą dugną, pritūpė ir užgniaužęs kvapą keliolika sieksnių nuplaukė po vandeniu, o tik tada iškilo į paviršių.

- Žiopliai!.. Vėplos! Paleidot jį!.. - girdėjo uždususį Johano balsą. - Nudobt reikėjo!..

- Užteks tau rėkaut! - nuskambėjo škiperio balsas. - Per tave mums vienos bėdos... Ir įsikalk sau į kaktą, kad teks išlipti prieš Kuoknesę! Tavęs laive daugiau nelaikysiu.

Kažkas vėl užžiebė deglą, ir jo šviesa suraibuliavo vandens paviršiuje.

- Kurgi jis?

- Gal pripampo?..

Vyrai dar ilgai šūkaliojo, tačiau Zervis jau buvo pasinėręs. Jis plaukė pasroviui, kol užteko kvapo. Kai vėl iškilo, deglų šviesos ratilai jo jau nebesiekė. Iš čia nelabai tegalėjai suprasti, kas laive kalbama. Zervis giliai įkvėpė nakties oro ir ilgais grybšniais pasuko kranto link.

12
Komtūro sekretorius

Komtūro sekretorius Kalatozis prisiartino prie ąžuolinių, geležimi apkaustytų durų ir sudvejojęs sustojo. Patrynė siaurą, kiek pakumpusią nosį, pakramtė apatinę lūpą ir giliai atsiduso. Nors ir kilęs iš Italijos, jis visai nebuvo to ūmaus ir karšto būdo, kuriuo taip garsėja jo tautiečiai. Anaiptol, jis buvo itin atsargus, netgi nedrąsus žmogus. O juk drovėtis lyg ir nebūtų priežasties - Kalatozis buvo komtūro dešinioji ranka. Jo žinioje - sandėlių raktai, pagal jo raštus išmokamos algos, jam pavesta žinoti, ko pilyje trūksta ir ko yra su kaupu. Jis, svarbiausias komtūro patikėtinis, bet kada gali užeiti pas žemaičių rikio žmoną ir, pavyzdžiui, paklausti, ar ko nors reikia jos vaistų ruošai. Turi jis teisę užeiti ar neturi? Savaime suprantama, jog sekretorius Kalatozis turėjo teisę ir net pareigą užeiti, tačiau pačiam save apgauti buvo nelengva. Širdies gilumoje jis jautė, kad ne dėl to panoro užeiti pas pagonę. O jei tą suprato jis pats, tai gal ir kiti tvirtovės gyventojai gali suvokti, kad komtūro sekretorius eina visai ne dėl vaistų ruošos...

Kažkur toliau, skliautuotoje perėjoje, dunksėjo lėti kažkieno žingsniai, pleveno ir traškėjo prie sienos pritvirtintas dūmingas deglas. Sekretorius Kalatozis jau buvo beapsisukąs eiti atgal, kai ąžuolinės durys prasivėrė. Prasivėrė taip tyliai, visai negirgždėdamos, kad jis net ne iš karto suvokė, jog jau per vėlu pasišalinti.

Iš tarpdurio į jį žvelgė skvarbios, tiriančios plieno spalvos akys. Moteris, oriai linktelėjusi, atvėrė sunkias duris iki galo.

- Užeik, rašto žmogau, - ramiai tarė ji, tarsi būtų žinojusi, jog pravėrusi duris aptiks už jų komtūro sekretorių. Žemaičių rikio žmona pasitraukė į šalį, leisdama jam įeiti, ir tyliai uždarė duris. Stovėjo tiesi, aukštesnė už sekretorių Kalatozį, ko gero, net labiau už jį savim pasitikinti. Pašalinis stebėtojas niekaip nebūtų atspėjęs, kuris iš šių dviejų asmenų yra belaisvis, o kuris - vienas svarbiausiųjų pilies valdytojų.

- Aš, tiesą sakant, ėjau pro šalį ir... - Kalatozis sutriko ir nutilo, nes Medeina stovėjo tylėdama ir laukė, ką jis pasakys. Patrynė

ranka truputį maudžiančią koją ir pridūrė: - Ėjau pro šalį ir pagalvojau, kad... Tiek daug visokių reikalų, sunku viską galvoje nulaikyti! Štai ir pasiuntiniai iš Rygos buvo atvykę... Buvau primiršęs, o juk reikėtų pasiklausti...

Sekretorius Kalatozis vėl nutilo. Jautė, kad rasoja kakta, nors šioje nedidelėje patalpoje su storomis mūro sienomis buvo visai vėsu. Pilkos Medeinos akys žvelgė į jį ramiai ir vienodai, nekeisdamos išraiškos.

- Taigi... - tęsė jis. - Pamaniau, kad vertėtų paklausti, ar turite visko, ko reikia vaistams.

- Trūksta. Ne visko turiu, - lygiu, ramiu balsu tarė Medeina.

Sekretorius Kalatozis iš palengvėjimo net nusišypsojo ir delnu nusibraukė prakaitą nuo kaktos.

- Štai kaip gerai, kad užėjau. Taip aš ir pamaniau, tiesą sakant, kad ne visko turite. Reikėjo gal ir anksčiau užeiti, bet vis tie reikalai...

Kalatozis stabtelėjo, tačiau Medeina nepasinaudojo proga tęsti pokalbį. Tylėjo, kaip ir anksčiau.

- Tai ko gi jums, tiesą sakant, trūksta? - pasiteiravo Kalatozis.

- Labiausiai?

- Taip, taip... Nuo to ir pradėkime.

- Laisvės.

- Oo! Taip, bet... - Kalatozis nesugebėjo nuslėpti sumišimo ir kaire ranka vėl pasitrynė maudžiančią koją. - Bet juk jūs žinote, suprantate...

- Tu juk ne apie tai klausi, aš suprantu, rašto žmogau, - šyptelėjo Medeina.

- Deja... Aš iš tiesų tik sekretorius, raštininkas, ir... Tačiau vaistams, vaistams?..

- Jei vaistams, tai trūksta geltakmenio.

- Aa! Nagi va... Puiku! Ne, aš nenorėjau pasakyti, kad puiku, jeigu trūksta. Tai reikia sutvarkyti, tiesą sakant, būtinai sutvarkyti. Kiek geltakmenio reikėtų? Tik pasakykit. Tai mano valioje.

- Apie tris svarus.

- Apie tris svarus!..

Sekretorius Kalatozis nuščiuvo, nes geltakmenį buvo galima gauti tik iš Rygos, ir kainavo jis daug, nes buvo vežamas iš tolimos Sicilijos salos. Sekretorius Kalatozis vėl žvilgtelėjo į Medeiną, tačiau žemaičių rikių žmonos veido išraiška neleido suabejoti, kad trijų svarų būtų daug.

- Taip... Gerai! Paliepsiu, kad atvežtų. Bet užtruks kokias šešias dienas. Pamenate?

- Be abejo, - linktelėjo Medeina. Geltakmenio jai prireikė, kai ji ruošė tepalą sekretoriaus Kalatozio kojai. Tada raitelis, kurį, nors nenoromis, bet vistik pasiuntė komtūras Haseldorfas, iš Rygos grįžo po penkių dienų. Tas tepalas ir išgelbėjo jo gyvybę, nes uždegimas jau siekė virš kelio ir grėsė persimesti į visą kūną. - Kaip dabar jautiesi, rašto žmogau?

- Koja kuo puikiausiai... Pavargstu, žinoma, bet tai jau kita liga. Maudžia kartais... Visą kūną maudžia. Tos ligos vardas senatvė, o nuo jos vaistų nėra.

Jis pažvelgė į Medeiną iš padilbų, tarsi tikėdamasis, kad ji užginčys jo žodžius. Sekretoriui Kalatoziui neseniai sukako vos keturiasdešimt penkeri, bet kiekvieni iš išgyventų metų stiprokai paženklino jo išsekusį kūną, kuris per tuos metus iš gimtosios Lukanijos Dievo apvaizdos buvo nublokštas pirmiausia į vienuolyną aukštai Alpių kalnuose, po to į karštąjį Egiptą, kartu su Kalavijuočių ordino broliais, o paskui - vėl kartu su jais - ištremtas į šiuos pragariškai šaltus kraštus. Dvasia liko jauna, nes Kalatozis nemurmėdamas priimdavo Apvaizdos siunčiamus išmėginimus, tačiau kūnas paseno ir vis dažniau išeidavo iš rikiuotės tarsi pavargęs mūšiuose karys.

Medeina tylėjo. Kalatozį visad stebindavo šių kraštų žmonės, kurie, atrodytų, šalti ir bejausmiai, nesudejavę ištverdavo kankinimus. Iš pirmo žvilgsnio jie lėti, tačiau mūšyje aršūs ir stebėtinai miklūs!

Kalatozis liūdnai pagalvojo, kad ir deginama ant laužo ši žemaičių didikė lygiai taip pat šaltai ir iš aukšto žvelgs į juos, krikščionis, ir pasakė tai, dėl ko iš tikrųjų susiruošė peržengti šios vėsios kamaros slenkstį.

- Buvo... tik vakar išvyko popiežiaus įgaliotinis, garbusis brolis Steponas, - sumurmėjo jis. - Brolis Steponas atvežė žinių... Ir jums svarbių žinių.

Jis nutilo, o Medeina tik nežymiai linktelėjo galvą. Nepasakė nė žodžio, tik linktelėjo, tačiau ir tai buvo pakankamas padrąsinimas Kalatoziui.

- Atvežė žinių, kad žemaičiai jūsų išpirką jau turi... Ir kad atvyks derėtis.

Šį kartą Medeina nesugebėjo išlaikyti abejingo veido. Plieno spalvos akyse plykstelėjo skaisti šviesa, tarytum ten užsižiebė dvi saulės.

- Išpirką? Visą? Tai jau grįžo iš rusinų žemės?..

- Ne iš rusinų žemės. Tai bažnyčios turtas. Iš šiaurės. Bet sakė, kad turi visą išpirką. Ir atvyks tartis, ko gero, gana greitai. Jiems teliko devynios dienos. Jūs žinote, iki ko.

Medeina giliai atsiduso:

- Kas atvyks, rašto žmogau?

- To tai nežinau. Brolis Steponas tam žmogui davė popiežiaus žiedą kaipo savo ženklą, kad laiduoja už jį. Jis tą žiedą turi parodyti komtūrui.

- Tai komtūras tikriausiai labai nustebęs... Ir nusivylęs - tarė ji vėl lygiu, beaistriu balsu. - Jis taip norėjo, kad žemaičiai pultų Kuoknesę...

Sekretorius Kalatozis atsikrenkštė. Ką sakė ši pagonė, žinoma, buvo tikra teisybė, nors komtūras apie tai net jam nebuvo prasitaręs.

- Gal jūs klystat, - burbtelėjo jis. - Komtūras, tiesą sakant, yra ištikimas bažnyčios tarnas. Ir ko pageidauja popiežius per savo atstovą, tą jis būtinai ir be išlygų išpildys. Tačiau aš maniau... na,

maniau, kad jums bus svarbu sužinoti... Taigi atleiskite. Tik laba prašyčiau...

- Aš neprasitarsiu, - tarė Medeina. - Ir ačiū tau, rašto žmogau. Esu tikrai dėkinga.

Ji nusišypsojo jam. Šį kartą - šiltu, visą veidą nušviečiančiu šypsniu, ir sekretorius Kalatozis, kaukšėdamas atgal šaltomis Kuoknesės pilies menėmis, tą šypsnį nešėsi su savim kaip atpildą. Visą paliegusį kūną užliejo šiluma, ir jis pasijuto atjaunėjęs kokia dešimčia metų. Netgi tie drėgme varvantys mūrai nebeatrodė tokie atšiaurūs ir tokie svetimi.

13
Johanas mėto pėdas

Sukaukšėjo neseniai kaustyto žirgo kanopos. Net žiežirbos pasipylė, kai staiga sustabdytas tarpanas pritūpė ant užpakalinių kojų prie vytinės su Polocko vėliava. Išvydę lipantį nuo arklio Zervį, upeiviai būriu puolė pasitikti. Vaikino veidas buvo išmargintas mėlynėmis.

- Kur buvai pražuvęs? - susirūpinęs paklausė Uvis.

- Kas gi tave taip nukamavo? - apsupo jį kiti.

Apsiblausiusiomis akimis pažvelgęs į bičiulį, Zervis šyptelėjo:

- Suradau tą tavo žemaitį Johaną... Jis mane norėjo nugalabyti! Turit ko gert?

Ištuštinęs sklidiną asotėlį vandens, jis patapšnojo tarpanui per sudrėkusį kaklą. Paskui apsižvalgė ir pamatė prie gretimo laivo laukiančią Taisą. Pagarbiai linktelėjo jos pusėn. Užmetė pavadį tarpanui ant kaklo, ir žirgelis pats pribėgo prie savo šeimininkės.

- Eime į laivą, ir klok viską iš eilės, - nekantravo vyrai. - Manėme, kad tavęs jau ir gyvo nebėra...

- Nedaug tetrūko...

- Kur tu juos užklupai?

- Radau Daugpilio laivą ir tą tavo Johaną...

- O sakalai?! - pašoko Murliukas.

- Yra ir sakalai. Bet kažin, ar ilgai tame laive bus. Manau, pirmai progai pasitaikius, iš laivo išsodins jį... Su visais sakalais išsodins!

- Tame Daugpilio laive tikras sukčių lizdas! - nusispjovė Krutila. - O mes dar pas juos svečiavomės... Reikia pranešti komtūrui!

- Vyručiai, tuščiai negaiškim laiko! - sukruto Uvis. - Upe plauks Krutila, jis Daugpilio vytinės tikrai nepražiopsos, jei pasivysim. Bet dabar reikia ir kranto žiūrėti!

- Manau, kad Johanas pėsčias nemaknos! - Zervis prikando lūpą ir pamąstė. - Be to, jis tikriausiai bus ne vienas. Man atrodo, kad jis laive draugų turi, nes labai jau draugiškai visi mane užpuolė.

- Ne draugų, o sėbrų, kurie mano sakalėlius pasidalinti nutarė! - suvaitojo Murliukas. - Žuvo pražuvo ir mano sakalėliai, ir aš, varguolėlis...

- Neraudok, Murliukai, - nutraukė jį Anapas ben Erachas. - Aš žinau, kaip bus. Jį prieš kokį nors kaimą iškels į krantą, o jis arklius nusipirks. Arba pasivogs, jei neturės už ką nusipirkti. O kas mums neleidžia arklių įsitaisyti?

- Pinigai, štai kas neleidžia, gerbiamasis. Mes ne vagys, kad taip galėtume arklius įsigyti.

Anapas ben Erachas mįslingai nusišypsojo.

- Pirksim arklius! - tarė jis. - Ne kitaip. Juk keliaujame į Kuoknesę. Kaime pirksim, mieste parduosim. Gal pasiseks net uždirbti.

Prie pirmojo didesnio Dauguvos pakrantės kaimo jie sustojo, ir Anapas ben Erachas tuojau pat nuskubėjo pas seniūną. Parodė jam savo auksinį žiedą su ypatingu atspaudu, ir tai išjudino šiaip nelabai linkusį talkinti svetimiems seniūną. Netrukus atsirado ir nepeiktini žirgai, ir kol seniūnas krapštėsi pakaušį, stengdamasis įvertinti pirklio beriamą žodžių srautą apie kaimiečių arklių trūkumus, pasirodė, kad jis nejučiomis juos ir pardavė.

Johano medžioklėn leidosi Zervis, Murliukas ir jaunas laivo virėjas vardu Stiopka. Uvis jautėsi geriau. Anapo ben Eracho iš Indijos atvežtas tepalas pasirodė gana veiksmingas, tynis beveik visai atslūgo, tačiau greitai joti jam dar buvo nepatartina. Be to, kažkam reikėjo likti saugoti dar niekam į akį nekritusios statinaitės, kuri, uždengta maišais, tebestovėjo didžiosios kajutės kampe.

Nusistovėję ristūnai pasirodė neturį nė pusės tų trūkumų, kuriuos derėdamasis dėl kainos buvo įžvelgęs Anapas, todėl skriejo net pasismagindami. Nereikėjo jiems nei rimbo, nei pentinų. Saugodami nuo žemai nusvirusių paupio medžių šakų akis, persekiotojai prigludo prie žirgų kaklų. Zervis ir Murliukas buvo prityrę jojikai, jie lėkė tarsi suaugę su savo žirgais, tačiau virėjas Stiopka, išskyrus tuos senus laikus, kai jodavo kaime naktigonėn, raitelio

patirties neturėjo. Todėl kratėsi balne kaip skudurinis ir kentėjo sukandęs dantis. Tiesa, Stiopka buvo atkaklus ir užsispyręs bernas, tad savo bendražygiams tvirtino, jog viskas klostosi kuo puikiausiai ir kad jis greit pripras prie savo žirgo. Apie vidudienį jie prajojo pelkėtą pakrantės ruožą, o netrukus ir švendryną, už kurio praėjusią naktį stovėjo daugpiliečių laivas. Kaip ir reikėjo tikėtis, jo nebebuvo. Švendrynas tęsėsi kiek užmato akis, todėl net nelabai buvo ir aišku, kur daugpiliečių stovėta.

Pirmas už švendryno pakrantės kaimelis buvo itin varganas. Gluosnių šešėlyje glaudėsi vos kelios įkastos į žemę lūšnelės, upės pakriaušėse ganėsi pora ožkų. Kažin, ar čia rastum net menką kuiną! Taigi raiteliai, palodinę piktus, gauruotus kaip meškiukai kaimelio šunėkus, nujojo tolyn. Po to pelkynas baigėsi, ir prasidėjo platūs, gerai įdirbti laukai. Kaimas, kuris atsivėrė prieš akis, buvo nemažas. Virš kuplių liepų kilo naujai statomos ar didinamos bažnyčios bokšto smailė. Prieš kaimą plytinčiose pievose trys vyrai pjovė atolą, ir Zervis pristabdė savo žirgą.

- Ei, vyrai, mes ieškome arkliavagio! Ar girdėjot ką nors apie pavogtus arklius?..

Atolą pjovę vyrai susižvalgė. Vienas iš jų griebė į žemę įbestą šakę ir, atstatęs ją, paėjėjo keletą žingsnių į priekį. Kiti du atžygiavo nešini dalgiais. Neatrodė, kad tas klausimas būtų juos labai nudžiuginęs.

- O jūs kas tokie? Ir iš kur žinot apie arkliavagius?

- Mes nežinom. Mes ieškom jų.

- Gerieji žmonės! - sušuko Murliukas. - Mane irgi apvogė! Mano visą gyvenimą pavogė! Gal žinot apie tuos vagis? Susimildami, išklausykit manęs!

Vienas iš vyrų buvo gerokai vyresnis už kitus. Jis nuleido dalgį, atsirėmė į kotą ir nusispjovė į šoną.

- Šį rytą Bruką pritvatino, kad vos gyvas liko. Ar tie?

- Greičiausiai tie. Kiek jų buvo?

- Tai kad nežinia. Brukas dar tebekliedi. Bet niekadėjai tai buvo tikrai keli, ne vienas.

- O arklius?

- Kiek Brukas jų turėjo, tiek ir pavogė. Du. Ir dar vežimą...

- Ar yra kas vejasi?

- Et! - Vyresnysis dar kartą nusispjovė, šįkart sau po kojomis. - Išjojo keli bernai. Bet sugauk vėją laukuose! Vakar paryčiais ta nelaimė nutiko... O kol pritvatintą Bruką aptiko, kol susigaudė, jų ir pėdos atšalo.

- Ar toli Kuoknesė?

- Bus nuo čia koks pusdienis kelio. Bet tenai arkliavagius karia! Kažin ar jie ten dangintųsi.

Murliukas atsisveikindamas pamojo šienpjoviams ir paragino savo bendražygius, kad šie negaištų laiko.

- Jei vežimą pavogė, tai į Kuoknesę traukia, - samprotavo jis. - Arklius paliks kur nors miškuose. Kas jiems kuinai prieš mano sakalėlius! O kur dar galėtų parduoti sakalus, jei ne Kuoknesėje?

Pirmą kartą po sakalų praradimo Murliukui atgijo viltis juos atgauti.

❖

Juos persekiojančius kaimiečius Ulvaras suklaidino be didelio vargo. Už miškelio siauras, šį rytą dar nevažinėtas keliukas įsijungė į pagrindinį kelią, vedantį iš Sėlpilio į Kuoknesę. Ulvaras paragino arklius taip, kad smėlis tikštų iš po kanopų, ir pasuko į Sėlpilio pusę. Truputį pavažiavęs, sustabdė vežimą ir iškinkė arklius. Po to sukibę vyrai pakėlė vežimą ir apsuko. Pasikinkė vėl ir patraukė link Kuoknesės. Tiesa, nuvažiavo netoli, sustojo tame pačiame miškelyje - pasižiūrėti, ar pavyko apgaulė. Jiems belaukiant, spėjo pravažiuoti dar keli vežimai, prajojo raiteliai, tad pėdsakai dar labiau susimaišė. Pagaliau pasirodė ir persekiotojai. Vienas nulipo žemėn, pasilenkęs patyrinėjo vežimo ratų paliktas žymes ir mostelėjo Sėlpilio pusėn. Šoko į balną ir nurūko, negailestingai plakdamas žirgą, o paskui jį - ir kiti kaimiečiai.

- Kvaili per visą pilvą! - nusijuokė Ulvaras ir patrynė tarp pirštų kabantį ant kaklo žiedą. Jo įsitikinimu, tas keistas mažytis žiedelis su skustaveidžio vyriškio galva jam atnešė laimę. Viskas turėjo baigtis tik gerai!

Abu jį lydintys vyrai numojo rankomis:

- Galėjo ir čia joti, Johanai. Būtumėm susitvarkę...

- Ar jūs kapotis norit, ar uždirbti? Reikia iškišt tuos kumpasnapius, kol dar nenugaišo. Pašerk juos, Starkau!

Starkum pavadintas susiraukė ir įkišęs pirštus burnon pačiulpė.

- Vis man ir man! Kad jie, rupūžės, pirštus kapoja...

- Sušersim ir tavo pirštus, jei bent vienas nugaiš! - drėbė Ulvaras-Johanas. - Irgi mat lepūnėlis... O kas parūpino sakalus, a?

- Jei toks protingas, kodėl ir sakalininko pirštinių nepasiėmei? - suniurnėjo Starkus.

Daugiau ginčytis jis neturėjo laiko, nes bandė apvynioti ranką skuduru taip, kad galėtų ir sučiupinėti mėsos gabalėlį, ir išsaugoti pirštus nuo aštrių snapų.

❖

Saulė jau buvo perlipusi dangaus skliauto vidurį, kai kryžkelę pasiekė trys raiteliai. Murliukas nušoko nuo arklio, o Stiopka iš balno išslydo slyste. Jis naudojosi net menkiausia proga nusileisti ant žemės.

- Atrodo, sukta į Sėlpilio pusę, - patikrinęs ratų vėžes, tarė Murliukas. - Senokai sukta, bet dar aiškiai matyti. Ir raitelių prajota. O paskui važiuota į tą pusę.

- Taip. Sukta į Sėlpilio pusę... - pridėjo Stiopka, nes nenorėjo per daug akivaizdžiai parodyti, jog nulipo tik todėl, kad skaudėjo visa sėdimoji.

Murliukas prikando lūpą ir susimąstęs žvelgė į provėžas.

- Nieko nepadarysi... Tikrai į Sėlpilį važiuota.

- Klausyk, negi manai, kad tam Johanui proto visai trūksta? - paklausė persisvėręs per balną Zervis. - Kur sakalus pavogė?

- Tai gi pats žinai, Krustpilyje...

- O kur buvom sustoję?

- Sėlpilyje.

- Va... Ir ten jau žino, kad sakalai pavogti?

- Kam reikia, tas žino. Ordino muitininkai žino. Visi upeiviai žino.

- Na štai. Todėl ir tu manei, kad Johanas veš sakalus į Kuoknesę.

Murliukas pasikrapštė pakaušį:

- Manyt tai maniau, bet pėdsakai...

- Vaikinas sako, kad Johanas nori mus apmauti! - greičiau už sakalininką susivokė Stiopka. Jis patrynė savo sėdmenis ir lėtai įstatė koją į balnakilpę. - Tik apsimeta, kad važiuoja į Sėlpilį!

Murliukas suplojo rankom. Jo platus veidas nušvito, net ūsai pasišiaušė.

- Apsimeta, nelabasis! Apsisuko kur nors tolėliau ir varo į Kuoknesę. Apsimeta tas galvažudys! Bet manęs jis neapgaus...

- Ne, jokiu būdu jis tavęs neapgaus, - pusbalsiu sumurmėjo Zervis ir pasuko žirgą į Kuoknesės pusę. Stenėdamas į balną įsiropštė ir Stiopka.

- Ar toli ta Kuoknesė? - paklausė jis tyliai. Tačiau ir Zervis, ir Murliukas jau smarkia žingine jojo toli priekyje. Neliko nieko kito, kaip sekti paskui juos.

❖

Artėjant prie Kuoknesės, trobų pakelėse daugėjo. Jau keletą kartų Murliukas siūlė užsukti į jas ir pasiklausti, tačiau Zervis purtė galvą: nėra ko gaišti laiko! Vien prajojant buvo matyti, kad svečių kiemuose nedaug. Bent vežimų nebuvo matyti - tik vienas kitas pabalnotas arklys. Jau pavakare jie prijojo užeigą miško pakraštyje. Didelis dvišlaitis stogas užstojo nemažą kiemo dalį, tačiau nuo kelio matėsi keli vežimai. Zervis mostelėjo ranka ir pasuko žirgą prie sodybos. Murliukas jojo greta. Gerokai atsilikęs nuo jų, iš skausmo susiraukęs, balne svirduliavo Stiopka.

Zervis tiriančiai apžvelgė kieme stovinčius vežimus ir nusivylęs papurtė galvą. Du buvo aukštai pakrauti. Tvarkingai priraišiota manta ženklino, kad keliaujama iš toli. Trečiame buvo padriekta tik truputis šiaudų. Jokių pintinių nė viename nesimatė. Pririšti prie buomo arkliai žiaumojo jiems pamesto šieno kuokštus.

- Paklauskim viduje, - pasiūlė Zervis, pririšdamas savo bėrį prie ilgo buomo. - Gal kas ką matė...

Stiopka nuslydo nuo žirgo, tačiau jo kojos nenorėjo išsitiesti. Ypač kairioji, kuri mėšlungiškai virpėjo. Stiopka susverdėjo, nesulaikydamas drebulio, ir nugara atsirėmė į tuščiojo vežimo šoną.

- Aš!.. Aš pabūsiu prie arklių, - pasiteisino jis, kai Zervis atsigręžė. - Pasaugosiu...

- Nepradings arkliai. Einam, atsigersim nors vandens, - paragino jį Murliukas. - Rupūžyte, bet ir gerklė išdžiūvo!

- Eikit... Aš neištroškęs, - sumurmėjo Stiopka.

Tai buvo netiesa, nes ir jo gerklė buvo tarsi pakulų prigrūsta. Tačiau strėnos peršėjo kur kas daugiau - norėjosi joms bent truputį duoti atvangos.

- Eikit,- nekantriai mostelėjo jis. - Eikit gi pagaliau!

- Žinokis, - truktelėjo pečiais Murliukas.

Užeigos durys užsivėrė, ir Stiopka atsiduso, tarytum nusimetęs nuo pečių sunkią naštą. Dabar jis galėjo nesivaržydamas atsiremti pečiais į vežimą, sulenkti kelius ir plačiai išskėsti kojas. Skausmas, kuris buvo persunkęs visą apatinę kūno dalį, dabar truputėlį atlėgo. Raumenis, visą mielą dieną maigytus ir daužytus žirgui šuoliuojant duobėtais miško keliais, perbėgo keistas virpulys. Palyginus su nenumaldomu skausmu, kurį jis kentė apžergęs savo bėrį, tai buvo tikra palaima, ir Stiopka gal pirmą kartą nuo ankstaus ryto nusišypsojo. "Kad tik jie ten gertų alų-midų ir klausinėtų apie tuos savo sakalus kuo ilgiau..." - pamąstė jis. Tačiau vos spėjo taip pagalvoti, kai šautė atsišovė užeigos durys. Pasigirdo šaižus klyksmas, ir du vyrai išpuolė pro duris: vienas nešinas kirviu, kitas - ilgaašmeniu kovos peiliu. Už jų, plačiai atsivėrus durims, matėsi trečio vyro

nugara. Vyras stovėjo plačiai išsižergęs, susikūprinęs, aukštai pakėlęs kalaviją. Mostelėjo juo, atmušdamas šmėkščiojantį durų angoje kirvį, vogčiom atsigręžė per petį, ir Stiopka spėjo pamatyti raupų paženklintą veidą, retus kaip katino ūsus.

- Išvežkit vežimą! Greičiau, Starkau! - šūktelėjo vyras. Už jo užeigoje skardėjo įtūžę balsai.

Abu iš pradžių iššokę pro duris vyrai bėgo Stiopkos pusėn. Jie, žinoma, matė atsirėmusį į vežimą Stiopką ir jau iš tolo grėsmingai sumosavo ginklais. Ką reiškė tas mosikavimas, buvo aišku ir taip, tačiau pirmasis vyras vis vien sušuko:

- Šalin! Dink!..

Stiopka būtų mielai dingęs - jis būtų sprukęs į kairę, dešinę ar dar kur kitur, tačiau kojos jo neklausė. Visiškai neklausė! Po pirmos, siaubu sustingdžiusios akimirkos jis greit atsikvošėjo, o dešinė ranka pati nuslydo prie diržo, už kurio, kaip ir kiti upeiviai, nešiojosi kirvį. Ranka pati suspaudė kotą ir pati vienu mostu ištraukė kirvį.

- Neljsk! Galvą suknežinsiu! - iškėlęs kirvį, suriaumojo Stiopka baimės ar įniršio sustiprintu balsu. Priekyje bėgęs vyras sutriko. Jis stabtelėjo, nuleido savo kirvį, ir skubėjusiam už jo sėbrui teko pasukti į šoną, kad į jį neatsitrenktų.

- Duok jam! - šaukė tas.

- Pats duok, kad gudrus... - sušvokštė pirmasis ir pažvelgė per petį į užeigos duris.

Antrasis, atrodo, buvo kur kas ryžtingesnis. Pabėgėjo į šoną porą žingsnių ir puolė Stiopką. Šis, sukandęs dantis, iš visos jėgos mostelėjo kirviu. Kliudė tiesiai į atstatyto peilio geležtę. Žvangtelėjo plienas, ir kovos peilis zvimbdamas ir besivartydamas ore nulėkė kažkur už vežimo.

- Prakeikimas! Oi! - sukaukė užpuolikas ir, susiėmęs už rankos, suvaitojo: - Kirsk tam bestijai, Starkau!..

- Pats kirsk, kad gudrus... - nedrįso artintis pirmasis, nors ir apsiginklavęs tokiu pat aštriu kirviu, kaip ir Stiopka.

Tuo tarpu prie užeigos durų padėtis keitėsi. Duris užtvėręs, kalaviju besišvaistąs vyras turėjo trauktis, nes jį, matyt, puolė keliese.

- Vežimą! Vežimą!.. Varykit iš kiemo vežimą, galvijai! - bliaute bliovė jis.

- Aplink! Pro kitas duris! - aidėjo balsai viduje.

Pastatas, surėstas iš didžiulių sienojų su keliais mažyčiais langeliais, buvo bent penkiasdešimties žingsnių ilgio. Kitos durys buvo tolimajame jo gale, netoli tvarto ir daržinės.

- O rupūžės!.. Negaliu daugiau... - suriaumojo gynęs išėjimą vyras.

Jis nuožmiai mostelėjo kalaviju kairėn, švystelėjo dešinėn, atblokšdamas puolančiųjų smūgius, ir šoko į kiemą. Apsidairė ir kaipmat susigaudė, nes puolė ne prie vis dar kirvį iškėlusio Stiopkos, o prie artimiausio žirgo. Kalaviju perkirto pavadį, kuriuo žirgas - Stiopkos žirgas! - buvo pririštas prie buomo, ir stryktelėjo į balną. Matyt jis buvo geras raitelis, nes akies mirksniu apgrežė žirgą ir dingo už užeigos kampo.

- Laikykit! Ten Johanas! - šaukė iššokęs pro duris Zervis. Kitose duryse pasirodė Murliukas. Tarpduryje šmėstelėjo ir kiti užeigos svečiai. Į abu anksčiau išbėgusius vyrus niekas nebekreipė dėmesio. Tuo pasinaudodami, jie persirito per aukštą tvorą ir paknopstom skuodė į mišką.

- Oi, rupūže, rupūžėle... Paleidom! - spjaudėsi Murliukas. - Užklupom ir paleidom!..

- Užtat vežimą Stiopka išsaugojo! - pagyrė Zervis. - Dviejų galvažudžių neišsigando. Vyras!

- Kas man vežimas... Man sakaliukų reikia...

- Neraudok. Turi būti kur nors netoliese.

- Netoliese? Kur netoliese? - Atrodė, kad vargšas Murliukas tuoj pravirks. - Beveik turėjom tą rupūžę... Ir pro pirštus išsprūdo.

Zervis, priėjęs prie Stiopkos, paplojo jam per petį.

- Va, - iškilmingai tarė jis, - per mūsų Stiopką jie vežimą su arkliais prarado. Toliau nelabai pajudės. Juk jie tikriausiai paslėpė kur nors miške sakalus ir atvažiavo čia pasiteirauti, kas, kur ir kaip.

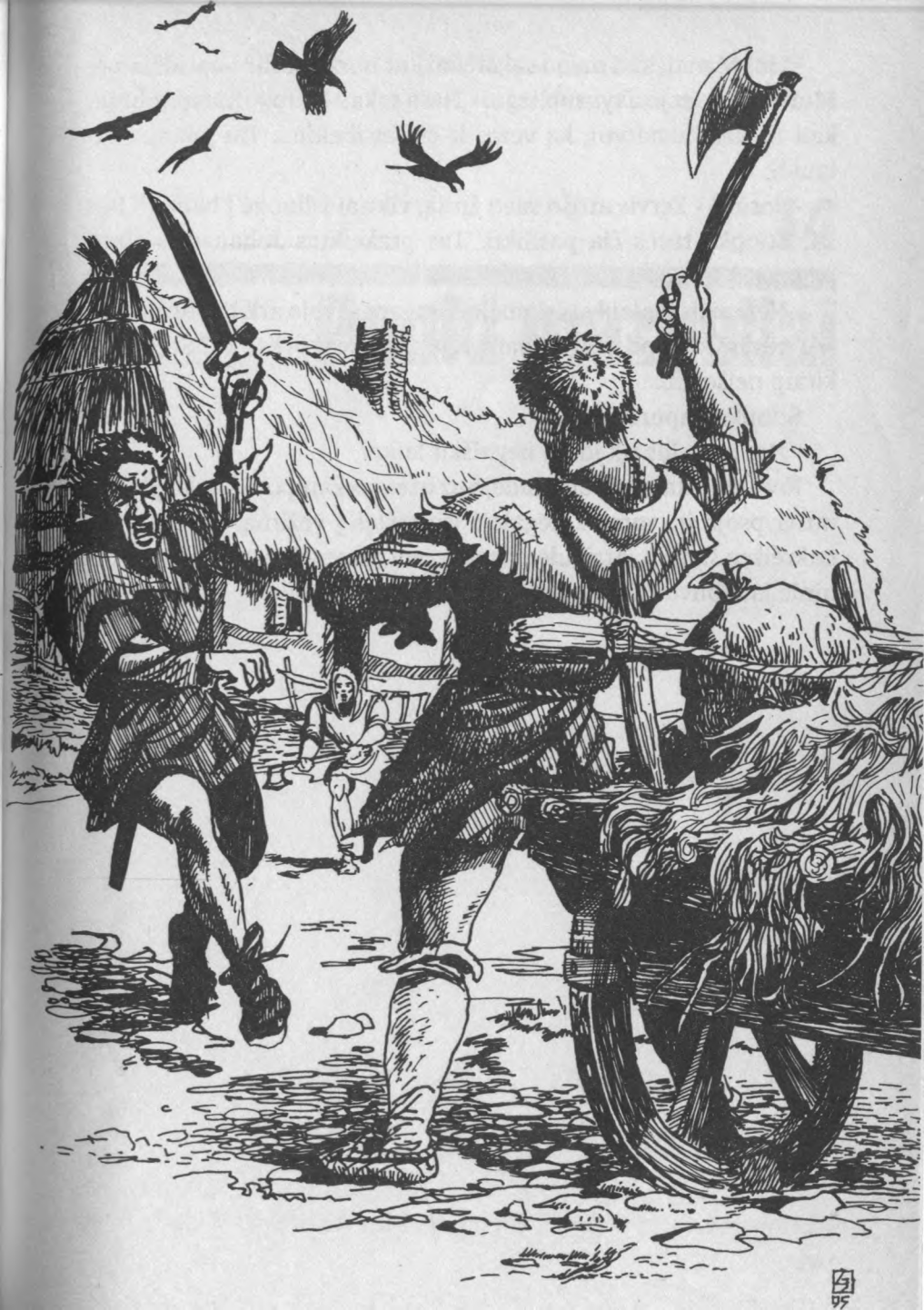

- Oo! Manai, kad mano sakalėliai kur nors netoli? - apsidžiaugė Murliukas, net jo akys sublizgo. - Tiesą sakai! Iškrovė kur netoliese, kad niekas nematytų, ką veža, ir čia atsibeldė... Tai jojam... Ko lauki?

- Josim! - Zervis atrišo savo žirgą, vikriai įsliuogė į balną. - Bet va, Stiopka turės čia pasilikti. Tas prakeiktas Johanas jo žirgą pagrobė.

- Nepražus, palauks, - skubėjo šokti ant savojo arklio Murliukas. - Ar nesupyksi, kad mes skubam, Stiopka? Nesupyksi, ką? Supranti, kitaip neišeina...

Stiopka papurtė galvą:

- Ne, ne... Jūs tik jokit, negaiškit laiko!

Kai arklių kanopos sudundėjo už užeigos kampo, Stiopka plačiai nusišypsojo ir, vargais negalais įsiropštęs į vežimą, atsigulė ant pakreiktų šiaudų. Atsigulė, žinoma, ant pilvo. Nedaug kartų gyvenime jam buvo tekę patirti didesnį malonumą.

14
Penki mazgeliai

Upės krantai akivaizdžiai liudijo, jog šis kraštas užkariautas palyginus neseniai. Visos pilys ir miestukai stovėjo dešiniajame krante. Upės plotis ir srovė juos saugojo nuo dar ne visiškai nukariautų žiemgalių ir nuo ne taip toli gyvenančių lietuvių bei žemaičių genčių. Dešiniajame krante miškai daug kur jau buvo iškirsti, plytėjo dirbami laukai ir pievos, tai šen, tai ten kyšojo šiaudiniai trobų stogai. Kairiajame dar dideliuose plotuose augo neįžvelgiami miškai. Tik kur ne kur juos keitė krūmais apžėlę lydymai ar šienaujamos pievos. Kaimelių ir net pavienių lūšnelių čia beveik nebuvo.

Todėl, kai Uvis pareiškė, jog nori išlipti būtent kairiajame Dauguvos krante, Krutila suraukė kaktą ir aukštai pakėlęs iš nuostabos antakius pažvelgė į jį:

- Ar tau tas galvažudys nebus per stipriai užtvojęs? - paklausė. - Tikrai kairiajame?

- Kairiajame, - patvirtino Uvis.

- Hmm... - numykė Krutila. - Iš tikrųjų, tas guzas, kurį tau įtaisė, jau beveik atslūgęs... Sakai, kairiajame? Kad ten nieko nėra... Ką toj dykynėj pametei?

Aiškinti Uvis neturėjo didelio noro, nes dar prieš įlipant į vytinę Krutila juos užtikrino neklausinėsiąs nei kas jie, nei kur ir ko plaukia. Tačiau, antra vertus, nepatartina duoti peno įtarinėjimams.

- Sakiau juk. Vežam pelkių rūdą, kurią prie Dignojos uždirbom. Noriu iškelti ją prieš Kuoknesę, kairiajame Dauguvos krante.

Viskas, ką sakė Uvis, buvo teisybė, todėl ir jo balsas skambėjo įtikinamai.

- Negi ten yra kalvių?

- Už Dauguvos? Žinoma, yra...

Ir šiuos žodžius Uvis ištarė pakankamai nuoširdžiai, kadangi net abiejuose Dauguvos krantuose kažin ar rastum geresnį kalvį už Ventės Kernių.

- Jei taip, tai... - Krutila atsiduso. - Bet kodėl nenori plaukti iki Rygos? Ir uždirbtum, ir už tą rūdą dvigubai daugiau gautum. Pasilik, gerai? - beveik maldavo vairininkas.

- Negaliu, - atsakė Uvis.

- Vienas nuskendo, kitas pabėgo, dabar judu su bičiuliu laivą paliekat, - suaimanavo vairininkas. - Baisiai vyrų trūksta. Ko gero, ir mano Stiopka amžiams prapuolė...

- Ei, nešnekėk niekų! - įsiterpė prie stiebo sėdėjęs Anapas ben Erachas. Visą laiką žvelgęs į lėtai slenkančius pro šalį upės skardžius, jis dabar atsigręžė į vairininką. - Negali Stiopka prapulti. Neturi teisės! Juk jis joja mano pirktu žirgu!

- Na ir ką?.. - Krutila spjovė per bortą. Šiandien jis buvo visai be ūpo. - Prapuls ir Stiopka, ir žirgas. O Murliukui Polocko kunigaikštis kailį nudirs už tuos sakalus. Viską velniai rauna, štai kas!..

- Stiopka gali ir prapulti, - sutiko Anapas ben Erachas, - bet jo žirgas - jokiu būdu. Anapas ben Erachas dar niekad nėra patyręs nuostolio arklių prekyboje!

❖

Popiečio saulės spinduliai apšvietė virš Dauguvos kylantį rūką. Artėjo ruduo, ir dienos tapo vėsesnės. Už posūkio turėjo būti ir Kuoknesė. Krutilos vytinė stovėjo netoli kairojo Dauguvos kranto, per keliasdešimt žingsnių nuo skardžio. Krantas buvo akmenuotas, tad arčiau priplaukti nepavyko. Statinę teko perkrauti į kalvio Apsingio dovanotą luotą, kuris visą tą laiką, pririštas kanapine virve, plaukė paskui vytinę. Netgi ir luotas negalėjo priplaukti prie pat kranto, tad kelis žingsnius sunkią statinaitę teko ridenti dugnu.

- Rūdai neturėtų pakenkti, - nusprendė Krutila, ir Uvis pritardamas palinksėjo galva.

- Tai ką? Taip ir liksi čia? - paklausė Anapas ben Erachas. Pakrantės šešėlyje jo tamsiai rudos akys atrodė beveik juodos.

- Neilgai. - Uvis sėdėjo atsirėmęs į drėgną statinaitės šoną. - Man žūtbūt reikia rasti Johaną.

- Atkeršyti?

Uvis kilstelėjo galvą. Iš jo veido išraiškos karaimas suvokė, kad šį kartą nepataikė.

- Taip ir maniau, kad tu ne iš tokių, kuriems kerštas svarbiausia. Turi kitą rūpestį, tiesa?

Jie sėdėjo pakrantės krūmuose. Už jų nugaros kilo tamsi rudo molio pakriūtė, upėje neryškiai pro miglą bolavo vytinė. Kiti upeiviai jau buvo grįžę į laivą džiovintis rūbų ir sušilti. Uvis neatsakė į naujojo bičiulio klausimą.

- Kaip sau nori, - tarė Anapas ben Erachas. - Į tavo sielą aš nesibraunu. Bet juk mačiau, kad kažkoks labai svarbus reikalas... Todėl pasiūliau ir arklius pirkti.

- Ne dėl sakalų?

- Jei nori, galime visiems sakyti, kad dėl sakalų. Bet juk ne dėl sakalų jojo tavo bičiulis.

Uvis išrovęs smilgą, lėtai kramtė jos kotą. Virš upės, švilpiančiais sparnais beveik liesdamos miglos juostą, būreliu praskrido antys. Jos nusileido tiesiai į miglą, ir garsiai patiško pakrantės vanduo.

- Man pavogė... - tyliai tarė Uvis, - vieną daiktą.

- Ką gi?

- Žiedą.

- Svarbų?

- Labai svarbų.

- Aa! - Anapas ben Erachas luktelėjo, kol bus daugiau paaiškinta, tačiau Uvis tylėjo. - Matyt, brangus?.. Toks? - Karaimas nusimovė nuo piršto skaisčiausiai spindintį žiedą ir atkišo jį Uviui.

- Gal ir brangus. Net nežinau.

- Aa!.. Matai, šiek tiek ir išsiaiškinom. Jei būtų brangus, pasiūlyčiau tau jį išpirkti. Atiduočiau šitą savo su Indijos deimantu. Bet pinigais, atrodo, to tavo reikalo nesutvarkysi?

Uvis, netardamas nė žodžio, papurtė galvą.

- Juo daugiau aukso-sidabro turi, juo labiau supranti, kad jų galia ribota, - samprotavo Anapas ben Erachas. - Nors kartais tie blizgantys daikčiukai ir praverčia. Net labai. Ir jei tau gali pagelbėti Anapo ben Eracho pinigai... Juk aš tau dar skolingas. Ir to nepamirštu.

- Dėkui. Manau, susitiksim Kuoknesėje...

- Manai! - Anapas ben Erachas pliaukštelėjo delnais ir atsistojo. Jis šypsojosi, o jo balti dantys tiesiog švytėjo. - Ką reiškia - manai?.. Mudu privalome susitikti Kuoknesėje! Krutila ten stovės gal savaitę. O man juk reikia surasti tavo bičiulį ir savo žirgus. Sakau teisybę - prekiaudamas arkliais, dar niekad nieko nesu praradęs. Nenorėčiau, kad tai būtų pirmas kartas.

Kai vytinė dingo skystoje migloje už posūkio, Uvis krito kniūbsčias ant drėgno pakrantės smėlio ir pravirko. Paskutinį kartą jis verkė, kiek pamena, kai vilkdamas sužalotą koją slinko per mišką, skubėdamas perspėti Traupės pilėnus ir savo šeimą apie klastą, kurią rezgė Traupės valdovo žmona ir sūnus*). Tačiau tai buvo skausmo ašaros, kurias suvaldyti kur kas lengviau, negu bejėgiškumo ir nevilties raudą. Net ir nenusirišdamas odinio pasaitėlio, Uvis žinojo, kad ant jo liko tik penki mazgeliai. Vos penkios dienos teliko iki tos baisios akimirkos, kai jo motiną ir sesutę išves iš kalėjimo pilies bokšte ir pririš prie įkastų į žemę stulpų, kai susirinks Kuoknesės miestelėnai ir nekantraudami lauks, kada budelis padegs laužą.

Nebeliko laiko dvejonėms, reikėjo veikti. Uvis nusišluostė ašaras ir apsižvalgė. Molio pakriūtė už keliasdešimt žingsnių pasroviui beveik statmenai leidosi į vandenį. Pakrante tikrai niekas neužklys į šią mažytę įlankėlę, kurią Uvis nusižiūrėjo dar iš vytinės denio. Jis nurideno statinaitę giliau į karklyną, peiliu ir akmeniu gana greitai atmušė dugną ir išvertė jos turinį ant balto smėlio. Įkypuose popiečio saulės spinduliuose visomis vaivorykštės varsomis sutviskėjo sužaižaravo įvairiaspalviai akmenėliai, sublizgėjo auksas ir sidabras. Čia buvo ir sunkūs auksiniai žiedai, ir riešuto dydžio

---

* Apie tai skaitykite Skomanto knygoje "Atpildo strėlė"

raudonų akmenėlių vėriniai, ir paauksuotos taurės, kokias jis vaikystėje per mišias matė Rygos katedroje, ir vingriais raštais papuoštos sidabrinės apyrankės, ir daug daug kitokių papuošalų. Uvis nemėgo nei aukso, nei sidabro, toks pomėgis pagaliau ir nepritiko tikram vyrui, tačiau ši spindinčių brangenybių krūva turėjo ypatingą - dviejų žmonių gyvybės vertę. Dviejų brangiausių jam šiuo metu žmonių - motinos Medeinos ir jauniausios sesutės Gailės.

Uvis iškasė peiliu nedidelę duobę, sukrovė į ją Žvelgotės lobį ir ant viršaus užritino akmenį. Tuščią statinaitę paleido pasroviui. Tada sėdo į luotą ir atsistūmė nuo kranto.

15
Kuoknesėje

Vytinės priekyje stovintis Anapas ben Erachas pagyvėjo, kai pro žaliuojančių medžių lapiją prasišvietė Kuoknesės pilies sienos ir kyštelėjo aukštas bažnyčios bokštas. Kiek akis užmato, išilgai sukaltų į smėlėtą upės dugną ąžuolinių krantinės baslių juostos suposi laivai. Tvoskė derva, laužo dūmais, silkėmis. Trilinkai susirietę krovikai siaurais tilteliais tampė sunkius maišus, dėžes, rideno statines. Dulkių kamuoliais apsisiautę, išilgai prieplaukos nukaukšėdavo raiteliai, nugirgždėdavo vežimai. Prieplaukos tvarkdarys, niūraus veido, su kalaviju prie šono, drūtas vyriškis ilgai ieškojo polockiečiams vietos. Jis piktai kažką niurnėjo, suraukęs melsvą, gyslutėmis išvedžiotą nosį.

- Velnias čia jus neša! - šniaukrojo tvarkdarys. - Lyg iš kiauro maišo. Savų laivų neturiu kur kišti!

Tvarkdarys pūtėsi, raudo - atrodė, kad tuojau sprogs lyg besineriantis iš kiauto vėžys, bet, pajutęs į saują įspraustą Anapo ben Eracho pinigėlį, atlyžo. Tuoj atsirado vytinei vieta tarp danų barko ir sukrypusios, nežinia kam priklausančios irklinės kamegos. Vos vytinė spėjo prisišvartuoti, kai atkurnėjo skustu pakaušiu vienuolis. Jis rinko aukas antrajam Kuoknesės katedros varpui. Skustagalvis apėjo visus polockiečius, kiekvienam pakišdamas medinę skrynelę su siauru plyšiu monetoms mesti. Didžiuma polockiečių buvo ne to tikėjimo ir žegnojosi pradėdami nuo dešinio peties, tačiau priėmė tai kaip dar vieną Kuoknesės valdžios muitą, todėl nemurmėdami rausėsi savo kapšuose. Vienuolio rankos tirtėjo, sprandas prakaitavo. Kai aukų rinkėjas nešėsi savo pasunkėjusią skrynelę į krantą, vos nesusidūrė su Murliuku.

Vienuolis pakišo aukų skrynelę ir jam.

- Tai mane šelpti reikia, šventasis broli, - atsiduso Murliukas. - Aš labiausiai iš visų nuskriaustas...

Kai Murliukas užlipo ant vytinės denio, jį tuoj pat apspito upeiviai. Murliukas liūdnai porino apie tai, kaip pasuko keliu į Kuoknesę, kaip pagaliau aptiko užeigą, kurioje gerklę vilgė Johanas su bendrais, kaip jie tamsiame kampe sėdinčio Johano iš karto nepastebėjo, o tas spėjo išsprukti ir jau būtų išdardėjęs su visu

vežimu, bet Stiopka jį narsiai apgynė, kaip po to jiedu su Zerviu kiek įkerta vijosi vagį, bet vis dėlto pametė jo pėdsakus vidury miško.

- O kurgi Stiopka? - paskubėjo paklausti vaikinas, kuriam teko už jį virti valgyti visai įgulai.

- Bus... Jis tik ne toks greitas, kaip anksčiau būdavo...

Iš tiesų, lenta į viršų, lėtai kilnodamas nesilankstančias kojas, lipo ir Stiopka. Užkopęs į laivą, atsiklaupė ir pabučiavo denį.

- Niekad daugiau laivo nepaliksiu! - pareiškė jis vargais negalais atsistojęs. - Arklys - tai šėtono išmonė, ne kitaip. Broleliai mieliausieji, pagaliau įsitikinau, kad žmogui skirta tik laivais keliauti!

- Arklį gali vadinti kaip tinkamas, - pastebėjo Anapas ben Erachas. - Tačiau atmink, kad tai mano arklys!

- Rasit Johaną - rasit ir arklį, - numojo ranka Stiopka.

- Arkliai, tiesą sakant, dabar net keturi, - tarė Murliukas. - Zervis juos gale turgaus saugoja. Du buvo į ratus pakinkyti, tai juos irgi pasiėmėm.

- Bet juk tai vogti arkliai! - šūktelėjo karaimas. - Anapas ben Erachas vogtais arkliais neprekiauja. Dabar tai jau tikrai reikia surasti tą Johaną. Ir kuo greičiau!

- Turime pasitarti, kaip jį sugauti, - pasiūlė Krutila. - Į valdžią neverta nė kreiptis - vokiečiai vieni kitus užstos.

- Pirmiausia reikia surasti Daugpilio laivą, - burbtelėjo Stiopka, besikasydamas strėnas.

- O kas paskui?

- Apgulsime iš visų pusių, įsiveršime, apdaužysime snukius! Kaipmat mums išklos, kur tas Johanas! - karščiavosi Murliukas.

- Pasakyti - labai paprasta... Apgulsim, apdaužysim!.. O jie pasikvies uosto apsaugą, kareivius iš pilies. Kaip teutonams įrodysi, kad tave apvogė, kad turi teisę snukius daužyti?

- Man regis, teks palaukti, kol Johanas sakalus neš parduoti, - pasakė Anapas ben Erachas.

- Girdėjau, po penkių dienų, per šventą Bernardą, Kuoknesėje bus mugė.

- Cha, cha! Ne toks Johanas kvailas - mugėje rodytis! Vagis viešai pirkėjų neieškos...

Vyrai, besiūlydami kiekvienas savo būdą nutverti Johaną, vos nesusimušė. Krutila staiga pakėlė ranką ir įsakmiai tarė:

- Pirmiausia visi einate ieškoti laivo. Aptikę nekrėskit kvailysčių, o iš karto ateikite pas mane. Tada ir nuspręsim, ką daryti toliau.

Po saulėlydžio sutirštėjęs rūkas nugulė ne tik upę, bet paslėpė ir laivus. Iš baltos it pienas miglos vaiduokliškai kyšojo vien stiebų viršūnės. Net žmonių balsai suduslėjo, tapo neatpažįstami. Staiga Murliukas išgirdo, kaip kažkoks nematomas rūke upeivis keikėsi:

- Greičiausiai taip prisisprogo smuklėj, kad ir kelio į laivą neberanda. Dirbk dabar už du...

- Nepaglostys jo komtūras! - atsiliepė kitas balsas.

- Et, pats žinai... Nors ir krikštytas, bet vis pagonis.

Murliukas pastatė ausis. Prigludo prie namo sienos, lėtai slinko artyn, kol pro miglą įžvelgė ir patį laivą. Dabar balsus galėjo girdėti aiškiau.

- Na ir sukčius tas Johanas! - samprotavo upeivis, kraustantis sunkias dėžes iš laivo paskuigalio į priekį. - Kaip mūsų škiperis savo laive tokį ir pakenčia! Ir tuos jo sėbrus...

- Niekur nesidėsi... Pats komtūras vagišiais atsikratė, į mūsų vytinę atgrūdo... Komtūro žodis - mūsų Brandefontui įstatymas...

Murliukas gerai įsidėmėjo, kur stovi laivas, ir paknopstom leidosi atgal. Kad nors nepamiršus: priešais Daugpilio vytinę - raudonų plytų namas, o visai šalia - aukšta rietuvė lentų!

❖

Uvis spėjo persiirti per Dauguvą prieš miglai sutirštėjant. Ko gero, būtų net pasiklydęs, nes, jau nutolus nuo kairiojo upės kranto, ilgai kyšojęs prieš akis bažnyčios bokštas staiga ėmė tirpti akyse, kol visai pradingo, tarsi jį būtų uždengusi balkšva marška. Netrukus prapuolė ir abu krantai. Gerai, kad srovė rodė kryptį, o netrukus pasigirdo ir miesto triukšmas. Uvis smagiai yrėsi ton pusėn, ir kai jau atrodė, kad nusiirta per toli, kad garsai silpnėja, prieš pat akis staiga išniro į upės dugną įkaltas apmaurojęs stulpas, už jo - dar

keli. Dešinysis krantas! Čia buvo ardomi atplukdyti upe sieliai. Vieni rąstai, suversti krūvon, dar mirko pačioje pakrantėje, o kitur jau stūksojo tvarkingai sukrautos rietuvės. Netoliese girdėjosi ir garsai, į kuriuos Uvis taikė. Pokšėjo, zvimbė, kaukšėjo, dūzgė, cvaksėjo aplink, tarsi čia darbuotųsi visas tuntas dailidžių ar stalių.

Paslėpęs luotą už suverstų rąstų, Uvis nuėjo garsų link. Pataikė tiesiai į laivų dirbtuves. Vienmarškiniai vyrai, užlipę ant storiausio rąsto, paguldyto ant aukštų ožių, ilgais pjūklais pjovė storas lentas. Šalia kiti tas lentas tašė ir obliavo. Erdvioje pašiūrėje lyg milžiniškos lydekos griaučiai riogsojo pradėtas statyti laivas. Pradėję nuo dugno, dailidės jau aptraukinėjo tuos griaučius kvepiančiomis mišku pušinėmis storomis lentomis. Po to jie užkamšys plyšius pakulomis, kelis kartus apipils verdančia derva, ir laivo dugnas taps sandarus. Aplink pašiūrę buvo lyg ir šviesiau, tarsi dervos ir pjaunamų pušinių lentų kvapas būtų išvaikęs krantą užgulusią miglą.

Netoli pakrantėje suverstų rąstų krūvos stovėjo dviem jaučiais pakinkytas vežimas, į kurį vos matomas rūke vyriškis krovė beržinius rąstelius. Prieš dėdamas į vežimą, pakilodavo juos, tarsi bandydamas iš svorio atspėti, ar rąstelis pakankamai išdžiūvęs, ir kai kuriuos mesdavo atgal į krūvą. Kai rūkas akimirkai praretėjo, Uvis krūptelėjo: žmogus buvo su ilgu berankoviu odiniu apsiaustu, o jo veidą dengė odinė kaukė su išpjovomis akims ir burnai. Uvis buvo matęs tokį žmogų Rygoje. Taip rengdavosi budeliai, kurių veidų niekas neturėjo teisės matyti.

Uvis nusigręžė. Dešinė ranka pati nusileido ant kabančio prie diržo peilio rankenos, tačiau iš rūko išniro dar vienas vyriškis, nešantis ant peties ilgą, bent dviejų sieksnių, rąstelį su nusmailintu galu. Rąstelis buvo baltas, ir dar drėgnas, matyt, nuo jo ką tik buvo nuskusta žievė.

- O kur antrasis stulpas, Augustai? - nekantriai paklausė budelis.
- Vienu važiavimu paimčiau.

- Dar žievė nenulupta, Hakenai, - atsakė Augustas ir įdiržusiu delnu nusišluostė kaktą. - Kol susikrausi, paruošiu.

- Tokiam staliui kaip tu, nulupti žievę - juokų darbas! - Juk prašiau dar vakar, kad būtų abu! - burbtelėjo budelis.

Vėl atplūdo rūko banga, uždengdama vežimą ir abu vyriškius. Uvis įkišo ranką į užantį, pačiupinėjo odinį pasaitėlį. Negali būti, kad Žvorūnė neišgelbėtų motinos ir sesutės! Jei Žvorūnė leido rasti lobį, jei Perkūnas sukėlė audrą, kad sustotų Krutilos vytinė, jei upių dievai leido atplukdyti išpirką beveik iki pat Kuoknesės sienų, tai leis ir išgelbėti. Galima nudurti budelį, bet vietoj jo paskirs kitą. Lieka tik pasikliauti dievų valia. Juk buvo pasakyta tame užkeikime, kurį perdavė jiems senasis Pluncis:

Žvorūne, dievaite,
Teutoną prakeiki,
Kad akys apžilptų,
Ir protas aptemtų,
Kad žvelgtų į lobį,
Bet jo neregėtų, -
Žvelgotė taip prašo...

Taip ir buvo, kaip prašė protėvis Žvelgotė. Taip ir bus, kaip nutars dievai.

Pūstelėjo vėjas, apnuogindamas įkaltų į upės vagą stulpų eilę, tarsi nurodydamas, kuria kryptimi reikia eiti Uviui. Jis nusigręžė nuo baltu rūko tumulu aklinai uždengto vežimo, prie kurio vis dar ginčijosi dėl rąstelių budelis Hakenas su staliumi Augustu, ir nužingsniavo miesto link. Reikėjo skubiai susirasti Polocko vytinę. Gal Zerviui su Murliuku pavyko pagauti tą Johaną?

Greitai pasirodė pirmieji prieplaukos laivai, o netrukus Uvis išvydo ir vytinę, kuria jie keliolika dienų plaukė iš Dignojos.

- O! - sušuko, išvydęs Uvį, vairininkas Krutila. - Sveikas gyvas! Greitai mūsų pasiilgai!

Zervis paklausė:

- Ar viskas tvarkoj?

- Geriau tiesiai sakyk, ar pagavot? - pertraukė jį Uvis.

- Gaudyk vėją laukuose... - liūdnai atsakė Zervis, o Krutila pridūrė:

- Matai, kaip yra. Johanas su vogtais sakalais kažkur netoli miškuose tūno, o jo sėbrai prisišvartavę pačiame uosto gale. Laukia, matyt, kol tuos sakalus parduos...

- Jei tas vagis neparduos mano paukštelių nusimanančiam žmogui, jie nugaiš! Be jokios abejonės, nugaiš, - vėl vos nepravirko Murliukas. - O ką toks ilgapirštis gali nusimanyti apie sakalų priežiūrą... Aiman, aiman!

- Pakaks žliumbti, - nekantriai mustelėjo Krutila. - Žinom, kad jie kažkur netoli, turime stiprių vyrų ir dar turime galvas ant pečių. Reikia tik nežiopsot. - Patylėjęs vairininkas kreipėsi į Uvį: - Tu juk moki vokiškai kaip tikras rygietis, ar ne?

- Taip man žmonės sako, - linktelėjo Uvis.

- Tai va! Johanas norės tuos sakalus parduoti. Vadinasi, reikia jam suteikti progą. Tik pirmiausia sergėkim, kad jis iš mūsų panosės neprasmuktų kur nors toliau Kuoknesės, pavyzdžiui, į Rygą.

- Su mano žirgu, priminsiu! - pastebėjo Anapas ben Erachas.

- Vienas mano sakalas trijų tavo kuinų vertas, - vis dar šniurkštė nosim Murliukas.

- Bus Ulvaras, bus ir sakalai, ir žirgas, - tęsė Krutila, durdamas pirštu į Zervį. - Tai va - judu su Murliuku visą naktį sergėsite Daugpilio vytinę, nes Johanas tamsiu metu gali bandyti pas juos užsukti pasitarti. O mudu su tavimi, Agafonai, - vairininkas vėl dūrė pirštu į Uvį, - einam į miestą!

❖

Na ir žvarbumas to rūko!.. Glitūs jo liežuviai laižo akmenines namų sienas, palikdami drėgnas drūžes. Gūdžiai kaukši praeivių žingsniai miegančiame mieste. Krutila atidžiai nužvelgia kupinus pavojų tarpuvarčių nasrus. Jaunystėje, po susidūrimo su Kuoknesės galvažudžiais, jis visam gyvenimui įsigijo ženklą. Gilus randas kaktoje nuolat priminė iš pasalų kyštelėtą peilį. Pilnas klastos ir

netikėtumų šis teutonų valdomas miestas. Už tvirtovės sienų vadai rezga pinkles, rūpindamiesi, kaip išplėsti Ordino valdas. Giliuose požemiuose naktį darbuojasi budeliai, o prie sienų prirakinti kaliniai meldžia, kad šią naktį nebūtų jų eilė. Eidamas neapšviesta aikšte, saugokis, kad neatsitrenktum į sustirusias pakaruoklių kojas... Štai ir gilus griovys su skersai permesta lenta. Krutila perbėgo lieptelį ir atsidūrė šalia drėbtos iš molio lūšnos. Tris kartus bumbtelėjo kumščiu į duris.

- Kas ten? - pasigirdo iš priemenės.

- Tai aš, vairininkas Krutila!

Subrazdėjo atstumiamas skląstis, ir vyrai peržengė slenkstį. Šeimininkas ilgai daužė skiltuvą, kol įžiebė ugnį. Pastatęs ant stalo lajinę spingsulę, pasodino svečius. Gelsvoje šviesoje sušmėžavo šeimininko veidas. Tvankioje patalpoje čirpė svirplys.

- Labai vėlyvas svečias, - santūriai atsikrenkštė šeimininkas.

- Nepyk, Zilgalvi, kad sutrukdžiau saldų miegą, - atsiprašydamas palietė platų lyg kultuvė šeimininko delną Krutila. - Svarbus reikalas mane viduryje nakties atvijo. Va čia mano bičiulis, kurį vadink Agafonu. O čia Zilgalvis, geriausias siuvėjas visoj Kuoknesėj.

- Jau ko nors prireikė, jei taip giri, - burbtelėjo Zilgalvis. - Tai klok, kokia bėda atvijo. Juk be reikalo nepasirodai...

- Ar mudviejų niekas negirdi?

Zilgalvis papurtė galvą, bet dėl viso pikto privėrė kito kambariūkščio duris. Dabar senam savo pažįstamam, pas kurį praplaukdamas neretai užsukdavo, Krutila galėjo iškloti savo reikalą.

- Su kitomis prekėmis vytinėje ši kartą vežėmės ir medžioklinius sakalus, - tarė jis. - Juos laivo savininkas, Polocko kniazius, liepė pelningai parduoti. Kuoknesės ir Rygos didikai rieškučiomis auksą seikėja, kad tik įsigytų tokį mokytą paukštį.

- Nesuprantu, kur tu kreipi... Didikus pažįstu tiek, kiek jiems siuvu, o pats sakalų pirkti nesiruošiu - kišenė neneša...

Krutila atsiduso:

- Supranti, Zilgalvi, tuos mūsų sakalus pakely pavogė...

- Še tau! - kilstelėjo tankūs Zilgalvio antakiai. - Kas pavogė?

- Ir šitą mano bičiulį vos nepritvojo... Vienas toks galvažudys.

Zilgalvis dar kartą pažvelgė į Krutilos atsivestą jaunuolį.

- Kad, atrodo, jis pats nepėsčias.

- Čia trenkė, - parodė Uvis į pakaušį. - Iš pasalų. Prisileidau, nes jis kilęs iš mano krašto.

- Oo! Tokius tai reikia galabyti be gailesčio! - ir taip siauros siuvėjo akys dar labiau prisimerkė. - Tokių pasalūnų neapkenčiu! Tai ko gi jums, vyrai, reikia? Kuo galiu padėti?

- Nedaug mums reikia. Tik šiokių tokių drapanų. Tokių, kurių nesigėdytų net pats baronas. Ir kurios šitam vaikinui tiktų.

- Tokios drapanos brangios! Neįpirksite! Gelumbė ir šilkas...

- Mums tik vienai dienai reikia, Zilgalvi. Tik pasiskolinti. Tu juk siuvi visiems tiems pasipūtėliams, kurie ant kalno gyvena!

Zilgalvis atsainiai numojo ranka.

- Sakai, kad jam tiktų? Tokių tikrai neturiu.

- Tai pritaikysi. Tu ne be reikalo geriausias siuvėjas Kuoknesėje!

Zilgalvis atsiduso ir lėtai atsistojo. Pakėlęs spingsulę, atidžiai nužvelgė Uvį, kažką murmėdamas po nosim.

- Turiu čia tokį rūbelį, vienas baronas užsisakė. Ūgis būtų tas, bet vokietis storesnis, o pečiai ne tokie platūs.

- Zilgalvi... Ką gi tau reiškia?.. Čia praplėtei, ten suėmei!

- Na.. Per dieną - kitą...

Krutila atsistojo, griebė savo draugą už peties, papurtė.

- O naktis kam? - paklausė. Pakelk savo abu sūnus, pakelk pačią... Iki ryto laiko daug! Ir dar, Zilgalvi: gražiai aprenk ir savo sūnus. Jei mano bičiulis - vokietis baronas, tai jam reikia ir tarnų... Bus atsilyginta - turtingas pirklys tuos sakalus prarado!

16
Spąstai

Kai iš nugulusio ant upės rūko kyštelėjo purpurinis saulės skritulys, prieplaukon įjojo naujais rūbais tviskantis didikas. Laikydamiesi už pasidabruotų balno kilpsaičių, iš šonų žingsniavo du puošniai apsirengę tarnai. Vos juntamas vėjelis žaidė ryškiose povų plunksnose, kurios su kiekvienu žingsniu švytravo prie tarnų skrybėlių. Raitelis su palyda sustojo ties Daugpilio vytine. Vienas tarnų išsitraukė medžioklės ragą, garsiai sutrimitavo.

Svečių pasitikti išbėgo pats škiperis Brandefontas. Jis buvo susiveržęs pilvą auksu siuvinėta juosta, užsidėjęs kiek nubrizgusią veltininę kepurę. Atvykėlis, rimbo kotu kilstelėjęs platų savo aksominės skrybėlės brylių, išdidžiai pažvelgė į škiperį. Numetė tarnui pavadį ir taisyklinga vokiečių kalba atsainiai tarė:

- Guten Morgen! * Esu baronas fon Gliukenas.

Brandefontas pabandė kažką išstenėti, tačiau iš didelio uolumo net užspringo:

- Gerbiamasis ba... ba... barone... Mano laivas jūsų paslaugoms!

- Tavo laivo man nereikia, - lėtai tardamas žodžius, atsakė didikas. - Mane domina, ką gero turite parduoti. Esu medžiotojas, ir man reikalingi geri sakalai. Gal kartais atgabenote medžioklinių paukščių iš klaidatikių žemės?

- Turim... - išsižiojo škiperis Brandefontas, bet nesuprantamas įtarumas užspaudė jam gerklę ir jis, atsikosėjęs, pasitaisė: - Turim sabalų kailių, jūsų malonybe! - Pagalvojęs dar pridūrė: - Žiemą sumedžioti klaidatikių kraštuose, plaukas glotnus, net spindi!

- Tu, atrodo, turi ausis, žmogau? Taip? - baronas fon Gliukenas suraukė nosį, tarsi būtų užuodęs ne itin malonų kvapą. - Sakiau gi, kad sakalų ieškau, o ne sabalų.

- Jūsų malonybe, čia, man regis, kaimiečiai, - įsiterpė vienas iš tarnų. - Ką jie gali nusimanyti apie sakalus?

- Ja, ja... Schade...** - palinksėjo galva baronas ir lyg tarp kitko išsitraukė sunkų odinį kapšą, pakilojo ant delno ir vėl įsidėjo į

* Labą rytą! (*Vok.*)

** Taip, taip... Gaila... (*Vok.*)

kišenę. Žvangtelėjo pinigai, kurie, sprendžiant iš garso, galėjo būti tik auksiniai. - Jojam prie kito laivo!

Jis apgręžė žirgą. Tarnai, laikydamiesi už balnakilpių, taip pat pasisuko ir oriai nužingsniavo šalia savo šeimininko žirgo.

Brandefontas pakramtė lūpą ir staiga atgavo žadą.

- Jūsų malonybe!- šaukė jis, bėgdamas permesta nuo laivo lenta į krantą. - Pa... pa... palaukit... Tik palūkėkit!

Baronas ramiai sau jojo toliau, o Brandefontas pribėgęs stvėrė tarnui už alkūnės:

- Pa... pa... palaukit tik truputėlį.

- Ko nori šis kaimietis? - atsisuko baronas fon Gliukenas į savo tarną. - Berods su juo viską išsiaiškinome?

- Bet, jūsų malonybe, aš juk nesakiau, kad neturiu sakalų...

- Tu sakei, kad turi sabalų, žmogau! - pasipiktinęs tarė baronas. - Aš juk ne kurčias!

- Bet aš turiu ir sakalų! - beveik maldaudamas sušnibždėjo škiperis.

- Turi?

- O taip! Net tris, jūsų malonybe. Pačius geriausius sakalus iš klaidatikių žemės!

- Parodyk.

- Taip. Bū... būtinai parodysiu... Tik...

- Tik kas?

- Jie ne čia. Tai yra - čia, bet ne laive.

Baronas fon Gliukenas atsiduso.

- Žmogau, aš ir taip daug laiko čia išeikvojau. Aš neturiu laiko žaidimams. Jojam prie kitų laivų, Hansai.

- Tikrai turiu! Ir puikūs. Nesigailėsite. Vienas net iš stepių atvežtas, iš totorių žemės...

Baronas kilstelėjo antakius ir tyliai švilptelėjo.

- Ar mėgsti savo veidą, žmogau? - paklausė jis, rimbu lengvai palytėdamas Brandefonto skruostą. - Taigi, jei man sumelavai, tai būsiu priverstas tavo veido išvaizdą stipriai pakeisti. Su šitu. Ar supratai?

- Taip, jūsų malonybe. Tegul mano laivas prakiūra, jei nekalbu teisybės. Turiu sakalų! Tik duokit progą jums parodyti.

- Progą?.. - Baronas susimąstė. - Na, jei vienas paukštis iš totorių stepių, tai gal ir apsimoka. Ar žinai, kur Hiršvaldo laukai?

- Ne, deja, ne, jūsų malonybe...

- Tai mano Hansas tau parodys. Ten mano medžioklės plotai. Gera vieta išmėginti sakalus. Katės maiše aš neperku.

- Suprantama ir pagirtina, jūsų malonybe.

- Kai saulė persiris per vidudienį. Supratai?

- Reikės paskubėti... Hm. Taip, jūsų malonybe, supratau!

- Tai negaišink manęs, jei supratai!

Baronas fon Gliukenas tik truputėlį kilstelėjo savo povo plunksnom papuoštą skrybėlę, o jo žirgas jau oriai kaukšėjo atgal krantine.

Škiperis Brandefontas nukėlė veltininę kepurę, ir kai didikas su palyda dingo už posūkio, nusišluostė prakaitą.

- Na, ir pasisek tu man taip! - sumurmėjo jis. - Už tai bent vieno sakalo auksas - mano. Ir kaip tik to - iš totorių stepės.

❖

- Pala, pala, vaikėze, - suniurzgė Ulvaras. - Ne taip greitai!..

Priekyje žingsniavęs barono tarnas Hansas abejingai gūžtelėjo pečiais:

- Pirma skubinai, o dabar, kai sakau, kad čia pat barono medžioklės laukai, vėl nepatenkintas.

- Tylėk, vaikėze!

Šis dailiai aprengtas, iš aukšto žvelgiantis į jį jaunuolis tiesiog siutino Ulvarą. Siutino ir jo ori laikysena, ir šaltas mandagumas, kuris turbūt reiškė panieką, ir net jo tvarkinga, tarsi ką tik iš siuvėjo apranga. Jei iš pradžių Ulvaras dar šiek tiek abejojo, tai šis jaunasis dabita jo nuogastavimus galutinai išsklaidė. Toks ir turėjo būti turtingo barono tarnas. Nors, tiesą sakant, abejones išsklaidyti

padėjo ir uodai. Miške Ulvarui teko tūnoti užpelkėjusiuose krūmuose, pasiklojus eglišakius, kad neįsmegtų gilyn į dumblą, ir užsidengus galvą avikailiu, kad mirtinai neužkapotų uodai. Vieta saugi, nenuginčysi, nes, išskyrus uodus, niekas į tą krūmais apaugusią pelkę nelindo, tačiau kiek galima kentėti, ypač tuo metu, kai sėbrai landžioja po Kuoknesės užeigas ir geria būsimo pelno sąskaita?

Užtat, kai Starkus atėjo su žinia, jog atsirado kažkoks išsipustęs baronas, kuris įsigeidė sakalų, Ulvaras nuvijo į šalį savo įtarimus. Iš pradžių dar buvo nusprendęs pasiųsti Starkų, bet, sužinojęs, kad tas baronas, atrodo, aukso turi daugiau negu proto, tuoj pakeitė nuomonę. Antra vertus, kuo gali pasitikėti? Niekuo negali pasitikėti šiais laikais, štai kokia buvo jo nuomonė, todėl ir teko žygiuoti pačiam. Išties gerai, kad greit atsirado pirkėjas, nes prie arklio balno pririštose pintinėse besisupantys sakalai nyko tiesiog akyse. Nebelesė net žalios mėsos, o jų plunksnos pašiurpo, akys, anksčiau tokios skvarbios, tarsi apsitraukė balkšvu šydu.

- Va čia stovėk ir nejudėk, vaikėze! - burbtelėjo Ulvaras ir grįžo prie sėbrų, kurie vedė vienintelį likusį arklį. Starkus klausiančiai į jį pažvelgė.

- Va, šis vaikigalis sako, kad toje Hiršvaldo pievoje, už krūmų, jis ir laukia, - paaiškino Ulvaras. - Tai aš manau, kad verta nueiti. Eisiu, žinoma, vienas, jūs čia liksit sergėti.

- Ar su sakalais eisi, Johanai?

- Negi su špyga? Baronas sakė, kad nepamatęs jų nepirks.

Starkus papūtė lūpas. Leisti vieną Johaną jam nesinorėjo. Jei tas krikštytas žemaitis vienas už krūmų derėsis dėl kainos, kaip sužinosi, kiek jis sulygo?

- Gal geriau eikim visi, - pasiūlė jis.

- Ar tu turi proto, ar ne? Jei mes visi nužygiuosim į pievą, jis gali ir išsigąsti tokių gražuolių, kaip judu! Žinoma, aš pirma pasižiūrėsiu, kiek ten jų yra, o jūs iš toliau pasaugosit.

- Negi bijai, Johanai?

- Iš priekio aš nė velnio nebijau! - Ulvaras paglostė savo kalavijo rankeną. - O tuo labiau kažkokio nupiepusio barono. Bet reikia saugoti ir nugarą. Va čia tai jau jūsų pareiga. Supratai?

Starkui neliko nieko kito, kaip palinguoti galvą.

Ulvaras įkišo ranką į užantį ir suėmęs piršais patrynė prie krūtinės kabantį žiedą. Kad tik pavyktų išsiderėti gerą kainą! Vis tiek reikės kažkiek užmokėti šitiems vyrukams, o gal net ir škiperiui Brandefontui. Bet kiek užmokėti - čia tau jau nuspręs jis pats! Ir Ulvaras, paėmęs žirgą už pavadžio, nužingsniavo link tos pievos, kur jo laukė dosnus atlyginimas už sakalus. Ir ne tik už juos.

Sargybinių būrio viršininkas Brutenas kilstelėjo savo šviesius antakius ir su nauju susidomėjimu pažvelgė į stovintį prieš jį suvargusį pusamžį vyrą su nukarusiais ūsais.

- Apie pavogtus sakalus nieko negirdėjau, bet, sakei, jis dar ir arkliavagis?

- Taip! - Murliukas nurijo nuoskaudą, tačiau suprato, kad neverta aiškinti apie didįjį jo gyvenimo praradimą. Nebuvo kada išdėstyti ir kaip tai nutiko, o tuo labiau - aiškinti, kas jo, sakalininko, laukia gimtajame Polocke. - Jis ir arkliavagis. Ir dabar galite jį sugauti!

- Va su arkliavagiais tai tikrai vargas. Ką tik buvo atėję žmonės iš Lūkstės kaimo. Skundėsi, kad arklius pavogė, žmogaus vos neužmušė. Komtūras baisiai nepatenkintas.

- Tas! Tas pats ir bus, apie kurį sakiau.

Brutenas pašoko nuo suolo.

- Jei tas pats, tai pirmyn! Sakai, kad žinai, kur jis?

- Žinau, kur turėtų būti...

- Na, jei tai iš tikrųjų jis, gali jį laikyti maita juodvarniams. Tokių Kuoknesėje nesigailim. Ar toli?

- Parodysiu jums, - prie Hiršvaldo šilo.

- Jei toliau, tai jokim. Arklys atsiras ir tau.

- Oi ne! Dėkui, bet aš jau geriau pėsčias, gerbiamasis. Suspėsim ir taip... - užtikrino jį Murliukas.

❖

Anapas ben Erachas išlydėjo Uvį į Hiršvaldo šilą, užsiplikė balto molio puodynėlėje kvapnių, iš pietų kraštų atvežtų žolelių, neskubėdamas, skonėdamasis kiekvienu gurkšniu, išgėrė iš tokio pat balto molinio puodelio, dar šnektelėjo su vairininku Krutila, pažvelgė į saulę ir tik po to palengvėle nužingsniavo prie Daugpilio vytinės. Škiperis Brandefontas jį pasitiko nelabai draugiškai. Su šiuo tamsiaakiu gudriai žvelgiančiu pirkliu jis jau buvo kartą susidūręs. Prieš kelerius metus sukirto su juo rankas, ir po to škiperį ilgai graužė įtarimas, jog Anapas ben Erachas jį apstatė. Nelabai galėjo suvokti - kaip, bet apstatė, ir viskas! Brandefontą nuo to laiko ir kamavo ši mįslė. O dabar štai lyg niekur nieko šitas karaimas pirklys atėjo į laivą ir sakosi turįs jam svarbių žinių!

- Kokių dar žinių? Klok tiesiai!

Anapas ben Erachas parodė žvilgsniu į laivo priekį, kur du upeiviai narpliojo burės virves.

- Tavo ausiai žinių.

Brandefontas suniurzgė kažką panosėje, bet vis dėlto pakvietė pirklį į kajutę.

- Noriu tik perspėti,- paaiškino Anapas ben Erachas. - Aš čia niekuo dėtas, gal ir tu niekuo dėtas, bet mudu juk seni pažįstami, todėl nutariau, kad derėtų žmogų perspėti.

- Hm... - numykė Brandefontas.

- Mat jį pagavo... - tyliai ir reikšmingai tarė Anapas ben Erachas. - Komtūro sargyba pagavo.

- Ką pagavo? - išpūtė akis Brandefontas, nors, tiesą sakant, iš karto suprato, apie ką kalbama.

- Tą vagį... Kuris su jumis plaukė.

- Joks vagis su mumis neplaukė!

- Ar plaukė, ar neplaukė, tas paaiškės. O pagavo arklių ir sakalų vagį.

- Kada pagavo?

- Ką tik. Ko gero, rytoj jį pakars. Komtūras Haseldorfas nesiterlioja ir laiko veltui neleidžia. Žinoma, prieš tai išgaus iš vagies visas žinias apie draugužius...

Brandefonto akyse suspindėjo ir baimė, ir netikėjimas.

- Kokius draugužius? - sulemeno jis. - Apie kokius draugužius čia kalbi?

Anapas ben Erachas gūžtelėjo pečiais. Jo tamsios akys blizgėjo nuoširdžiu susirūpinimu.

- Ar man žinot? Draugužiai yra visi tie, kurie jam kuo nors padėjo, kurie vogtus daiktus slėpė, kurie jam žinių perdavė, kurie norėjo su juo grobį dalintis...

- Aš nieko nežinau! Ničnieko negirdėjau...

- Neabejoju, kad taip ir yra, - sutiko Anapas ben Erachas. - Deja, sprendžiu ne aš, o komtūro fogtas. O kai budelis pradės kamantinėti tą arkliavagį, na, kuo jis vardu?

- Johanas... Bet aš jo nepažįstu!

- Tikiu, tikiu. Bet kai budelis jį kamantinės, tai jis tikrai viską išplepės.

- Meluos! Jei ką apie mane sakys, tai meluos!

Anapas ben Erachas atsiduso ir skėstelėjo rankomis, parodydamas, kad jis visiškai sutinka su škiperiu Brandefontu, tačiau niekuo negali jam padėti.

- Kai paima į nagą geras budelis, o Hakenas, girdėjau, vienas iš mokyčiausių Dauguvos pilyse, tai tokie vagys visko prikalba, kad tik savo kailį išgelbėtų. Todėl ir atėjau tave perspėti.

- Mane? Kodėl tau šovė į galvą kaip tik mane perspėti?

- Tavo laivu plaukė. Na, ir susirūpinau.

- Be reikalo! Aš nieko bendro su juo neturiu, aš jo nepažįstu, ir... ir... - Brandefontas pats nežinojo, ką jam daryti, kaip deramai

atsakyti į šio įžūlaus svetimšalio pirklio užuominas. Patylėjęs sušuko: - Ir, be to, iš kur tu visą tą ištraukei? Kodėl nutarei būtent man pranešti? Atsakyk!

Anapas ben Erachas liūdnai nusišypsojo.

- Aš tau gero norėdamas atėjau, bet... Ką gi, jei likau nesuprastas...

Jis atsistojo keltis, ir kaip tik tuo metu sudundėjo į krantinę permesta lenta. Kažkas sunkiais žingsniais paknopstom perbėgo deniu, ir netrukus pro duris į kajutę įsigrūdo Starkus. Jis buvo užduseęs, akys atrodė paklaikusios iš baimės.

- Suėmė Johaną? - dar prieš jam išsižiojant paklausė Brandefontas.

Starkus užduseęs linktelėjo:

- Tas baronas, bjaurybė... Johanas atėjo arkliu vedinas, jau atidarys sakalų pintinę, o tas baronas kad griebs, kad užlauš jam rankas! Maniau, kad išsuks... - Starkus stabtelėjo, gaudydamas kvapą. - Johanas kad sukrioks, pamaniau, jau baigiasi! Stoviu ir žiūriu, kad baronas jį partrenkė, dar koja primygo ir marškinius jam ant krūtinės drykst!...

- O jūs ką? Stovit ir žiūrit kaip basliai?

- Buvom pačiame pievos gale. Johanas taip liepė. Jau norėjom šokti gelbėti, bet atsirado komtūro sargyba. Tai tas baronas, bjaurybė, jiems Johaną ir atidavė. Turim plaukti iš čia! Ir kuo greičiau! Kai Johanas išsiplepės, kad mes...

- Užčiaupk nasrus, kvaiša! - užriko Brandefontas.

Starkus tik dabar išvydo tyliai sėdintį ant suolo svetimšalį pirklį ir prikando lūpą.

- Bet turime plaukti! - pratrūko vėl Starkus, ir jau tyliau pridūrė: - Liepk vyrams kelti burę.

- Ar tau proto trūksta? - Brandefontą dabar galutinai užvaldė baimė. - Aš negaliu plaukti!

- Negali? Kodėl negali? Mes turim dingti. Tuojau pat!

- Aš negaliu plaukti, beproti!

- Kodėl? - šaukte šaukė Starkus. - Yra gi laivas!

Anapas ben Erachas atsistojo, priėjo prie Starkaus, kietai paėmė už peties.

- Ramiau, mielasis, - tarė jis. - Škiperis tau bando pasakyti, kad jis negali vogti laivo. Tai Daugpilio komtūro laivas, jei dar nepamiršai.

Starkus tankiai sumirksėjo. Atrodė, kad jis tuoj pravirks.

- Bet kai tas Johanas pradės pliurpti, o jis pradės pliurpti, čia tai jau aišku kaip diena... - vienu atsikvėpimu išbėrė žodžius Starkus. - Kai jis pradės pliurpti, tada pakars ir mus. Turim dingti, prapulti, išgaruoti!

- Bet kaip? - Brandefontas susmuko ant suolo. Net jo apvalainas pilvas tari subliuško, o auksinė juosta staiga prarado blizgesį. - Laivu - negalim. Upė - ne jūra. Kur nuplauksi? Tik iki kitos Ordino pilies...

- Tada... Tada reikia arklių! - Atrodė, kad iš juodviejų Starkus geriau suvokė padėtį. - Būtinai reikia arklių. Bent trijų žirgų. Ir akies mirksniu!

- O iš kur gausi taip greit? - sudejavo Brandefontas.

Anapas ben Erachas prisėdo šalia susmukusio ant suolo Brandefonto ir patapšnojo per petį.

- Matai, kaip išeina, - raminamai tarė jis. - Pasirodo, kad galiu tau padėti. Turiu arklius, ir kaip sykis - net tris...

- Turi arklius? - verksmingai sudejavo Brandefontas. - Tai gal parduotum?

- Kaip geram bičiuliui, aišku, parduosiu, - sumurmėjo Anapas ben Erachas ir neištvėrė nenusišypsojęs.

Šį kartą arklių prekyba jam žadėjo ypač gerą pelną...

17
Derybos

Komtūras Haseldorfas, priėjęs prie lango, pavartė žiedą prieš šviesą. Jis stipriai sukando dantis, kad neišsprūstų jo aukštai padėčiai garbės nedarantis žodis. Nenuginčysi, įrėžtas auksiniame žiede atvaizdas priklausė jo šventenybei Grigaliui Devintajam. Bet nejaugi tokiai svarbiai užduočiai žemaičiai siųstų net dvidešimties metų nesulaukusį jaunuolį? Haseldorfas iš padilbų pažvelgė į pasiuntinį ir vėl įsmeigė akis į žiedą. Jaunuolis stovėjo komtūro menėje kaip savo namuose. Ta jo pagarbos ir baimės stoka, be abejo, buvo suvaidinta. Jis tiesiog įžūlus vaikėzas, mąstė Haseldorfas. Šitokio pasiuntinio atsiradimas greičiausiai reiškė panieką jam, Kuoknesės komtūrui ir visam Ordinui. O gal čia slypėjo kokia klasta? Iš įpratimo jis žvilgtelėjo į sėdintį prie mažo stalelio sekretorių Kalatozį, tačiau tas tik vartė rankoje žąsies plunksną ir, įsmeigęs akis į Haseldorfą, laukė.

- Žiedas tas... - suniurzgė komtūras. - Ar turi kitų įrodymų?

- Vienuolis Steponas sakė, kad pakaks žiedo, - ramiai tarė jaunuolis tiesiog siutinančiai sklandžia vokiečių kalba.

- Vienuolis Steponas Rygoje! - suirzęs atšovė Haseldorfas. - Čia sprendžiu aš. Ar turi kokį kitą įrodymą, klausiu?

- Gal tiks šitas? - Jaunuolis pasirausė savo apibrizgusioje stirnos odos striukėje ir pasukiojo tarp pirštų raudoną tarsi žibantis kraujo lašas rubiną. - O gal vienuolis jums nepaliko sidabrinės taurės?

- Ten kielikas, o ne taurė! - metė Haseldorfas. Sekretorius Kalatozis pakėlė greta stovinčios skrynios antvožą. Išėmė kieliką ir pastatė ant stalo. Ir iš toliau buvo aišku, jog vienintelio likusio rubino atšvaitas panašus į brangakmenio, kurį laikė jaunasis pagonis.

- Atrodo, kad tas, - patvirtino sekretorius Kalatozis.

- Kiek jų turi?

- Visus septynis. Bet atėjau tartis dėl sąlygų, o ne perduoti išpirką.

- Ką? Manai, kad gali derėtis? Su manim, Kuoknesės komtūru? - pratrūko Haseldorfas. - Čia ne arklių turgus. Kaina jums žinoma. Atvežk išpirką, ir bus belaisvės.

- Kainą mes žinome, - sutiko Uvis. - Bet Kuoknesės komtūras per daug patyręs asmuo, jog tikėtųsi, kad išpirką atvešime į pilį.

- Per daug - kas? - Haseldorfas pažvelgė Kalatozio pusėn, nes tas jau pradėjo skrebenti žąsies plunksna.

- Patyręs... Taip sakė, - paaiškino sekretorius. - Taip ir užrašiau.

- Aa! - pakraipė galvą komtūras. Įsižeisti lyg ir nebuvo dėl ko.

- Todėl ir negali tikėtis, kad mes pasielgtume taip neapdairiai. Nebent mūsų moterys būtų pirma išleistos.

- Išleistos? Ha! - Haseldorfas išpūtė akis ir atlyžęs nusišypsojo. - Taip imčiau jas ir išleisčiau?..

- Ne. Nemanau, kad Ordinas taip pasielgtų... - Uvis papurtė galvą. Nemanau ir, kad komtūras galėjo rimtai tikėti, jog mes pirmiau atvešim išpirką. Viską reikia padaryti tuo pat metu.

- Tebūnie taip. Atvežkit išpirką prie pilies vartų. O mes lauksim su tomis jūsų moterimis...

- Komtūras vis dar teikiasi juokauti. - Uvis žemai nusilenkė, o Haseldorfas taip ir nesusigaudė, kur baigėsi mandagumas ir kur prasidėjo akibrokštas. - Komtūro valdose, prie pilies sienų, kur komtūro raiteliai, kur komtūro arbaletininkai... Ne, aš negaliu patikėti, kad komtūras kalba rimtai.

Dabar jau tikrai buvo atėjęs laikas įsižeisti, nes šis jaunas pagonis į akis pareiškė, kad nepasitiki komtūro žodžiu. Tačiau Haseldorfas nurijo akibrokštą, nes jį sudomino pati uždavinio esmė. Išties, kaip tai padaryti? Kokiom sąlygom jie sutiks keistis?

- Jei manai, kad mes atvešim raganas į jūsų žemes, tai apsirinki. Į spąstus galvos nekišim. Ir pagonių priesaikomis pasitikėti nežadu.

- Komtūras tam per gudrus, su tuo sutinku, - vėl linktelėjo Uvis. - Vadinasi, reikia surasti vietą, kur nei vienas, nei kitas negalėtų paimti viršų. Tada pasitikėjimo klausimas savaime atpuls.

Sekretorius Kalatozis pasilenkęs rašė.

- Vieta, kur atpultų pasitikėjimo klausimas? Taip? - Kalatozis kilstelėjo galvą nuo pergamento ir pažvelgė į komtūrą. - Čia neblogai pasakyta.

- Rašyk jau, rašyk. Bet kur tu rasi tokią vietą? - susidomėjo ir Haseldorfas.

- Teka čia netoli už lango Dauguva. Už pusės mylios nuo pilies jos vaga tiesi. Upė plati, krantai žemi ir lygūs. Miškai prie upės iškirsti. Toli matyti. Ten gera vieta apsikeisti.

- Siūlai toje vietoje perplukdyti išpirką?

- Ne visiškai taip. Nesiūlau ir jums perplukdyti į kairįjį krantą mūsų moteris.

- Sakiau, kad į spastus nelįsiu.

- Komtūro teisė... Bet negalima to reikalauti ir iš mūsų. Siūlau štai ką - kai šešėlis būna trumpiausias, kai pietų metas. Tada. Migla jau bus pakilus. Nuo Kuoknesės kranto ir nuo priešingo atsistums dvi valtys. Nedidelės valtys, be denio. Jūsų valtyje du vyrai, be šarvų ir ginklų. Vienmarškiniai. Mūsų valtyje - taip pat. Jūs atplukdot moteris, mes - išpirką. Pasikeičiame upės viduryje.

Uvis nutilo. Tylėjo ir Haseldorfas.

- Atrodo, kad sąlygos tada būtų tikrai lygios... - prabilo kol kas tyliai krebždenęs plunksna Kalatozis.

- Tu rašyk sau! - metė jam komtūras. - Vidury upės? Dvi valtys, sakai... O jei jūs norit apgauti? Jei atplukdot ne visą išpirką?

- Kol nepatikrinsit, sandoris neįvyks. Valtys - atviros. Pavyzdžiui, jei mes pamatysime, kad jūsų vyrai ginkluoti, nesiartinsim.

- Jei bus tartas mano žodis... - Haseldorfas nutilo ir įtemptai galvojo. Sekretorius Kalatozis sustingo, pakėlęs žąsies plunksną. - Gerai. Rašyk jau. Po du vyrus...

- Be ginklų? Ar ginkluotos abi pusės? - Kalatozis vis dar laikė pakėlęs žąsies plunksną. Nuo jos galiuko nuslydo lašas, papuošdamas pergamentą tamsiai ruda dėme.

Komtūras nužingsniavo iki lango ir suspaudęs lūpas žvelgė į tolį. Klausimas išties buvo nelengvas. Ar jis turi du vyrus, kurie tikrai įveiks pagonis? Brolis Ulrichas lyg ir būtų vienas, tačiau jie su šėtono pagalba turi tokių, kurie... Komtūras giliai atsiduso.

- Be ginklų, - tarė neatsisukdamas.

- Ir vienmarškiniai, - pridūrė jaunuolis.

Tai, žinoma, reiškė kad jo, komtūro Haseldorfo, žodžio tam prakeiktam pagoniui buvo negana. Kad jis viešai pareiškia, jog juo nepasitiki, bijo, kad po apsiaustais nebūtų paslėpti ginklai.

- Rašyk - vienmarškiniai! - žiūrėdamas pro langą, niūriai tarė Haseldorfas. - Pasikeitimas įvyks už penkių dienų.

- Kodėl už penkių? - paklausė žemaičių pasiuntinys. - Ta jūsų Bernardo diena bus po trijų.

- Pasakiau: už penkių!

- Aš mačiau, kad budelis sukrovė laužą, - ramiai tarė Uvis.

- Laužas atidedamas! - riktelėjo komtūras. Ir susivaldęs tyliau pridūrė: - Ir pradink dabar. Turi valandą laiko pradingti...

Komtūras nusigręžė į langą.

- Už penkių dienų, - pakartojo už jo nugaros jaunuolis, ir Haseldorfas palaukė, kol trinktelės durys. Tik tada atsisuko į sekretorių.

- Koks įžūlumas! - sušnibždėjo jis. - Jie pasistengs mus apgauti.

- Kad šitomis sąlygomis tai būtų sunku, - pastebėjo Kalatozis. - Iš tiesų neblogai sugalvota.

- Sunku tai sunku, bet... - nutęsė Haseldorfas ir prikando lūpą. Staiga prisiminė, jog šiuo atveju netgi sekretoriumi negalima pasitikėti iki galo. - Gerai, tegu turi jie savo sąlygas...

- Ar man pradėti pasiruošimus?

- Kokius pasiruošimus?

- Parinkti valtį, vyrus...

Haseldorfas ryžtingai krestelėjo galvą:

- Ne. Tau pakanka darbų. Be to, tu ligonis. Aš pasirūpinsiu pats. Palauk! Minėjai berods, kad arkliavagį vakar suėmė?

- Brutenas su vyrais. Pasirodo, tai tas naujakrikštas Johanas. Jį pasiuntėme prieš mėnesį į Daugpilį. Tai tas, kur Švėtėje...

- Žinau, žinau! - nutraukė jį komtūras. Dar pamąstė ir pamojo ranka sekretoriui, kad šis pasišalintų. - Šiam kartui užteks. Visa tai turi likti paslaptyje. Ar supratai?

- Savaime aišku... - žemai pasilenkė prie pergamento ritinėlio sekretorius Kalatozis, kažkodėl slėpdamas akis nuo savo komtūro.

18
Pasiruošimai

Vyriausias Kuoknesės budelis Hakenas iš laimės jautėsi devintame danguje. Čia, rūsyje, kur jo niekas nematė, išskyrus kankinamuosius, jis nusimaukšlindavo savo odinę kaukę, ir dabar jo gal savaitę neskustas veidas tiesiog švytėjo. Ne kasdien į jo gilius rūsius nusileidžia pats komtūras! O Hakenas kaip sykis turėjo kuo pasigirti...

- Išpliurpė viską! - skubiai dėstė jis. - Ir kas padėjo, ir kam parduoti norėjo, ir pro kur keliavo, ir kas dar laive buvo. O tie sakalai, pasirodo, net paties Polocko kniaziaus nuosavybė. Turės būti dėkingas Ordinui, kad juos atgavo.

- Kokie sakalai? - nekantriai paklausė komtūras.

- Tas Johanas-Ulvaras sakalus pavogė! Kaimietį Lūkstės kaime kone užmušė. Bet viską išpasakojo, kaip didelis. Nebeliko ko daugiau iš jo traukti. Galima pakarti.

- Ne tau spręsti, - burbtelėjo komtūras. - Palik mus vienus, noriu su juo pasikalbėti.

Hakenas suglumo. Jis tikėjosi pagyrimo už gerai ir sparčiai atliktą darbą, tačiau jo taip ir nesulaukė. Komtūras nekantriai mostelėjo ranka durų link.

- Pasakyta - palik mus vienus, - pakartojo.

Hakenas užsimaukšlino savo odinę kaukę ir, vos nesuklupęs žengdamas per aukštą rūsio slenkstį, iškiūtino lauk. Komtūras atsisuko į prirakintą prie sienos Ulvarą. Šis atrodė pakankamai varganai. Viena naktis Hakeno požemyje galėjo žmogų negrįžtamai pakeisti. Ypač tokį, kaip Ulvaras, kuris buvo drąsus tik tuomet, kai galia buvo jo pusėje. Dabar jis atrodė kaip primuštas, pabrukęs uodegą šuo.

- Tai ką? Arkliavagiu pasidarei... - ne tiek klausė, kiek teigė komtūras.

Apvalios Ulvaro akys prisipildė ašarų. Jis parkrito ant kelių ir, jei ne grandinė, būtų bučiavęs komtūro kojas.

- Jūsų šviesybe, aš gi padėjau Ordinui prieš pagonis, - lemeno nevykusia vokiška tarsena. - Aš už tikrąjį tikėjimą kentėjau, jūsų

šviesybe... Negi aš nusipelniau tik tokio likimo!.. Kiek Ordinas nukovė pagonių su mano padėjimu... Meldžiu pasigailėjimo!..

Haseldorfas neįučiomis pasitraukė atbulas. Tokie žmonės jam visad keldavo pasišlykštėjimą.

- Jūsų šviesybe, tegul tik leidžia man kovoti prieš tuos prakeiktus pagonis! - sunkiai apversdamas liežuvį, vebleno Ulvaras. - Aš žinau dar daug jų paslapčių. Aš žinau visus kelius į jų pilis! Slaptus takus per girias ir pelkes...

- Užteks! - ne per daug garsiai, bet pakankamai įsakmiai paliepė komtūras. - Tu nekenti jų?

Ulvaras išsišiepė, apnuogindamas retus dantis:

- Nekenčiu! Jie manęs nekenčia, jūsų šviesybe, o aš nekenčiu jų visų!

- Ne apie visus pagonis kalbu. Apie tas dvi pagones mano pilyje. Ar nekenti jų?

Sustingusios Ulvaro lūpos prasižiojo, ūsai pasišiaušė, jis godžiai gaudė orą, tuo pat metu stengdamasis suprasti, kokio atsakymo norėtų visagalis komtūras.

- Tų nekenčiu labiausiai! - truputį padvejojęs, pagaliau metė jis. - Medeina pasijuokė iš manęs. Nekenčiu!

Komtūras apsižvalgė, ar durys už nugaros užvertos, ir priėjo arčiau kalinio. Jis pasilenkė, bet ne taip žemai, kad Ulvaras galėtų jį pasiekti.

- Ir tavo ranka nesudrebėtų, jei reikėtų?... Supranti?..

Ulvaras suprato. Jo sudaužytos lūpos prasišiepė, atidengdamos sukruvintas dantenas.

- Jūsų šviesybe, aš jas nudobčiau nė nemirktelėjęs! Patikėkite man, jūsų šviesybe. Pasmaugčiau, jei tik palieptumėt!

- Tyliau... - Komtūras atsitiesė ir atsiduso. - Dabar tavimi tikiu. Bet ar turi pakankamai proto?

- Ką tik jūsų šviesybė įsakys, viską padarysiu! Manimi jūsų šviesybė gali pasitikėti.

- Ne apie pasitikėjimą kalbu. Bet jei nenori būti maita juodvarniams, tylėk apie tai, ką tau sakiau. Supratai?

- Kaip žemė, jūsų šviesybe. Tyliu kaip žemė ir tylėsiu iki grabo lentos. - Ulvaro balsas virto šnibždesiu, jis išpūtė savo gelsvas akis ir nemirksėdamas žiūrėjo į komtūrą. - Tegu man liežuvis nudžiūna!

- Neklausysi jokių įsakymų, tik mano. Supratai?

Komtūras apsisuko ir, tylutėliai priėjęs prie rūsio durų, staigiai jas pravėrė. Kaip ir reikėjo tikėtis, Hakenas stovėjo netoliese, tačiau nepakankamai arti, kad girdėtų, apie ką buvo kalbama.

- Atrakink jį, - tarė jis Hakenui. - Perkelk į kitą patalpą. Su gultu.

Hakeno akys kaukės plyšiuose išsiplėtė iš nuostabos. Komtūras suprato, kad teks kaip nors paaiškinti savo sprendimą, nes kitaip dar pasklis kalbos...

- Gerai iškvotei arkliavagį. Esi vertas pagyrimo. Tačiau aš nutariau juo dar pasinaudoti, kad galėtumėm visus jo sėbrus išgaudyti. Bet tam jis turi atsigauti. Labai jau uoliai padirbėjai, - šyptelėjo komtūras. - Negailėk jam maisto, ir tegu išsimiega. Ir apie tai - niekam nė žodžio. Supratai, Hakenai?

- Viską supratau, jūsų šviesybe, - žemai nusilenkė budelis. Ne taip jau dažnai komtūras pamalonindavo jį geru žodžiu, tad netgi šis šykštus pagyrimas buvo jam kaip vaistas. - Niekas iš mano rūsio neišeina. Nei žmogus, nei garsas. Viską supratau: nuo grandinės nukabinti, maitinti, ilsinti. Ar viskas, jūsų šviesybe?

- Ne, dar ne viskas... - Komtūras buvo benueinąs, bet stabtelėjo. Atrodė, kad jis įtemptai kažką svarsto. - Žinai, Hakenai, pakviesk man Augustą. Pasakyk, kad tuojau pat ateitų į didžiąją menę.

- Kurį Augustą? - paklausė Hakenas, nes Augustų Kuoknesės pilyje buvo bent keli.

- Laivadirbį, - atsakė komtūras Haseldorfas ir, vis dar susimąstęs, žengė tolyn.

❖

Geriausias Kuoknesės valčių dirbtuvės meistras, dar vaikystėje apkrikštytas latgalis iš Jersikės, ilgarankis ir plačiapetis Augustas pagarbiai sustojo prie durų. Jis nedrįso savo išklypusiomis kurpė-

mis rioglinti tiesiai per patiestą ant grindų meškos kailį. Laukdamas komtūro nurodymų, jis gniaužė gyslotose rankose veltininę kepurę. Haseldorfas nužvelgė laivadirbį veriančiu žvilgsniu ir tarė:

- Visų pirma prisiek, kad apie šį pokalbį niekam neprasitarsi!

- Prisiekiu, - bučiuodamas komtūro rankose laikomą kryžių, išstenėjo Augustas.

- Žinai, kas bus, jei išplepėsi?

- Kur jau nežinosi...

- Na, o dabar atidžiai klausykis ir viską dėkis į galvą.

Haseldorfas prisiartino prie laivadirbio, uždėjo jam ant pečių rankas ir, įdėmiai žvelgdamas į akis, tęsė:

- Ordinui reikia valties, prie kurios dugno galėtume pritvirtinti du arbaletus. Taip pritvirtinti, Augustai, kad sėdintys valtyje irkluotojai juos lengvai pasiimtų, o iš šalies jų niekas negalėtų matyti.

- Jei teisingai supratau, šviesausias komtūre, ginklai turi būti po vandeniu?

- Puikiai mane supratai, Augustai, nors tavo galva daugiau tiktų akmenims skaldyti.

Augustas nulenkė didelę, kampuotą, iš tikrųjų uolos atplaišą primenančią galvą ir klausėsi toliau, nedrįsdamas pakelti akių į komtūrą.

- Arbaletai slėpsis po vandeniu. Tarsi du nekalti kūdikėliai, - šyptelėjo komtūras. Ši šypsena išstūmė iš laivadirbio širdies baimės likučius, ir jis tarė:

- Padarysiu taip, kad nė pats šėtonas neįtars!

- Kai kurie pagonys savo vyliais, klasta ir gudrumu pralenkia net pagyvėjusį pastaruoju metu šėtoną, - iškėlė smilių komtūras.

Augustas sugebėjo išspausti šypseną.

- Bus, šviesiausias komtūre, - užtikrino jis. - Prie pat dugno pritaisysiu spyruokles. Jos, nelyginant vanago nagai, atsilenks, o įdėjus arbaletą tvirtai prispaus ginklą prie dugno lentų. Jei prireiktų šauti, tereikės vieną ranką panardinti į vandenį, sučiupti už arbaleto buožės, o antrąja atlaužti spyruokles!

- Pasirodo ne tik rankas, bet ir galvą turi, Augustai!- Komtūras pasirausė savo apsiausto kišenėje ir ištraukė sunkų sidabrinį pinigą. - Štai tau, kad darbas geriau sektųsi. Pabaigsi - gausi daugiau...

Augustas žemai nusilenkė ir atbulas išslinko iš menės. Po tokios keistos komtūro kalbos pinigas jam svilino delną. Kad visiškai nenusvilintų, jis tuoj pat nunešė jį pas aludarį Haincą. Išmaukęs kaušą alaus, paprašė keptos šoninės, kiaušinienės, sūrio, rinkę dešros ir visą ąsotį alaus. Po įgrisusios kasdieninės sorų košės ir smirdančių ropių valčių meistras pasijuto karaliumi! Jau gerokai apkaušęs, jis aludariui pasigyrė turįs nepaprastos svarbos darbą. Ne, tai ne paprastas staliaus darbas, o slapta komtūro užduotis! Net artimiausiam savo draugui jis negalįs jos atskleisti!

- Ar aš tau nors kartą atsisakiau įpilti kaušelį, kai visas drebėdamas ateidavai prašyti skolon? Ar matei mane supykusį, kai negrąžindavai skolos? - įpildamas Augustui dar vieną kaušą, paklausė aludaris Haincas, kurio seserį Ilzę vasaros pradžioje išgydė Medeina. Įpylė ir iškratė paskutinius alaus lašus iš ąsočio į savo kaušą.

- Bet aš negaliu... - kartojo siurbčiodamas alų Augustas. - Kaip Dievą myliu, negaliu...

- Gerai! Aš nepykstu. Negali - tai negali. Bet vis tiek esi pas gerą bičiulį. Ei, Ilze, atnešk mums dar vieną ąsotį! - šūktelėjo Haincas savo seseriai. - Iš tos statinės, kur pačiame rūsio gale. Štai Augustas gavo labai svarbią komtūro užduotį, bet jis niekam nesakys! Jis laikys liežuvį už dantų, aš jį pažįstu!

- Šiukštu, negaliu... - patvirtino Augustas, nors liežuvis jo beveik nebeklausė. - Va, tik išsimiegu ir kimbu į darbą.

Ilzė atnešė stipriausio alaus iš nedidelės statinaitės pačiame rūsio gale. Tas alus, sumaišytas su pelkių gailiais, gebėdavo atrišti ir ne tokius liežuvius, kaip laivadirbio Augusto.

19

Ilzė atneša žinią

Nuaidėjus vakariniams varpams, Medeina sėdėjo uždarame pilies kiemelyje ant akmeninio slenksčio. Čia jai leisdavo išeiti vienai, nes vartelius į didįjį kiemą, o tuo labiau vartus iš pačios pilies, saugojo ginkluoti sargybiniai. Ji klausėsi iš nedidelės pilies koplyčios sklindančio Ordino brolių giedojimo. Stiprūs, augaloti vyrai stebėtinai darniais balsais kreipėsi į savąjį Dievą. Medeiną žavėjo ši besikartojanti ir vis tarsi nauja, gūdi ir pakili giesmė. Nors ji buvo visai kitokia, svetima, bet garsų sąskambis, o gal suderintų vyrų balsų aidas priminė jai giesmes, girdėtas Ventės pakrantėje. Tada, kai ji stovėdavo prie aukuro šventojoje ąžuolų giraitėje. Ir pati kalba, kuria buvo giedama, buvo tarsi sava, nors jai niekas nepaaiškino nė vieno žodžio prasmės; nes Ordino broliai giedojo ne vokiškai. Vokiečių kalba, kurią ji jau pradėjo truputį suprasti, jos ausiai skambėjo nemaloniai. Šita, giesmių, kalba buvo kitokia, raiškesnė ir dainingesnė, labiau panaši į jos gimtąją. Ordino broliai kartojo žodį "Deus", ir jai neteko aiškinti, kad tai reiškė: "Dievas". Tą ji suprato iš karto, nes žodis skambėjo iškilmingai, ne taip, kaip tas trumputis, tarsi velnio neštas ir pamestas vokiškas žodelis "Gott".

Staiga jos petį palietė švelni ranka. Medeina lėtai atsigręžė. Šalia jos stovėjo pavasarį taip sunkiai sirgusi Ilzė. Dabar net vakaro prieblanda negalėjo paslėpti jos apvalių skruostų rausvumo.

- Turiu jums žinią, - sušnibždėjo Ilzė, prisėsdama ant akmeninio slenksčio, visai greta, kad galėtų kalbėti beveik į ausį. - Žemaičiai atvyksta su išpirka...

- Dėkoju, kad pasakei, - taip pat tyliai atsakė Medeina. Šią žinią jau prieš dvi dienas jai buvo atnešęs sekretorius Kalatozis. Jis irgi kalbėjo pašnibždomis ir, atrodo, bijojo net labiau negu Ilzė.

- Jūs tai jau žinojote, - suprato Ilzė, tačiau jos balse nebuvo nusivylimo. - Gerai, kad žinojot. Aš labai džiaugiuosi dėl jūsų su dukra. Bet turiu dar vieną žinią. Svarbią. Gal dar svarbesnę.

Ilzė pasimuistė ant šalto akmeninio slenksčio ir užsitraukė skarą ant akių:

- Augustas stato valtį. Tai toks laivadirbys, jis išgerti ateina pas mano brolį. Pats komtūras jam užsakė tą valtį.

Ilzė nutilo ir apsižvalgė. Įsitikinusi, kad kiemelyje jos tik dviese, vėl palinko prie Medeinos ausies:

- Man atrodo, kad ta valtimi jus veš per Dauguvą...

- Gali būti, - sutiko Medeina. - Apsikeisti numatyta upės viduryje. Taip man sakė vienas žmogus. Bet kodėl manai, kad ta valtimi?

- Nes valčių netrūksta. Kam reikia būtinai naujos? O šita valtis - ypatinga. Komtūras liepė prie jos dugno pritaisyti spyruokles. Taip, kad galėtum pritvirtinti arbaletą ir kad jis būtų po vandeniu...

- Kad nesimatytų?.. - Medeina giliai atsikvėpė.

- Kad nesimatytų... Ir niekam apie tai nevalia žinoti. Ir dar vienas dalykas, kurį sužinojau tik šiandien. Vienas iš vyrų, kuris jus veš apkeisti, yra Liutkė.

- Jis turbūt žvejas?

Ilzė papurtė galvą:

- Ne... Jis toks, tiesą sakant, toks mergišius, šiaip nerimtas vaikinas. Bet jis geriausias arbaletininkas Kuoknesėje. Sakė, bus dar ir antras, bet nežinau, kas.

Už kampo suaidėjo pilies kiemo akmenų grindinys. Sprendžiant iš sunkių žingsnių, kiemus tikrino sargyba. Ilzė pašokusi prisiglaudė tarpduryje.

- Haincas sakė, kad perduočiau... - sušnibždėjo ji, prieš dingdama. - Bėgu...

Sušnarėjo Ilzės sijonas. Vėl suskambo prieš tai pritilusi Ordino brolių giesmė. Balsai buvo darnūs, kaip ir anksčiau, bet dabar jie Medeinai nebežadino prisiminimų. Dabar ji nebeturėjo laiko praeičiai. Priglaudusi delną prie kaktos ir susikūprinusi, ji įtemptai mąstė.

❖

Medeina įdėmiai apžiūrėjo ant lentynos sustatytus ąsočius ir puodynes. Vieni buvo per dideli, kitų gurklys per platus, beveik visų

glazūra nesiekė viršaus. Jaunas, linksmų akių puodžius, sustabdęs žiedimo ratą, pirštais glostė drėgną minkytą molio gumulą, laukdamas, ką ji pasakys. Laukė ir atlydėjęs ją pas puodžių sargybinis, kuriam buvo liepta nuo pagonės nenuleisti akių.

- Nerandat tokio, kuris patiktų? - paklausė puodžius.

- Ne visai... Gal šitas, bet gurklys per platus.

- Tik tarkit, kokio reikia, kaipmat nužiesiu.

Puodžius, kaip ir visi Kuoknesėje, žinojo Medeinos galią. O gal prireiks jos pagalbos jam ar žmonai, kuri laukėsi vaikučio?

- Kaip jums, bet kokį, ar didelį, ar mažą... - pakartojo jis. - Kad ir su dviem gurkliais ar penkiom ąsom!

- Pakaks ir vieno gurklio. Bet jis turėtų būti siauresnis, negu šito. Man reikia gerai užkimšti.

- Bus siauresnis. Per du pirštus? Per tris?

- Gal per du. Ir oras, kai užkimšiu, visai neturėtų patekti.

- Glazūrą dėsiu iki pat viršaus ir krosnies gale deginsiu. Bet jei grietinei ar aliejui, tai geriau, kad ąsotis truputį kvėpuotų.

- Čia vaistams, - rimtai tarė Medeina.

- Aa! - pagarbiai nutęsė puodžius. - Tada tikrai pasistengsiu. Bet kad toks nedidelis! Kaip jums, tai norėčiau visų ąsočių ąsotį nužiesti.

- Tai nužiesk du ąsotėlius.

- Nors ir visą tuziną! - Puodžius basomis kojomis pastūmė žiedimo rato pakoją, ir ratas cypdamas ėmė suktis. Molis žvilgėjo puodžiaus rankose ir tarp lėtai spaudžiančių pirštų tarsi gyvas lipo į viršų. - Krosnis jau įkūrenta. Galėsit atsiimti nors ir rytoj. Kai tokie nedidučiai, tai greitai atauš...

❖

Sekretorius Kalatozis vėl mindžiukavo prie ąžuolinių, geležimi apkaustytų žemaičių rikio žmonos durų. Apsidairė, ar kas jo nemato, nes po ką tik buvusio pokalbio su komtūru jautėsi nesma-

giai. Kodėl Haseldorfas stengėsi išvengti jo paslaugų, apkeičiant belaisves į išpirką? Sekretorius žinojo, kad laivadirbys Augustas dieną ir naktį vienas triūsia prie naujos valties, užsidaręs dirbtuvėse, kurias saugojo kareiviai. Ką tai galėtų reikšti? Komtūras pastarosiomis dienomis nieko neprisileisdavo, ir tik šiandien išsikvietė jį, Kalatozį, į savo menę ir padiktavo laišką Rygos vyskupui. "Jo ekscelencijos pageidavimas, perduotas per vienuolį Steponą, - diktavo komtūras, - artimiausią sekmadienį bus įvykdytas, ir bažnyčių turtai, stebuklingu būdu grįžę į krikščionių rankas, bus perduoti teisėtiems savininkams". Komtūras liepė kuo skubiau išsiųsti tą pergamento ritinėlį į Rygą, ir tuo jų pokalbis baigėsi. Tarsi ir nebūtų buvę įprastų pašnekesių šioje menėje, kartais pavirsdavusių ilgais disputais apie gėrį ir blogį, apie tikrąjį ir klaidingąjį tikėjimą, apie tiesą ir melą, apie nusikaltimą ir bausmę, apie rojų ir pragarą.

O šį sykį Haseldorfas, baigęs diktuoti, paliepė įteikti laišką raitam pasiuntiniui ir nusigręžė į siaurą langelį sieksnio storumo mūro sienoje, neprataręs nė žodžio. Nejaugi komtūrą kamavo kaltės jausmas, ir jis bijojo, kad senam jo bičiuliui užtrukus bent truputėlį ilgiau, jis jam prisipažins, ką blogo padarė, ar dar tik rengiasi padaryti? Bet Kalatozis buvo tik sekretorius, o ne nuodėmklausys.

Kaip ir praėjusį kartą, kamarėlės durys atsivėrė staiga, tarytum žemaičių rikio žmona būtų žinojusi, kad jis stovi tamsiame praėjime. Rankose ji laikė nedidelį, padengtą žalia glazūra ąsotį su siauru gurkliu.

- Užeik, rašto žmogau, - pakvietė Medeina. - Aš paruošiau tau vaistus, nes rudenį, kai pabjurs orai, tavo koja vėl ims tinti. O manęs čia jau nebebus.

Mažoje kamarėlėje iš tiesų tvyrojo sieros kvapas. Gražioji Medeinos duktė triūsė kampe, dėliodama džiovintas žoles į dvi krūveles: turbūt skirstė, kurias palikti, o kurias pasiimti. Židinyje traškėjo malkos. Medeina atsargiai pastatė ąsotį ant medinės lentynos,

padavė Kalatoziui tošinį indelį su geltonu tepalu ir pažvelgė liūdnai, tarytum žinotų paslaptį, kuria negalėjo su juo pasidalinti, ir tas žinojimas ją slėgtų.

- Sudie, rašto žmogau, - tarė ji.

Kalatozis, paėmęs indelį su tepalu, pajuto, kad turi tuojau pat išeiti, nes kamarėlėje vyksta svarbūs pasiruošimai, kuriuose jam netinka dalyvauti. Jis jautė, kad šią moterį, grąžinusią jį į gyvenimą, mato paskutinį kartą. Nusigręžė, nes pabijojo, kad tuoj pravirks. Atsikrenkštė, stengdamasis suvaldyti jaudulį, ir išeidamas jau nuo slenksčio tarė:

- Tesaugo jus Dievas!

20
Dievų valia

Nuo dešiniojo Dauguvos kranto atsistūmusios valties šonai dar tebešvytėjo obliaus nubalintomis lentomis, kvepėjo pušies sakais ir ką tik sustingusia derva. Gal valtis buvo nauja, gal abu irkluotojai ne itin įgudę, tačiau laivelis judėjo vangiai. O svorio, atrodytų, buvo visai nedaug: dvi valties galuose sėdinčios moterys bei du vienmarškiniai vyrai. Vienas jų stūmėsi kartimi, kitas kabino irklais. Nors valtis smarkiai siūbavo, abi moterys nesilaikė už laivelio šonų, bet slėpė rankas sterblėse. Sėdėjo oriai, net siūbuojančioje valtyje sugebėdamos laikyti aukštai pakeltas galvas. Tik atidžiau pažvelgęs į jų rankas, įsitikintum, kad jos surištos. Valčiai kryptelėjus, jaunesnioji, sėdėjusi valties paskuigalyje, prikando apatinę lūpą ir ašarų suvilgytomis akimis įsistebeilijo į kitą krantą. Vyresnioji ramiai stebėjo neįangius vyrų judesius. Netgi atrodė, jog ji šypsosi. Prie jos kojų stovėjo pintinė su rūbais, džiovintomis žolėmis ir moliniu indu su plonėjančiu gurkliu. Indas buvo užkimštas ir užlietas vašku.

- Matau! Atsistūmė luotas... - pusbalsiu tarė Gailė. - Ten tikrai Uvis.

Medeina nepasuko galvos: iš tokio nuotolio ji žmogaus vis tiek nepažintų. Sėdėjo rami ir žvelgė į priekyje sėdinčio irkluotojo nugarą. Prakaito dėmė jau buvo permerkusi jo marškinius ir vis plėtėsi. Irkluotojas jautė įbestą Medeinos žvilgsnį. Keliskart grįžtelėjo per petį ir nudelbė akis. Ulvaras taip sukando dantis, kad šie net grikštelėjo. Reikėjo susikaupti, suvaldyti akis užtemdantį įniršį ir vis labiau apimančią nesuprantamą baimę. Tačiau valdytis jam sekėsi vis sunkiau - apie tai liudijo platėjanti prakaito dėmė tarpumentyje bei nesulaikomai virpanti apatinė lūpa. Nekaip sekėsi ir valdyti valtį: nors stengėsi irkluoti abiem rankom vienoda jėga, valtis vis krypo į dešinę.

- Ei, laikyk valtį! - vokiškai sušuko kartimi besistumiantis antrasis vyras. Pasak Ilzės žodžių, tai turėjo būti Liutkė. Jis pilyje buvo pelnęs nepataisomo mergišiaus šlovę. Vienintelė priežastis, dėl kurios komtūras Haseldorfas jo neišmetė iš arbaletininkų būrio viršininkų, buvo ta, jog Liutkė ne tik garsėjo taiklumu, bet ir sugebėjo savo įgudimą perduoti kitiems.

- Į kairę, girdi! - įsakmiai pakartojo Liutkė, ir Ulvaras ėmė smarkiau kabinti dešiniu irklu.

Liutkė buvo įpratęs, kad jo įsakymus vykdytų nedelsiant. Jis ketino riktelėti dar garsiau, tačiau pastebėjo, jog nuo gretimo kranto į upės vidurį sparčiai artėja luotas.

- Vis dėlto atplaukia tie pagonių šunys! - mestelėjo jis Ulvarui. - Pamanyk tu man, atplaukia! O galvojau, kad neišdrįs...

Ulvaras buvo išblyškęs. Skruostai įgavo pelenų spalvą, prakaitas žliaugė kakta ir lašėjo nuo nosies galiuko. Jis vėl atsigręžė per petį, tačiau šįkart Medeinos žvilgsnis jį tarsi prikaustė. Ulvaras sustingo, negalėdamas atitraukti nuo jos akių.

- Ei, kas tau? - šūktelėjo Liutkė. - Žiūrėk irklų, ne tos senės!

Ulvaras lėtai, tarsi jam tai daug kainuotų, nusigrežė nuo Medeinos.

- Tau nebeliko kur bėgti... - išgirdo jis tylius, bet aiškiai tariamus Medeinos žodžius.

Liutkė tų žodžių nesuprato, o gal ir nesiklausė, nes padėjo kartį, žvilgsniu sekdamas artėjančią valtį. Čia upė jau buvo gili, kartis nesiekė dugno.

- Asilo galvos tie pagonys... - atsisėdęs ant kito suolelio ir imdamas irklus keiktelėjo Liutkė. - Už moteris atiduoti šitiek aukso? Manai, kad nenori mūsų apgauti? Manai, taip ir atiduos?

- Nežinau... - tarė Ulvaras taip tyliai, kad Liutkė neišgirdo.

❖

Pasistiebęs savojo luoto gale, Uvis jau galėjo įžiūrėti, kad abu Kuoknesės valties irkluotuojai buvo be šarvų. Ir ginklų valtyje nesimatė - dugnas tuščias, tik prieš motinos kojas stovi pintinė. Nebent ginklas galėtų slėptis už kito valties borto, bet tuomet Gailė akimis ar galvos judesiu būtų perspėjusi. Dabar iš jos nesuvaldomos šypsenos ir blizgančių akių buvo aišku: Gailė jokio pavojaus nejautė. O ką matė Medeina - nežinia. Vienu metu ji metė žvilgsnį į Uvį,

tačiau tuoj pat nusigręžė. Sėdėjo žvelgdama į priekį, kur nerangiai irklavo du vienmarškiniai vyrai. Atrodė, tarsi ji melstųsi.

Nors valtis buvo nauja ir lengva, ji plaukė gana sunkiai. Vieniems ir kitiems irkluojant tik tiek, kad srovė juos suartintų upės viduryje, Kuoknesės valtis vis atsilikdavo, todėl Zerviui teko irklais pristabdyti savo luotą. Prieš jo kojas, ant žuvų žvynais nusėto luoto dugno, dviejuose drobiniuose maišuose tysojo Žvelgotės lobis.

- Atrodo, tvarkoj... Galim priartėti... - tarė Uvis. Zervis smagiau grybštelėjo kairiuoju irklu, sukdamas luotą į upės vidurį.

Dabar jie buvo priartėję taip, kad galėjai įžiūrėti veidus. Pirmojo prie irklų palinkusio vokiečio žemai nuleisti pečiai atrodė lyg ir matyti. Uvis pastebėjo, kad moterų rankos suveržtos virvėmis.

- Ar jos sveikos? - paklausė Zervis.

- Atrodo, sveikos. Bet tie šunsnukiai joms rankas surišo. Įsivaizduok - mano motinai! O kad juos kur!..

Uvis staiga užsikirto, nutilo, ir Zervis kilstelėjo galvą.

- Kas nutiko?

- Tas... Tas prie irklų - Ulvaras!

- Ką? Nepakartas?

- Irkluoja sau!.. Kad jį kur...

- Tik nepradėk jaudintis, - atsargiai darbuodamasis irklais, ramino jį Zervis. - Tam dar turėsime laiko.

- Žinau... - Uvis sukando dantis, kad net suskaudo. Dar prieš išplaukiant, Junda juos perspėjo: "Kad ir kas atsitiktų, nepameskite galvos! Atkeršyti suspėsime. Dabar svarbiausia - jų gyvybė..."

Junda juos tebestebėjo nuo kairiojo Dauguvos kranto. Šalia gulėjo arbaletas su iki galo įtemptu plieniniu lanku. Kruopščiai atrinktos laibais antgaliais strėlės lengvai galėjo pasiekti upės vidurį. Tą jie jau buvo išmėginę,nors iš tokio atstumo pataikyti net ir Jundai būtų nelengva. Bet kas antras šūvis turėtų kliudyti. Tai ir Zerviui, ir Uviui suteikė pasitikėjimo savo jėgomis, nes, kaip ir buvo prisiekę savo dievais, jie jokio ginklo valtyje neslėpė.

- Nemanau, kad turėtų ir jie... - lyg atspėdamas draugo mintis, tarė Uvis. Jis stovėjo visu ūgiu luoto gale, tad matė daugiau, nei prie

irklų palinkęs Zervis. Dabar jau matė ir į juos atgręžtą Kuoknesės valties bortą. Niekas nekėlė įtarimo... Nepanašu, kad irkluotojai slėptų ginklą po marškiniais. Nebent tik kokį peiliuką.

Valtys artėjo. Irkluojančio Ulvaro marškiniai nuo prakaito lipte lipo prie nugaros. Jo rauplėtas veidas rasojo. Net keista: stambūs prakaito lašai ritosi jo kakta, varvėjo nuo nosies galiuko, tačiau jis jų nešluostė. Juos tebeartino srovė. Priekyje stovintis Liutkė įdėmiai tyrinėjo artėjantį luotą. Jo žvilgsnis vis grįždavo prie dugne gulinčių maišų.

- Ei, kilstelėkite maišus! - sušuko jis vokiškai. - Kas ten po jais?..

- Kad labai sunkūs! - vokiškai atsakė Uvis.

- Tuomet nors paverskite, kad matyčiau. Kitaip nesiartinsime!

Vokiškai gerai suprato ir Zervis, tad, sukėlęs irklus į valtį, palinko prie maišų. Apvertė, truputį kilstelėjo vieną, paskui ir kitą maišą. Švelniai sužvangėjo auksiniai ir sidabriniai indai. Garsas, matyt, pasiekė vokiečių valtį, nes stovintysis išsišiepė iki ausų.

- Gerai, - tarė jis. - Labai gerai! Tik nebandykite iškrėsti kokios šunybės, nes pirmiausia klius joms. Prigirdysiu! Ar supratot?

- Supratom! - šūktelėjo Zervis.

Uvis tylėjo. Valtys jau buvo priartėjusios viena prie kitos per kokius penkiasdešimt sieksnių. Atstumas mažėjo. Ulvaras išprakaitavęs žvelgė į juos tarsi stiklinėmis akimis. Nesuprato, kad prieš valtims susiliečiant reikia ištraukti iš vandens irklą.

- Nežiopsok! Kas tau? - suirzo Liutkė ir ištiesė irklą artėjančios valties link. Dar akimirka, ir Zervis jį sugriebė. Išsilyginusios valtys dabar plaukė pagrečiui. Ūmai laivugalyje pašoko Gailė.

- Sėsk! - riktelėjo Liutkė. - Pirma patikrinsim išpirką, o tik tada gausite prekes. Na, mikliai! Rodykit, ką turite!

Pritūpęs valties gale, Zervis atmezgė raištį. Ištraukė vieną iš bažnytinių taurių. Auksas sužvilgo jo rankose, ir gelsvas atspindys suraibuliavo vandenyje. Bežiūrint apraibo ir Liutkės akys.

- Kitus! Parodyk kitus! - suvapėjo jis užkimusiu balsu.

Zervis parodė vos pusę pirmojo maišo turinio ir tik kelis safyrais nusagstytus dramblio kaulo kryželius iš antrojo. Godumas, sumišęs

su nekantrumu, užvaldė Liutkę, tačiau prie irklų sėdintis Ulvaras liko keistai abejingas. Spoksojo į brangenybes tarsi jų nelabai ir matytų. Ir kai Liutkė liepė jam pritraukti luotą arčiau, kad būtų galima perkelti lobį į jų valtį, jis pakluso ne iš karto.

O gal jį slėgė kaltės pajautimas? Du maišus aukso atiduoda šie vaikinai už dvi moteris, kurias teutonai pagrobė jam padedant... Ulvaras žinojo, kad dievų valia vis tiek paveja prasikaltusius.

Norėdamas greičiau pagriebti maišą, Liutkė persisvėrė per besiliečiančių valčių kraštus, ištiesė ranką.

- Palauk! Pirma persikels moterys, - šaltai tarė Uvis.

- Siūlyčiau tuo pat metu, - ėmė derėtis Liutkė. - O jūs padėkite įkelti krovinį.

- Pirma tik vieną maišą.

- Gerai, tik vieną. Manai, mums rūpi tos tavo moterys... - sušvokštė iš nekantrumo vokietis.

Kiek susverdėjusi ir abiem surištom rankom įsikibusi į Uvio delną, Gailė grakščiai šoktelėjo iš vienos valties į kitą. Ji nusijuokė iš džiaugsmo, nors akyse ir spindėjo ašaros. Tuo pat metu, padedant Zerviui, vokietis pertempė pirmąjį žvangantį maišą į savo pusę. Ulvaras tarsi suakmenėjęs tvirtai laikė abiejų valčių bortus. Jo veidas tebeblizgėjo nuo prakaito.

- Antrą! - nekantravo vokietis. - Tegu ta ragana tik lipa!

Medeina jau buvo pakilusi, bet dar nejudėjo. Ji kryptelėjo galva, rodydama į prie kojų stovinčią pintinę. Ulvaras be žodžių suvokė šį ženklą. Prilaikydamas valtį viena ranka, jis pasilenkė ir pakylėjo pintinę taip, kad ją galėtų pasiekti Uvis. Tik tada Medeina ramiai, tarsi eitų per savo menės slenkstį, nužengė iš vienos valties į kitą. Tą pačią akimirką Kuoknesės valties dugne atsigulė ir antrasis maišas, o Ulvaras paleido luoto kraštą. Valtys iš karto atsiskyrė per kokį sieksnį, tačiau tebeplaukė ta pačia kryptimi viena šalia kitos.

Uvis stipriai apkabino motiną. Jis priglaudė savo veidą prie jos peties, nes jam tryško ašaros, ir jis nenorėjo, kad tai matytų kiti.

- Rankas... Pirmiausia atrišk man rankas, sūnau, - ramiai, bet įsakmiai tarė Medeina. - Ne rišk, o perpjauk virvę.

- Kad neturiu kuo, mama, - susijaudinęs pasakė Uvis. - Esu beginklis.

- Tai rišk. Neskubėdamas rišk...

Virvė buvo stangriai suveržta. Uvis jautė, kaip drėksta jo pirštai. Tuo metu gretimoje valtyje kažkas vyko.

- Nežiūrėk, ką jie daro! - sudraudė jį Medeina, nes Uvis per petį žvilgčiojo į tolstančią vokiečių valtį. Ten, užuot puolęs prie lobio, Liutkė persisvėrė per bortą ir kažko ieškojo po vandeniu. Ulvaras tebesėdėjo lyg suakmenėjęs, žemai nulenkęs galvą.

- Nežiūrėk! - pakartojo Medeina. - Atrišk man rankas.

Uvis stengėsi atnarplioti Medeinos riešus veržiančią virvę, tačiau mazgų buvo keletas.

- Ei tu, mulki! Tu velnio apsėstas, ar ką?! - šaukė per bortą persisvėręs Liutkė. - Padėk man, sakau!

- Ką jie ten daro? - paklausė Uvis.

- Nekreipk dėmesio, sūnau, - tvirtai skambėjo Medeinos balsas. - Atrišti jau nebespėsi. Palik tą mazgą. Teutonas ieško paslėpto po vandeniu arbaleto. Palik mazgą ir paimk iš pintinės ąsotį.

Motinos balsas buvo ramiai įsakmus. Uvis, nebaigęs išnarplioti paskutinio mazgo, sugriebė sandariai užkimštą ąsotį. Šiurkštus, nors ir aplietas glazūra, molio paviršius skleidė keistą šilumą.

- Dabar mesk į teutonų valtį! Trenk taip, kad būtinai sudužtų!

Valtis jau buvo atsilikusi per dešimt sieksnių. Ulvaras, žvelgdamas stiklinėm akim į Medeinos pusę, tebesėdėjo ant suolelio. Liutkė susijaudinęs dar kažką šūkaliojo, kol pagaliau atsitiesė. Rankoje jis laikė žvilgantį juodo plieno arbaletą. Net iš čia buvo matyti, kaip nuo medinės buožės skaidriais lašeliais varva vanduo. Kairėje rankoje vokietis spaudė keletą strėlių. Netrukus viena jau buvo įdėta į griovelį. Vokietis su arbaletu susidorojo vikriau, nei su irklais...

- Neskubėdamas mesk, sūnau, - padrąsinančiai tarė Medeina.

Giliai atsikvėpęs, Uvis metė... Nuotolis dar nebuvo per didelis. Ąsotis nuskriejo lanku, atsitrenkė šalia priklupusio arbaletininko ir suaižėjo. Iš jo išsiliejo gelsvas skystis, aptaškydamas vokietį. Tuo

metu sutratėjo iki galo varomas arbaleto suktuvas. Dar keletas akimirkų, ir templė išspjaus aštrią kaip geluonis strėlę. Iš tokio atstumo kiekvienas šūvis būtų mirtinas...

Vokietis buvo savo amato meistras, ir jo susikaupimo nesutrikdė net prie kojų dūžtantis ąsotis. Jis tik žvilgtelėjo akies kampu į ąsočio šukes, kruopščiai taikydamas strėlę prie templės. Tačiau po akimirkos susikaupimas jo veide virto gyvuliška baime - ten, kur sudužo ąsotis, ūmai pliūptelėjo liepsna. Ugnis akimirksniu apgaubė dugno lentas, slystelėjo valties šonais ir lyžtelėjo šaulio kelnių klešnę. Atrodė, kad suliepsnojo rankose suspaustas arbaletas. Liutkė suklykė iš siaubo. Ginklas išslydo iš degančių rankų. Stengdamasis nublokšti liepsną, vokietis delnais braukė per užsidegusius marškinius, tačiau liepsna kibo prie pirštų, kopė drobinių marškinių rankovėmis... Gelbėdamas akis, vokietis pakėlė rankas prie veido. Suliepsnojo plaukai. Iš skausmo netekęs nuovokos, jis puolė į šalį. Valtis susverdėjo... Skėstelėjęs rankomis, vokietis šlumštelėjo į upę. Vandens paviršiumi sklido aitrus sieros kvapas. Liepsnojo jau visa valtis. Apačioje ugnis buvo ryškiai geltona, į viršų ji balo, pavirsdama juodais dūmais. Tolėliau nuo liepsnos, vis dar susigūžęs, prie irklų sėdėjo Ulvaras, žvelgdamas ne į gretimai siaučiantį pragarą, bet į Medeiną. Jis nebepajėgė atplėšti nuo jos akių. Nuleidusi surištas rankas, Medeina ramiai žvelgė į degančią valtį. Kiti buvo taip apstulbę, jog negalėjo ištarti nė žodžio.

Liepsna kilo vis aukščiau. Dabar degė ne tik valtyje pasipylęs skystis, bet ir pušinės lentos.Ugnies atšvaitais raibuliuojančiuose Dauguvos bangelėse besimurdantis vokietis iškilo gal tik porą kartų. Kažką šaukė, bet burną beregint užpylė vanduo. Ulvaras tebesėdėjo tarsi suakmenėjęs, nors liepsna jį apgaubė iš visų pusių.

Deganti valtis vis tolo...

Luotas su išgelbėtomis belaisvėmis pasuko kranto link. Zervis irklavo iš visų jėgų, nes susivokė, kad iš Kuoknesės pilies gali

pasirodyti persekiotojai. Jau dabar upės paviršiumi atskriejo piktų riksmų aidai. O valtis tebeliepsnojo. Ji jau spėjo nutolti per šimtą sieksnių, ir kas dedasi joje, tegalėjai vien spėlioti. Pagaliau laivelis pasviro ir pradėjo semti vandenį. Jį svėrė tiek sudribęs Ulvaro kūnas, tiek ir pasislinkęs į šoną sunkus Žvelgotės lobis.

Uvis atnarpliojo motinos riešus veržiančią virvę. Jis vis dar negalėjo atsikvošėti, nors gaisro priežastis buvo aiški. Dar vaikystėje motina Uvį buvo įsileidusi į kamarą, kur ji laikė savo gydančias žoles ir kur gyveno du žalčiai, vienas iš jų - baltas. Kamaros lentynoje Uvis aptiko geltonus, keistai, lyg ir supuvusiu kiaušiniu trenkiančius akmenukus. "Neliesk jų, tai geltakmenis, - paaiškino Medeina. - Iš jo galima išgauti ugnį". - "Kaip išskeliame iš titnago?" - paklausė tada Uvis. "Ne, - tarė Medeina. - Iš titnago išgauta ugnis gera. O šią ugnį galima išsikviesti tik ypatingais atvejais. Tai bloga ugnis, ir ją panaudoti dievai leidžia tik labai svarbiam reikalui".

Tai dabar ir buvo įvykę.

Nepajėgdamas atitraukti akių, Uvis žvelgė į tolstančią, vis labiau krypstančią valtį. Jai besvyrant ir įsidegusioms lentoms grimztant tamsion gelmėn, pro dūmus šovė į dangų baltų garų kamuolys. Dauguva tarsi siurbė į save nepasiduodančią liepsną, tempėsi į savo gelmes ir išdidžiojo Žvelgotės krauju įgytą bei podraug su priešų gyvybėmis prarastą lobį.

- Toks lobis! Toks lobis! - sušnibždėjo Uvis. - Ir visai per nieką.

- Ne per nieką, sūnau. Tai išpirka, - pataisė jį Medeina.

- Taip išpirka... Už judvi... Bet į dugną!.. Koks praradimas!

- Ne praradimas. Lobis neprapuolė. Jis grįžta ten, kur jam pridera grįžti. Tai auka už tavo senelį. Jo vėlė pagaliau galės nurimti. Amžiams. Tokia dievų valia.

- Jisai sakė: "Kaip garsas tolyn, taip auksas aukštyn"... - atsiduso Uvis.

- Tiek metų laukęs, tik dabar palydės senelį. Pasakyk savo protėviui: "Gero kelio!"

Uvis pažvelgė į motiną. Ji giedrai šypsojosi. Žvelgė į tolį, ten, kur skystėjantys dūmai jungėsi su dangaus ir Dauguvos vandenų atš-

vaitu. Motina dabar ten matė narsaus, bet prasikaltusio dievams Žvelgotės vėlę. Uvis buvo įsitikinęs, kad ji matė Žvelgotės vėlę. Beveik įžiūrėjo ir jis.

- Gero kelio! - garsiai tarė Uvis.

- Gero kelio! - pakartojo Gailė ir nedrąsiai paklausė: - O tas vokietis? Ir Ulvaras? Ar jie seneliui patarnaus kelionėje?

Medeina papurtė galvą:

- Vokiečių mums nereikia. Išdavikų - taip pat. Žvelgotė turėjo savo tarnų, o vokiečius tegul sergsti jų pačių dievai.

Liepsnojančios valties kibirkštis užgožė baltų garų kamuoliai. Papūtė vėjas, garo kamuoliai nusklendė Dauguvos paviršiumi, pakilo, pavirsdami debesėliais, ir ten, kur ką tik degė teutonų valtis, jau nieko nebebuvo.

TURINYS

1. Popiežiaus vienuolis 5
2. Statinė rūdos 11
3. Žemaičių pasiuntiniai 17
4. Audra 25
5. Vytinės keleiviai 33
6. Pabėgėlio paieškos 41
7. Žiedo galia 47
8. Smūgis iš pasalų 55
9. Praradimas 63
10. Vitebsko pirklio dukra 71
11. Zervis išjoja 81
12. Komtūro sekretorius 91
13. Johanas mėto pėdas 97
14. Penki mazgeliai 109
15. Kuoknesėje 115
16. Spąstai 125
17. Derybos 135
18. Pasiruošimai 141
19. Ilzė atneša žinią 147
20. Dievų valia 153

SKOMANTAS
MĖLYNOJO VARNO PASLAPTIS

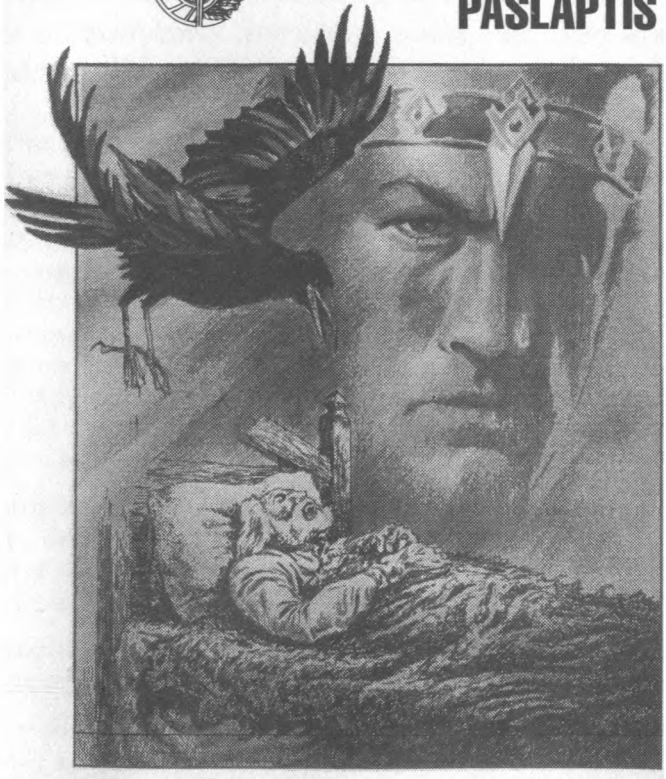

Kitoje Skomanto knygoje skaitykite apie tai, kaip Uvis su savo broliu Einium išnarpliojo painią istoriją ir išaiškino sunkų nusikaltimą, įvykdytą Sudotų pilyje.

SKOMANTO KNYGOS

Lietuviai, nepaisant savo ilgos, permainingos ir turtingos istorijos, negali pasigirti istorinių veikalų gausa. Taip pat nėra ir nuotykinės literatūros jaunimui. Šias dvi spragas bando užpildyti SKOMANTO knygų serija.

Prieš kelis metus Kazys Almenas subūrė grupę literatų, kurie pabandė kurti apysakas jaunimui apie XIII a. pradžios Lietuvą. Vėliau prie šios grupės prisijungė ir daugiau rašytojų, o pirmosios knygos jau išvydo dienos šviesą. Tai leidžiamos bendru *Skomanto* slapyvardžiu apysakos "Teutonų belaisvis", "Pelkių vilkė", "Atpildo strėlė", "Plėšikų pilis", "Užkeiktas lobis" ir "Dievų valia", kurią laikote rankose.
Apysakose veikia tie patys pagrindiniai personažai: žemaičių rikis Žybartas, jo žmona Medeina ir penki vaikai: Daubaras, Junda, Uvis, Einius ir Gailė. Apysakų veiksmas aprėpia ne tik Lietuvą, bet ir latvių, rusų žemes, kitas šalis, su kuriomis lietuvių ir žemaičių gentys XIII šimtmetyje kariavo, bičiuliavosi ir prekiavo.

Pirmoji knyga "TEUTONŲ BELAISVIS" pasakoja, kaip rikio Žybarto sūnus, dešimtmetis Uvis, patenka į kalavijuočių nelaisvę, kelis metus vargsta žvakių meistro namuose Rygoje, paskui parduodamas klajojantiems cirkininkams.

Antrojoje knygoje "PELKIŲ VILKĖ" Uvis po ilgų klajonių Žiemgalos miškais ir pelkėmis, prisijaukinęs vilkę, pagaliau pasiekia gimtąją Žemaitiją.

Trečiosios knygos "ATPILDO STRĖLĖ" veiksmas vyksta Deltuvos žemėje, kur turi ištekėti Uvio sesuo Junda, išdidi, puikiai šaudanti iš lanko ir arbaleto mergina. Tačiau vestuvės išyra, nes, pasinaudoję jomis, kalavijuočiai kartu su pskoviečiais norėjo iššudyti žemaičių ir lietuvių didžiūnus.

Ketvirtoji knyga "PLĖŠIKŲ PILIS" pasakoja apie tai, kaip Uvis su savo draugu žiemgaliu Zerviu randa nukautus prie Nemuno svetimšalius pirklius ir bando rasti žudikus.

Penktojoje knygoje "UŽKEIKTAS LOBIS" Uvis su jaunesniuoju broliu Einium ieško senelio Žvelgotės lobio, kuris jiems reikalingas išpirkai už kalavijuočių pagrobtą motiną ir seserį.

Skomantas

Sk46 Dievų valia: Apysaka: Jaunimui. - K.: Skomantas, 1995. - 168 p.
Iliustr.

ISBN 9986 - 476 - 05 - 4

Jaunimui skirta apysaka iš XIII a. pradžios apie žemaičių rikio Žybarto žmonos Medeinos ir dukters Gailės išvadavimą iš kalavijuočių nelaisvės.

UDK 888.2

SKOMANTAS
Dievų valia
Apysaka
Redaktorius Eugenijus Valotka
Dailininkas Gintaras Jocius
SL 1615., 1995.10.15. 9 leidyb. aps. l., 10,5 sp. l.
Tiražas 12 000 egz. Užsakymas 520
Išleido UAB "Litera"
Vileikos 8, 3035 Kaunas
Spaudė A.Jakšto spaustuvė,
Girelės g. 22, 4230 Kaišiadorys

ISBN 9986 - 476 - 05 - 4

ISBN 9986-476-05-4